

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΑ | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19. — Τηλ. 227-689 | 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1964 | ΑΡΙΘ. 19

Αι Α.Α.Μ.Μ. ο Βασιλεύς Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Βασίλισσα Ἄννα-Μαρία.

ΜΑΚΡΑ ΚΑΙ ΠΑΝΟΛΒΙΑ

Μ' ἔκτακτον ὄλως λαμπρότητα, καὶ μὲ ὑποβλητικότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν Βυζαντινῆς τελετουργίας, ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι τοῦ λαοφιλοῦς Βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου, μετὰ τῆς Ἀννας-Μαρίας, τῆς χαριτοβρύτου ἀπογόνου τοῦ εὐκλεοῦς βασιλικοῦ οἴκου τῆς Δανίας.

Κατὰ τὴν γαμήλιον τελετὴν, ἡ ὁποία ἐτελέσθη κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν, παρίσταντο, λαμπρύνοντες αὐτήν, ὄλοι σχεδὸν οἱ Πατριάρχαι τῆς γεραρᾶς ἡμῶν Ὁρθοδοξίας· οἱ Μακαριώτατοι Πατριάρχαι Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίου, Ἱεροσολύμων κ. Βενέδικτος, Ρωσίας κ. Ἀλέξιος καὶ Σερβίας κ. Γερμανὸς καὶ ἀντιπροσωπεῖται τοῦ Οἴκου-μενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας. Γεγονός, τὸ ὁποῖον προσέδιδε πνευματικὸν βάθος καὶ βαρυσήμαντον νόημα εἰς τὴν ὅλην ἱεροτελεστείαν τοῦ θεοῦ μυστηρίου. Εἰς τὴν τελετὴν παρέστησαν ἐπίσης ὄλοι σχεδὸν οἱ ἐστεμμένοι τοῦ κόσμου. Ἐπιφανεῖς ἐκπρόσωποι Κρατῶν καὶ κραταιῶν τῆς γῆς. Τὸ μυστήριον, μὲ κατάδηλον καὶ δικαίαν συγκίνησιν καὶ μὲ ἄκραν κατάνυξιν, διεξήγαγεν ὁ πολὺς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος, περιστοιχούμενος ὑπὸ τῆς σεπτῆς ἡμῶν Ἱεραρχίας.

★

Σπανίως ἀληθῶς ἡ Ἐθνικὴ ψυχὴ ἐδονήθη βαθύτερον καὶ συνεκινήθη μυχιαίτερον. Καὶ ἡ συγκίνησις τοῦ Θεοφόρου λαοῦ μας, ὑπερβάλλουσα προδήλως τὴν στενότητα τοῦ χαρμολογίου γεγονότος, ἐξεχείλισεν ὡς βίωμα πηγαίας χαρᾶς, ποῦ ἠρωματίζετο ἀπὸ ἅγιον ἐνθουσιασμόν, καὶ ἀπὸ τὴν εὐγένειαν καὶ τὰς ἀνατάσεις, τὰς τὸσον χαρακτηριστικὰς καὶ τὸσον γνωρίμους εἰς τὴν φυλὴν μας. Διότι τὸ Ἔθνος μας ἠσθάνθη πάντοτε τὴν ζωὴν ὡς Ὁρθοδοξίαν καὶ ὀρθοπραξίαν. Ὡς ἀγάπην δηλαδὴ καὶ ὡς ἀγῶνα διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ ὁποία δι' αὐτὸ δὲν εἶναι πολιτικὴ ἔννοια καὶ νομικὴ ἀφηρημένη ἀξία. Ἀλλὰ θεῖον δῶρον, καὶ οὐσιώδης χαρακτήρ

τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐδονήθη βαθύτατα ἡ ψυχὴ του, καὶ ἐπραγματοποίησεν ὑπερόχους πνευματικὰς συλλήψεις καὶ θαμβωτικούς ἠρωϊσμούς. Τὴν ἠσθάνθη ἐπίσης ὡς δικαιοσύνην. Καὶ ὡς ἀγάπην-λυτρωτικὴν καὶ πέραν παντὸς στεῖρου ἐγωῖσμοῦ — διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἀγάπην, προάγουσαν τὸν πολιτισμὸν καὶ παρέχουσαν τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς. Καὶ τῶν βιωμάτων του αὐτῶν πρόμαχοι καὶ προασπισταὶ ὑπῆρξαν πάντοτε οἱ Βασιλεῖς του τῶν ὁποίων τὴν παράδοσιν συνεχίζει ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ἐναπομείνας ὁ μοναδικὸς Ὁρθόδοξος Βασιλεὺς καὶ προστάτης τῆς Ὁρθοδοξίας.

★

Καὶ ὅλα ἦσαν χαρμόσυνα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ὅλα ἦσαν πάμφωτα. Αἱ σκιαὶ εἶχον συμπυκθῆ παντοῦ ἀνά τὸν Ἑλληνικὸν χῶρον. Καὶ ἐπλημμύριζαν ἀπὸ τὸ χρυσοῦν ἡλιακὸν φῶς αἱ θάλασσαι, τὰ βουνὰ καὶ αἱ πεδιάδες μας, ποῦ ἀπέβησαν, ἀνά τοὺς αἰῶνας, παλαίστρα πάσης εὐγενοῦς ιδέας καὶ ἀφετηρία ἀνωτέρου ρυθμοῦ ζωῆς.

★

Ὡ! εἶναι μεγάλη τιμὴ, ἀλλὰ καὶ μεγάλη εὐθύνη νὰ ἔχης γεννηθῆ Ἑλλην. Καὶ ἀπίερωσ μεγαλυτέρα νὰ ἄρχῃς τῶν Ἑλλήνων. Ποταμὸς μέγας καὶ βαθυδίνης εἶναι ὁ Ἑλληνισμός. Καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐτυχία τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως μας ὑπῆρξεν καθολικὴ χαρὰ καὶ πάνδημος εὐτυχία τοῦ λαοῦ μας, ποῦ ἐκυμάτωσε καὶ ἐτρικύμισε, τὸσον συγκλονιστικῶς τὴν ἔθνικὴν συνείδησιν. Διότι θέλει νὰ τὸν αἰσθάνεται πανευτυχῆ εἰς τὸ οἰκογενειακὸν του ἄσυλον. Διὰ νὰ γίνεταί τοιουτοτρόπως κουφότερον καὶ ἐλαφρότερον τὸ βάρος τῶν μεγάλων εὐθυνῶν καὶ τῆς ἐνδόξου κληρονομίας, ποῦ ἀνέλαβεν εἰς τοὺς νεανικούς του ὤμους, κατὰ τοὺς τὸσον κρισίμους αὐτοὺς καιροὺς μας.

Ἡ («Ἐκκλησία») εὐχεται ὀλοφύχως μακρὰ καὶ πανόλβια τὰ ἔτη τῶν Βασιλέων μας.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΟΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟΙ ΓΑΜΟΙ

Με βυζαντινήν ὑποβλητικότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐτελέσθησαν τὴν 18ην Σεπτεμβρίου 1964 εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν οἱ γάμοι τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου μετὰ τῆς Α. Β. Ὑψηλότητος τῆς Πριγκιπίσσης τῆς Δανίας Ἀννης-Μαρίας.

Ἡ τελετὴ τῶν βασιλικῶν γάμων εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν, ὁ ὁποῖος εἶχε διακοσμηθῆ καταλλήλως δι' ἀνθέων κομισθέντων ἐκ Δανίας, διεξήχθη εἰς ἀτμόσφαιραν σπανίας ἐπισημότητος καὶ μεγαλοπρεπείας καὶ ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν, οἱ δὲ 1.500 ἐπίσημοι προσκεκλημένοι, οἱ παρακολουθήσαντες ἐκ τοῦ πλησίον τὸ Μυστήριον τῆς στέψεως τῶν Βασιλέων, ἔζησαν ἀλησμόνητους στιγμάς.

Τὸ Μυστήριον ἠὐλόγησεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκοπάρχου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πανοσ. ἀρχιμ. κ. Θεοκλήτου Φιλιππίου, τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πανοσ. ἀρχ. κ. Θεοκλήτου Ἀβραντινῆ, τοῦ πρωθιερέως τῶν Ἀνακτόρων πανοσ. ἀρχιμ. κ. Ἱερωνύμου Κοτσῶνη καὶ τῶν ἱερέων τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ. Ἐψάλεν ἡ μικτὴ 80μελὴς χορωδία τῶν Ἀνακτόρων καὶ τῆς Μητροπόλεως, τὴν ὁποῖαν διηύθυνον οἱ κ.κ. Περιστερῆς καὶ Ἀδάμης.

Εἰς τὴν γαμήλιον τελετὴν παρέστη ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, αἱ δὲ κατὰ τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησιαὶ ἐξεπροσωπήθησαν ὑπὸ τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίου, Ἱεροσολύμων κ. Βενεδίκτου, Ρωσίας κ. Ἀλεξίου καὶ Σερβίας κ. Γερμανοῦ. Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμηνικὸς Πατριάρχης, μὴ δυνηθεὶς νὰ προσέλθῃ, ἐξεπροσωπήθη ὑπὸ τριμελοῦς ἀντιπροσωπείας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, ὁ δὲ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρος ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Λεοντοπόλεως κ. Κωνσταντίνου καὶ Κεντρῶας Ἀφρικῆς κ. Κυπριανοῦ.

Εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ τελετὴν τῶν βασιλικῶν γάμων παρέστησαν ἡ Α.Μ. ἡ Βασίλισσα Μήτηρ Φρειδερίκη, ἡ ὁποία ἀντήλλαξε καὶ τοὺς νυμφικούς στεφάνους ἐκτελοῦσα χρέη παρανύμφου, αἱ Α.Α.Μ.Μ οἱ Βασίλεις τῆς Δανίας, γονεῖς τῆς Ὑψηλῆς Νύμφης, ἡ Α.Β.Υ. ἡ Διάδοχος Εἰρήνη, ἡ Α.Β.Υ. ἡ πριγκίπισσα Σοφία μετὰ τοῦ συζύγου τῆς πριγκίπισσας Δὸν Χουάν Κάρλος, Βασίλεις καὶ Βασίλισσαι ἄλλων χωρῶν, πριγκίπισσες καὶ πριγκίπισσοι, δοῦκες καὶ κόμητες, ἐκπρόσωποι 58 ξένων χωρῶν, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Μακάριος, ὁ Πρόεδρος τῆς

Κυβερνήσεως κ. Γ. Παπανδρέου καὶ τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων κ. Νόβας, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ε.Ρ.Ε. κ. Π. Κανελλόπουλος, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων δογμάτων, τὸ Διπλωματικὸν Σῶμα, ἐκπρόσωποι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, ἐκπρόσωποι τῶν Ἀνωτάτων Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων τῆς χώρας καὶ ἄλλοι διακεκριμένοι ἐκπρόσωποι τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ἐκδόται τῶν ἐφημερίδων, Ἑλληνες καὶ ξένοι δημοσιογράφοι, φωτορεπόρτερ καὶ κινηματογραφισταί.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Μυστηρίου ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίος, πρῶτος τῆ τάξει μεταξὺ τῶν Ἱεραρχῶν οἱ ὁποῖοι παρέστησαν εἰς τοὺς γάμους, προσεφώνησε τοὺς Νεονύμφους ὡς ἑξῆς:

*«Θεοφύλακτε Ἀναξ,
Ἐκατὸν καὶ ἐν ἔτη παρήλθον ἀφ' ὅτου ὁ τὸν ῥοῦν
τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος διέπων Πλάστης
καὶ Θεὸς ἡμῶν ἠδδόκησεν, ὅπως ἐγκαθιδρυθῆ ἐν
Ἑλλάδι ἡ εὐκλεῆς δυναστεία, τῆς ὁποίας εὐγενῆς
κλάδος τυγχάνει ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, ἣτις σήμερον,
παρεστώσης ἀπάσης τῆς Ὀρθοδοξίας δι' ἐπιφανῶν
ἐκπροσώπων τῆς ἡθλογῆθῃ, ἵνα συμπήξῃ τὴν
κορυφαίαν Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν πρὸς διαιώνισιν
τῆς ἐνδόξου ταύτης δυναστείας. Ὅθεν μετὰ τῶν συμπαρεστώτων
Ἱεραρχῶν, δεόμεθα πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν βασιλευνόντων
καὶ Κύριον τῶν κυριενόντων, ὅπως ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης
συνεχίσῃ ὅλον ἐν ὑψηλότερῳ τῆν ἑκατονταετη
περιφανῆ ταύτην πορείαν, κρατοῦσα ἄσβεστον τὴν
λαμπάδα τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ φωτός πολιτισμοῦ,
ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἱερῶν παραδόσεων, στερορῶς τε καὶ
ἀκριβοδικαίως κατέχοῦσα τὸ σκήπτρον, ὁ μετὰ τὸν
ἀοίδιμον πατέρα Ἀδτῆς Βασίλεα Παῦλον παρέλαβεν
ὡς σκυτάλην εὐγενῶν ἀγώνων καὶ ἱερῶν θυσῶν
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ Ἀδτῆς καὶ ρυθμίζουσα ἀπὸ ἐπιτυχίας
εἰς ἐπιτυχίαν τὸ τῆς ἀθανάτου Ἑλλάδος Πολίτευμα.
Εἴησαν πολλὰ καὶ εὐλογημένα τὰ ἔτη τῆς Βασιλείας
ὑμῶν».*

Μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου οἱ ὑψηλοὶ Νεόνυμφοι ἐπεβίβασθησαν τῆς βασιλικῆς ἀμάξης καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ τῶν ὁδῶν Εὐαγγελιστρίας, Ἐρμού, Πλατείας Συντάγματος, Σταδίου, Χαυτιῶν-Πλατείας Ὀμονοίας, Πανεπιστημίου, Ἀμαλίας, Ὀλγας, Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διαδρομῆς αὐτῆς τὰ πυκνὰ πλήθη κόσμου, παραληροῦντα ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, ὑπεδέχθησαν τὸν Βασιλέα Κωνσταντίνον καὶ τὴν Βασίλισσαν Ἀνναν-Μαρίαν μεθ' ἑαυτὸν χειροκροτημάτων καὶ αὐθορμήτους ἐκδηλώσεις λατρείας, κραυγάζοντα: «Νὰ ζήσετε... Νὰ εὐτυχήσετε».

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος εὐλογῶν τοὺς γάμους τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου
μετὰ τῆς Α.Β.Υ. Πριγκίπισσας Ἀννης-Μαρίας.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΟΥ

19. ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΩΔΙΑΙ ΤΗΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

Ἀφ' ἧς στιγμῆς παύση ὁ ἄνθρωπος νὰ δημιουργῆ, ὀδηγεῖται μόνος του εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀπελπισίας μιᾶς ἀνησυχίας ἢ ὁποῖα κατατρώγει τὰ σωθικά του. Ὁ ἐλεύθερος χρόνος δύναται ν' ἀποβῆ εὐκαιρία ἀναλώσεως ἢ καταβαρῶσεως εὐγενικῶν στόχων ἢ καταισχύνης. Μᾶς πιέζει ἓνα βᾶρος ὅταν δὲν αὐξά-

νωμεν, ὅταν δὲν κινούμεθα, ὅταν δὲν πολλαπλασιάζωμεν. Τὸ στατικόν, τὸ στεῖρον ἀντιτίθεται εἰς τὴν φύσιν μας. Ἐνστικτωδῶς φερόμεθα πρὸς τὴν διαίω- νισιν, αὐξήσιν καὶ τὴν δημιουργητότητα.

Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἐλευθέρου καιροῦ τόσα θὰ εἶχε νὰ μᾶς εἶπῃ ἡ ὠραία φύσις. Διευθύνονται αἱ μᾶζαι πρὸς τὴν ὑπαιθρον, ἀλλὰ δὲν ἔχουν διάλογον. Εὐρίσκονται εἰς τὴν φύσιν, ἀλλὰ δὲν τὴν

πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος μετέβη εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ὅπου περὶ ὥραν 1.15 μ.μ. ὑπεγράφη εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τελετῶν ἡ ληξιαρχικὴ πράξις γάμου τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου μετὰ τῆς Πριγκιπίσσης Ἀννης-Μαρίας. Χρῆθ ληξιαρχῶν ἐξετέλεσαν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Γ. Παπανδρέου καὶ ὁ ὑπουργὸς Δικαιοσύνης κ. Π. Πολυχρονίδης.

Ὡς μάρτυρες παρίσταντο ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας κ. Χαρ. Μητρέλιας καὶ ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Γ. Πλυτᾶς. Κατὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς πράξεως παρίσταντο τὰ μέλη τῶν δύο Βασιλικῶν οἰκογενειῶν—τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Δανίας—οἱ ἄλλοι ἐστεμμένοι καὶ ὑψηλοὶ προσκεκλημένοι καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου Δικαιοσύνης κ. Μαίλης. Ἡ πράξις ὑπεγράφη ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομου καὶ τοῦ Πρεσβευτοῦ κ. Ἀν. Κουντουριώτου, ὁ ὁποῖος μετέφραζεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν διότι ἡ Βασίλισσα Ἀννα-Μαρία δὲν γνωρίζει ἐπαρκῶς τὴν Ἑλληνικὴν.

Ἡ ληξιαρχικὴ πράξις γάμου τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου μετὰ τῆς Πριγκιπίσσης Ἀννης-Μαρίας, Ντάγκμαρ Ἰνγκριντ τῆς Δανίας ἔχει ὡς ἀκολούθως:

«Ἐν Ἀθήναις σήμερον τῇ δεκάτῃ ὀγδόῃ Σεπτεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ἐννεακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ τετάτου ἔτους, ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Παρασκευῆ καὶ ὥρα 1.15 μετameσημβρινῆ, Ἡμεῖς ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Γεώργιος Α. Παπανδρέου καὶ ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς Πολυχρόνης Πολυχρονίδης, ἐκπληροῦντες κατὰ τὸ ἄρθρον 3 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1298 τοῦ ἔτους 1949 Νομ. Διατάγματος «Περὶ Βασιλικῆς Οἰκογενείας» καθήκοντα ληξιαρχῶν, ὡς πρὸς τὴν Βασιλικὴν Οἰκογένειαν, κληθέντες ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου, μετέβημεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα Ἀθηνῶν, ἵνα συντάξωμεν τὴν κατὰ Νόμον ληξιαρχικὴν Πράξιν περὶ τοῦ γάμου Αὐτοῦ.

Ἐπὶ τούτῳ, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντίνος, ἡλικίας ἐτῶν 24, Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος, γεννηθεὶς ἐν Ψυχικῷ τῇ 2α Ἰουνίου 1940, υἱὸς τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Παύλου καὶ τῆς Α.Μ. Βασιλίσσης Φρειδερίκης, Βασιλίσσης

μητρὸς καὶ ἡ παρισταμένη Αὐτῆς Μεγαλειότης σύζυγος Αὐτοῦ Ἀννα - Μαρία, Ντάγκμαρ, Ἰνγκριντ, ἡδὴ Βασίλισσα τῶν Ἑλλήνων, ἡλικίας ἐτῶν 18, γεννηθεῖσα ἐν τῷ Ἀνακτόρῳ Amalienborg τῆς Κοπεγχάγης τῇ 30ῇ Ἀγούστου 1946, Χριστιανὴ Διαμαρτορομένη, θυγάτηρ τῶν Αὐτῶν Μεγαλειότητων τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης τῆς Δανίας, ἐρμηνεύοντος δὲ ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς τοῦ ὡς ἐρμηνέως προσληφθέντος Ἀνδρέου Κουντουριώτη, Πρεσβευτοῦ ἄτε τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης Ἀννης - Μαρίας μὴ γνωρίζουσας ἐπαρκῶς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, παρισταμένου καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομου, ἐδήλωσαν εἰς Ἡμᾶς ὅτι σήμερον τὴν 18ην τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ἐννεακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ τετάτου (1964) ἔτους, ἡμέραν Παρασκευῆν καὶ ὥραν 10.30 π.μ. ἐτελέσθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν ὁ γάμος Αὐτῶν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου καὶ τοὺς Ἱερούς Κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Αὐτῆς Διατάξεις, ἱεροουρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομου.

Πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἀνωτέρω συνετάγῃ ἡ παρούσα πράξις ἐν τῷ Ἀνακτόρῳ Ἀθηνῶν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν μαρτύρων Χαριλάου Μητορέλια, Προέδρου τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ Γεωργίου Πλυτᾶ, Δημάρχου Ἀθηναίων, ἡτις καταχωρισθεῖσα ἐν τοῖς παρὰ τοῦ Νόμου ὀρισμένοις δυοῖν Πρωτοτύποις Βιβλίοις καὶ ἀναγνωσθεῖσα εἰς ἐπὶ τῶν Αὐτῶν Μεγαλειότητων, τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, τῶν μαρτύρων καὶ τοῦ ἐρμηνέως, ὑπογράφεται παρ' Αὐτῶν καὶ Ἡμῶν».

Ἐπονται αἱ ὑπογραφαί. Οἱ ληξιαρχοὶ: Γ. Παπανδρέου, Πρόεδρος Κυβερνήσεως, Π. Πολυχρονίδης, ὑπουργὸς Δικαιοσύνης. Οἱ μάρτυρες: Χ. Μητρέλιας, Πρόεδρος Συμβουλίου Ἐπικρατείας, Γ. Πλυτᾶς, δήμαρχος Ἀθηναίων, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομος. Ὁ ἐρμηνεύς: Α. Κουντουριώτης, πρεσβευτῆς.

Τῶν Α.Α.Μ.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῆς Βασιλίσσης Ἀννης-Μαρίας εἶσαν τὰ ἔτη μακρὰ καὶ ὄλβια!

αίσθάνονται, δέν τήν νοιώθουν. Εύκολα τήν βαρύνονται διά ν' ασχοληθοῦν μέ κάτι ἄλλο. Εἶναι νοσηρόν σύμπτωμα τῶν καιρῶν μας ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν φύσιν. Συμπεριλαμβανομένου πολῦ περιέργως καί τοῦ "Ἕλληνας. Διότι ἀπό μικρός δέν ἐσυνήθισε. Δέν ἤλθεν εἰς ἐπαφήν μέ τὰ θέλγητρα τῆς φύσεως. Προτιμᾷ τόν κλειστόν χώρον. Καί ἂν ἀκόμη εὐρεθῆ εἰς τήν ἐξοχήν, ὀλίγον θά συνομιλήσῃ καί θά προσέξῃ τήν ὠραίαν αὐτήν συνεχῆ ἔκθεσιν ἡ ὁποία χειμῶνα καί καλοκαῖρι ἔχει ἀνοικτάς τās θύρας. Ἡ προτίμησις του εἶναι νά κλεισθῆ, μεταφέρων συνηθείας καί ἀδυναμίας τῶν μεγαλοπόλεων καί ἐκεῖ. Μετατοπίζεται τοπικῶς μόνον. Ἡ ὄλη του ὅμως ζωῆ πολῦ ὀλίγον ἀλλάζει, καίτοι αἱ ἑξακουσμένα φυσικαί καλλοναί τῆς Πατρίδος θά ἔπρεπε νά τόν ἐλκύουν.

Ἡ ἀπώθησις ἀπό τήν φύσιν ἔχει ὀλέθρια ἀποτελέσματα εἰς τόν ἐσωτερικόν του κόσμον, ἀλλά καί εἰς τήν σωματικὴν του εὐεξίαν. Πρέπει νά καταπολεμηθοῦν ὅλοι οἱ παράγοντες οἱ ὁποῖοι, οὕτως ἢ ἄλλως, δημιουργοῦν τὸ φράγμα τῆς ἀδαφορίας τοῦ πλήθους πρὸς τὸ βουνόν ἢ τήν θάλασσαν. Ἡ ἔλξις του πρὸς τὸ καφενεῖον, ἡ μανία πρὸς τὰ ἀτελείωτα παιχνίδια καί τὰ χαρτιά. Γενικώτερον κλίνει δὲ πρὸς τὸ πλῆθος, καί ἡ ἀπώθησις ἀπό τήν μοναξίαν τῆς φύσεως οφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἀνετράφη ὡς ἐξωστροφικὸς τύπος. Δέν αἰσθάνεται τήν ἀξίαν τῆς περισυλλογῆς καί αὐτοσυγκεντρώσεως. Δέν σκέπτεται τὸ ὄφελος νά εἶναι κάποτε μόνος καί νά συνομιλήσῃ μέ τόν ἑαυτόν του. Ἀπεχθάνεται μίαν αὐτοεξέτασιν, τήν ἐπαφήν μέ τόν ἑαυτόν του. Δι' αὐτὸ καί δέν ἔχει ψυχικὴν εὐρωστίαν ἀνάλογον. Διότι γνωρίζει ὅτι θά προβάλῃ ἕνας ἑαυτὸς παραμορφωμένος, μέ στίγματα, μέ τόσα τραύματα, ἑλλείψεις, ἐνόχους συνηθείας. Καί ὅμως ἡ στροφή αὐτῆ εἰς ἑαυτόν εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις μιᾶς ἐπισκοπήσεως τοῦ γενικωτέρου προορισμοῦ τῆς ζωῆς διὰ τὸ παρόν καί προγραμματισμοῦ διὰ τὸ μέλλον. Δέν μένει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος πολὺ καί κατ' οἶκον. Βαριέται, πλήττει μέ τοὺς ἰδικούς του. Βιάζεται νά φύγῃ ἔξω. Ἀσυγκράτητος νά μείνῃ μέσα. Περιμένει τήν στιγμήν νά δραπετεύσῃ. Κατήνησε τὸ σύγχρονον σπῖτι ἕνα εἶδος ἐστιατορίου καί ὑπνου μόνον. 300 ἡμέρας τοῦ ἔτους τόν βλέπει τὸ ἔξω καί ὄχι τὸ σπῖτι.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, χρησιμώτατα εἶναι ὅσα συνιστᾷ ὁ διάσημος Ρωμαῖος Μάρκος Αὐρήλιος, αὐτοκράτωρ καί ὑγιῆς διανοούμενος, ὡς φάρμακα θεραπείας εἰς τὸ σύγγραμμά του «Εἰς τὰ ἑαυτόν» (βιβλ. Δ' 3).

«... Εἰς ἑαυτόν ἀναχωρεῖν. Οὐδαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχιώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον ἄνθρωπος ἀναχωρεῖ ἢ εἰς τήν ἑαυτοῦ ψυχὴν, μάλισθ' ὅστις ἔχει ἕνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐγκύψας ἐν πάσῃ εὐμάρειαν οὐδὲν ἄλλο γίνεται· τήν δὲ εὐμάρειαν οὐδὲν ἄλλο λέγω ἢ εὐκοσμίαν. Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν καί ἀνανέου σεαυτόν...».

Καί περαιτέρω :

«...Καί πρὸ παντὸς μὴ σπῶ μηδὲ κατετείνου,

ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο καί ὄρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης, ὡς θνητὸν ζῶον».

Καί καταλήγει ὁ φιλόσοφος μέ τὰ ἀκόλουθα, ποῦ ἐξηγοῦν τὸν τρόπον μέ τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι ἠμποροῦν νά ἐπιτύχουν τήν «εἰς ἑαυτοὺς ἀναχώρησιν», τήν περισυλλογὴν καί τήν ἐν αὐτῇ διαγευστέραν ἐνατένισιν τῆς πραγματικῆς οὐσίας τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, συνοψιζομένης εἰς τήν ἐν τέλει τοῦ ἀποσπάσματος τούτου ρῆσιν τοῦ ἀρχαίου Δημοκρίτου :

«... Ἐν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ ἐγκύψεις ταῦτα ἔστω τὰ δύο, ἐν μὲν ὅτι τὰ πράγματα οὐχ ἄπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἔστηκεν ἀτρεμοῦντα, αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἕνδον ὑπολήψεως, ἕτερον δὲ ὅτι ταῦτα πάντα, ὅσα ὄρας ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει καί οὐχ ἔστι ἔσται... Ὁ κόσμος ἀλλοίωσις, ὁ βίος ὑπόληψις».

★

Ἀπεδείχθη ὅτι ὁ ἀμόρφωτος οὐδεμίαν ἔλξιν αἰσθάνεται πρὸς τήν μελέτην. Ἐπιδιώκει ψυχαγωγίας ποῦ δέν κουράζουσαν διανοητικῶς καί δέν ἀπασχολοῦν τήν σκέψιν. Προτιμᾷ τὸ στιγμιαῖον, τὸ εὐκόλον, τὸ παροδικόν. Δέν κατορθώνει νά συγκεντρώσῃ ἐπὶ πολὺ τήν προσοχὴν του εἰς ἕνα σημεῖον. Δυσκολεύεται νά ἐπιτύχῃ τήν ἐνεργητικὴν ἐκείνην συμμετοχὴν, τόσον ἀπαραίτητον διὰ τήν κατανόησιν καί τήν πνευματικὴν ἀξιοποίησιν ἐνὸς μορφωτικοῦ βιβλίου. Ἰδοῦ διατὶ ὁ Ἕλληνας γεωργὸς ἢ ὁ ἐργάτης δέν διαβάζει.

Ἡ μᾶλλον διαβάζει μέ ἀπληστίαν καί βουλιμίαν τὰ τυχεράστατα περιοδικὰ καί τὰ ὑπόπτον ἀξίας διηγήματα. Διότι ἀκριβῶς αὐτὰ δέν ἔχουν ἰδέας καί σκέψεις διὰ νά τὰ ἀναλύσῃ καί νά τὰ ἀφομοιώσῃ. Διηγοῦνται γεγονότα συναρπαστικά, συνήθως μέ τήν ἰδίαν ὑπόθεσιν, ἐπαναλαμβανόμενα κατὰ τρόπον ἀνιάρων μέ ἐντυπωσιακὰς παραλλαγὰς. Φόνοι, δράματα, ἀπιστίαι, ἐρωτικαί περιπέτειαι καί ὅ,τι γαργαλίζει τὰ κατώτερα ἔνστικτα. Διὰ τοῦτο καί μερίστη εἶναι ἡ κυκλοφορία τῶν ἐλαφρῶν αὐτῶν διηγημάτων, ἐνῶ τὸ σοβαρὸν ἐντυπον μόλις καί κατορθώνει νά ἐπιτύχῃ κυκλοφορίαν τῶν 2.000 ἀντιτύπων.

Ἐκτὸς τῆς τόσον νομίμου ἀναπαύσεως τοῦ κουρασμένου σώματος ἀνάγκη νά γεννηθοῦν νέα ἐνδιαφέροντα. Δέν φθάνει μία παθητικὴ κατάστασις. Τὸ νά κάθεσαι καθηλωμένος εἰς τήν τηλεόρασιν ἢ εἰς τήν ταινίαν, σὲ καταδικάζει νά μένης θεατῆς.

Ἡ προαγωγή τῆς προσωπικότητος δέν θά περιόριζεται εἰς τήν περίοδον τῆς ἐργασίας μόνον. Θά συνεχίζεται καί πέραν εἰς τὰς διακοπὰς. Τὸ εἶδος τῶν διακοπῶν τὸ ἐτοιμάζει, τὸ πλάθει, ἀναλόγως τῆς ζωῆς του ἤδη ἐργαζόμενος. Στενὴ λοιπὸν ἐξάρτησις. Ὅ,τι εἶναι τις εἰς τήν ἐργασίαν, θά εἶναι καί ὅταν εὐρεθῆ ἐλεύθερος. Δέν εἶναι νοητὸν ἐκεῖ μόνον νά καταναλίσκῃ καί νά σπαταλᾷ. Πρέπει καί εἰς τὰς διακοπὰς του νά εἶναι δημιουργικὸς. Τοῦτο δέν εἶναι ἐπίτευγμα ἀλλαγῆς καθεστώτων καί οικονομικῆς

ἀναδιαρθρώσεως, ἀλλὰ ἀξιολογήσεως τοῦ βαθυτέρου νοήματος τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ὁ ἱστορικός L. Felvre γράφει : «Πρὸ ἑκατονταετίας ὁ ἄνθρωπος εἰργάζετο σκληρά. Σήμερον εὐρισκόμεθα εἰς τὸ πλεόν ἀηδὲς φαινόμενον. Νὰ μὴ ἐργάζεται, νὰ μὴ κάμνη τίποτα, νὰ ἀχρηστεύη καὶ νὰ κατασπαταλᾷ τὸν χρόνον, ὥστε νὰ μὴν εἶναι πλεόν προσοδοφόρος».

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας αἱ διακοπαὶ ἀποτελοῦν μίαν νέαν ἠθικὴν τῆς εὐτυχίας. Ἐνα δικαίωμα καὶ μίαν προσφορὰν τῆς ζωῆς τῆς ἐργασίας. Ὅποιος δὲν τὰς ἐπωφελεῖται καὶ δὲν γνωρίζει πῶς νὰ τὰς διέλθῃ, κινδυνεύει νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἄνθρωπος ἐλαττωματικός, ὑποανάπτυκτος, μέσος μεταξύ ἀλόγου καὶ λογικοῦ. Αἱ διακοπαὶ δὲν εἶναι ἕνα προνόμιον εὐκαταφρόνητον. Ἀποτελοῦν τὸ κύριον προϊόν τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, μίαν λογικὴν ἱκανοποίησιν καὶ ἀντιστάθμισμα εἰς τὴν πεζότητα τῆς μηχανικῆς ἐργασίας.

Ἐντεῦθεν ἀρχίζου ὅμως αἱ ὑπερβολαὶ καὶ αἱ ἀκρότητες. Δι' ἕνα μέγαλον ποσοστόν, ἡ ἐργασία ἔπαυσε ν' ἀποτελῇ τὸν κύριον σκοπὸν, ἀλλὰ τὸ μέσον. Ἐργάζονται, κάμνουں αἱματηρὰς οἰκονομίας, ἐτοιμάζουں σχέδια καὶ προγράμματα ἤδη ἀπὸ τὴν Δευτέραν διὰ τὸ προσεχὲς Σαββατοκύριακον ἢ διὰ τὴν ἐβδομαδιαίαν δικαιομένην ἄδειαν. Σχεδιάζουں τὰ πλεόν πρωτότυπα, ἐξωφρενικά, ἐξαντλητικά, περιπετειώδη εἶδη διακοπῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὅλα αὐτὰ ἔχουں ἀναποφεύκτως καὶ σχέσιν τιὰ μετ' ἠθικὴν, τοὺς ἀναγκάζουں ν' ἀναθεωρήσουں καὶ νὰ κολοβώσουں τὰς μέχρι τοῦδε ἀρχὰς των. Ἐπινοοῦں ἰδικὰ των βιώματα, πλάσματα μιᾶς ἐξημμένης νοοτροπίας καὶ ἀπειθαρχήτου περιόδου.

★

Ἡ ψυχαγωγία, κατὰ ταῦτα, ἀποτελεῖ μίαν ἀνάγκην τοῦ βίου διαρκῶς καὶ γενικευμένην. Συνταυτίζεται ὅμως μᾶλλον μετ' ἠδονισμόν, λόγῳ τῶν ὑπερβασίων καὶ ἀταξιῶν, ἐξάρτημα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀνέσεων καὶ τῶν ἀπολαύσεων. Ἡ μηχανοποίηση τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἀποβλέπει ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐλάττωσιν κόπων φυσικῶν καὶ καταναλώσεως ἐνεργείας τοῦ σώματος. Ὅ,τι δὲν καταναλίσκουں εἰς χρῆμα καὶ φυσικὴν δύναμιν ἐναποθηκεῖται διὰ νὰ σπαταληθῇ καὶ νὰ διοχετευθῇ εἰς τὰς ἐλεύθερας λεγομένας ὥρας. Πρὸ τοῦ ὄγκου τοῦ θέματος καὶ τῆς ἀφαντάστου ποικιλίας, προϊόντα τῆς ἐφευρετικότητος τῆς ἐποχῆς μας, ἀγωγὴ, Σχολεῖον καὶ Ἐκκλησία ἀποκαλύπτοῡται ἀναπροσάρμοστοι καὶ ἀνίσχυροι καὶ ἀνέτοιμοι.

Πολλοὶ ἠθικολόγοι συνεχίζοῡν νὰ ἐξετάζοῡν τὸ θέμα τοῦ ἐλευθέρου χρόνου ἀκόμη ὡς νὰ εἶναι μία ἀσήμαντος λεπτομέρεια καὶ ὡς ἕνα ἀπλοῦν παράρτημα συμπληρωματικὸν τῆς ἐργασίας. Ἄλλοι οὕτε κἂν τὸ ἀναφέροῡν ὡς θέμα κοινωνικὸν ἢ ἠθικόν. Ἡ ὀργάνωσις ψυχαγωγιῶν οὐδὲ συζητεῖται καθόλου μετ' ὅλην τὴν σοβαρότητα ποὺ πρέπει μεταξύ τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογενείας. Εἰς τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, ὅπου ὑποτίθεται ὅτι μετ' ὅλην τὴν κατασκηνώσεως καὶ τὰς ἐκδρομὰς ἐπιδιώκεται ἡ ὠλοκληρωμένη ἀντιμετώπισις

τῶν ἀναγκῶν, αἱ ψυχαγωγίαι μετ' ἐπιπολαιότητα ἀντικρίζοῡται, ὡσὰν νὰ εἶναι παρωρυχίς. Ὅταν κάθε τόσον παραθέτοῡν στατιστικὰς ἐγκλημάτων, ἐπιθέσεων, παρεκτροπῶν καὶ κακουργημάτων ὑπὸ νέων, λησμονεῖται ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀπότοκα μιᾶς πλημμυλοῦς ἀγωγῆς καὶ καθοδηγήσεως εἰς τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τοῦ χρόνου, τῶν ἐλευθέρων ὥρῶν.

Ὅσάκις, ἐξ ἄλλου, κολοσσιαῖαι ἐπιχειρήσεις παρατηροῦ̄ν ἀπουσίας ἢ καθυστερημένας ἀφίξεις τοῦ προσωπικοῦ τὴν Δευτέραν, δὲν τὰς συσχετίζοῡν μετ' ἕνα εἶδος τῆς διελεύσεως καὶ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης ἀπασχολήσεως τοῦ Σαββατοκύριακου. Καὶ ὁσάκις διαπιστώνοῡμεν τὴν ἀραιώσιν τοῦ ἐκκλησιασματος τὰς Κυριακάς, μᾶς διαφεύγει ἐξ ἴσου καὶ ἡ ἄλλη ἐπικίνδυνος πλευρά : ἡ διάσπασις τοῦ παραδοσιαρικοῦ πνεύματος τῆς ἐνορίας καὶ κοινωνίας. Ἐκαστος ζητεῖ ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν στενὸν κύκλον τῆς ἐνορίας, νὰ λάβῃ τὴν ἀγούσαν πρὸς ξένους τόπους καὶ ἀγνωστον περιβάλλον.

Ὁ ἐλεύθερος χρόνος μαζί του συνοδεύει ἕνα νέον φαινόμενον. Τὴν ἀναζήτησιν νέου τρόπου εὐτυχίας, μετ' πρωτοτύπους ιδέας καθήκοντος, ἠθικῆς, νοοτροπίας. Εὐρισκόμεθα, θέλοντες καὶ μὴ, εἰς μίαν ἐπαναστατικὴν τοποθέτησιν τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς, τῆς οἰκογενείας, ὑπερβαίνουσαν ἀκόμη καὶ αὐτὴν τὴν ὀξύτητα τοῦ κινήματος τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἦρχισεν ὑποθροῦν τὸν 19ον αἰῶνα, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν τὰ ἐργατικὰ συνδικάτα ἀπήτησαν ὄχι μόνον αὐξήσιν πληρωμῆς ἀλλὰ καὶ μείωσιν τῶν ὥρῶν τῆς ἐργασίας. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομικῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Εἶναι οἱ στόχοι τοῦ νεωτέρου Προμηθέως νὰ γευθῇ περισσότερα ἐλευστικά δῶρα εἰς κλίμακα πανανθρώπινον. Αἱ διασκεδάσεις ἀντανακλοῦν τοὺς παλμούς τοῦ κόσμου ν' ἀπολαύσῃ περισσότερα, νὰ ἴδῃ καὶ νὰ γευθῇ περισσότερα χωρὶς ἀναφορὰν τινα μετ' ὅλην τὴν ἀξιώσεως τῆς ἠθικῆς.

20. Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΡΓΙΑΣ

Ἡ ἀντιμετώπισις τῆς Κυριακῆς ἀργίας καὶ τοῦ ἐλευθέρου χρόνου πρέπει νὰ ἀπασχολήσοῡν τὴν Ποιμαντικὴν. Ἐὰν ἡ Λειτουργικὴ ζωὴ δὲν διαποτίζῃ κάθε ἐκδήλωσιν καὶ μάλιστα εἰς τὰς μικροτέρας λεπτομερείας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ψυχαγωγίας, κινδυνεύει νὰ καταστήσῃ εἰς νεκρὸς τύπος.

Πολὺ ὀρθῶς ἐλέγθη ὑπὸ ἐνὸς Κληρικοῦ : «Τὸ νὰ εἶναι τις Ἱερεὺς θὰ ἦτο μία ἀνετος ἀπασχόλησις, ἐὰν δὲν ὑπῆρχον αἱ δεσμευτικαὶ ὑποχρεώσεις τῆς Κυριακῆς».

Παντοῦ οἱ Κληρικοὶ ὑψώνοῡν φωνὴν ἀνησυχίας διὰ τὴν βεβήλωσιν τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου. Οἱ ἐκκλησιαζόμενοι ὀλίγιστοι. Ὁ σημερινὸς κόσμος δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ προσευχηθῇ. Ὁ ἐργάτης, ἀπασχολούμενος ὅλην τὴν ἐβδομάδα εἰς τὸ ἔργον, ἀπασχολούμενος ὅλην τὴν ἐβδομάδα εἰς τὸ ἔργον, δὲν ἐκδηλώνει καὶ μεγάλην διάθεσιν νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν Λατρειάν τῆς Κυριακῆς. Ἐκ τούτων

συνάγεται ὅτι ἀνάγκη ἀπαραίτητος νὰ εὐρεθῆ ὁ διάλογος μὲ τὸν σημερινὸν κόσμον. Πῶς δηλαδὴ νὰ γεννήσωμεν τὴν δίψαν καὶ τὴν ἀνάγκην ἑνὸς περιεχομένου πνευματικωτέρου τὰς Κυριακὰς καὶ κατὰ τὸν ἐλεύθερον χρόνον.

Πολλοὶ γονεῖς παραπονοῦνται, ἐξ ἄλλου, ὅτι χάνουν τὰ παιδιὰ τους. Δὲν τὰ βλέπουν, διότι τὸ Σαββατοκύριακο εἶναι εὐκαιρία φυγῆς, ποικίλων διασκεδάσεων.

Κινδυνεύει, ἐξ ἄλλου, ν' ἀποφιλωθῆ κάθε ἑορτὴ ἀπὸ τὸν θεῖον χαρακτήρα της. Καὶ ἀντὶ νὰ γίνεται μιὰ συνάντησις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Πνευματικὸν κόσμον, καταντᾷ μιὰ ἡμέρα ἀναπαύσεως καὶ χαμηλῆς ζωῆς.

Σπανίζουσι αἱ ἐνορίας αἱ δυνάμεναι νὰ συγκεντρώσῃσαν ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐκκλησιάσματος καὶ νὰ δημιουργήσῃσαν μιὰν πραγματικὴν κοινότητα Χριστιανῶν.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ σύγχρονος Ἐκκλησία δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀντιγράψῃ τὰς πατροπαραδότους τῶν προγόνων μας καὶ τὰς μεσαιωνικὰς μεθόδους, ὅποτε εἰς κάθε ἑορτὴν συνεδυάζοντο καὶ πανηγύρεις καὶ ἐκδηλώσεις οἰκογενειακοῦ χαρακτήρος. Ἡ πατριαρχικὴ μορφή τῆς οἰκογενείας συναντᾶται μόνον μὲ τὸν φανὸν τοῦ Διογένοους σήμερον.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ζητεῖ νὰ δημιουργήσῃ μόνος του ψυχαγωγίαν. Ἐπιβάλλεται ἐπομένως ν' ἀντικρούσωμεν τὴν κατάστασιν γυμνήν, ὅπως εἶναι, καὶ χωρὶς ματαίας καταδίκας, ἀναθεματισμοῦ καὶ περιττὰς θρηγολογίας. Ἀνάγκη νὰ διεισδύσωμεν εἰς τὸν ἑσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου. Ἀνάγκη νὰ ἀρχίσωμεν νὰ τὸν καταλαβαίνωμεν, νὰ τὸν ἀγαπῶμεν, διὰ νὰ τὸν σώσωμεν. Ἡ ἄδολος καὶ φυσικὴ χαρὰ δὲν ἐναντιώνεται πρὸς τὴν πίστιν. Ἡ ψυχαγωγία αὕτη καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀδιάβλητος. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος περισσότερον ἢ ἄλλοτε ζητεῖ νὰ διασκεδάσῃ, νὰ χαρῆ τὴν ζωὴν του. Ἐνώπιόν μας προβάλλει νέος τύπος ἀνθρώπου—ὁ P homo ludens.

Εἰς τὸν νευρικὸν ρυθμὸν τῆς ἐργασίας καὶ εἰς τὴν ἀφύσικον διαβίωσιν του ζητεῖ μιὰν διέξοδον, μιὰν ἐλευθερίαν καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν διεύθυνσιν πρέπει τὸ Εὐαγγέλιον νὰ στραφῆ διὰ νὰ προσφέρῃ τὰ ἐπιβαλλόμενα φάρμακα.

Ἡ λατρευτικὴ σύναξις δὲν δύναται πλέον νὰ περιορίζεται μόνον εἰς τὸν κλειστὸν χώρον τῶν ναῶν εἰς τὰς ὠρισμένας ἐνορίας.

Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ προηγήται, ἀλλὰ ἐν ἀνάγκῃ καὶ νὰ ἀκολουθῆ ἐκεῖ ὅπου διεύθυνεται καὶ τὸ ποιμνιον. Ἀνάγκη νὰ διωργανώνονται λειτουργίαι εἰς κέντρα τουριστικά, εἰς τόπους ἐκδρομῶν, ἀκόμα καὶ εἰς τὰ παραπλήσια μέρη τῶν θαλασσίων λουτρῶν.

Ἐξ ἴσου καὶ οἱ Κληρικοὶ τῶν νησιῶν καὶ τῶν χωριῶν μας πρέπει ν' ἀντιληφθῶν ὅτι μὲ τὸν χρόνον θὰ ἀντικρούζουσι ἕνα ποιμνιον ἀπὸ ἐκδρομεῖς καὶ παραθεριστὰς οἱ ὁποῖοι θὰ τοὺς παρουσιάζουσι μεγαλυτέρας δυσκολίας καὶ προβλήματα παρ' ὅσον οἱ ὀλιγάριθμοι

μόνιμοι ἐνορίται τους. Θὰ πρέπει νὰ τοὺς γνωρίσουν ὅλους αὐτοὺς. Πρὸς τὸν καθένα, ἀναλόγως τοῦ χαρακτήρος καὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου, νὰ εὕρουσι τὴν κατάλληλον γλῶσσαν καὶ τὸν κατάλληλον τρόπον γνωριμίας καὶ ἐπαφῆς του. Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται πλέον νὰ καταδικάζωμεν μὲ εὐκολίαν τὰ θέλητρα τοῦ συγχρόνου ἀθλητισμοῦ, εἴτε εἰς τὴν θάλασσαν, εἴτε εἰς τὰ βουνὰ αὐτὰ καθ' ἑαυτά. Διότι συνδυάζονται μὲ τὴν ὠραιότητα καὶ τὰ κάλλη τῆς δημιουργίας. Ὅ,τι πρέπει ὅμως νὰ τονίζωμεν εἶναι, νὰ μὴν εἰσχωρήσῃ ἡ κατάχρησις καὶ ἡ παρεκτροπή. Ὁ Θεὸς ἔδωκε τὸν κόσμον αὐτὸν μὲ ὅλα τὰ καλὰ του εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ κυβερνηθῆ, νὰ ὑπηρετήσῃ τὰ ἀνώτερα ἐνδιαφέροντα τοῦ ἀνθρώπου.

Διὰ νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι συχνὰ ὁ Κληρικὸς ἀπουσιάζει εἰς τὰ κέντρα τοῦ παραθερισμοῦ. Ὅσον ὅμως ὁ Ἱερεὺς θὰ παραμένῃ ἄγνωστος καὶ ἀνώνυμος, τόσο καὶ οἱ παραθερισταὶ θὰ βλέπουσι περισσότερον τὴν ἀπουσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς μαρτυρίας της.

Ἐπιβάλλεται ἀφ' ἑτέρου μιὰ σειρά ὑποδείξεων εἰς τὰς ἐνορίας πρὸ τῶν περιοδικῶν ἐξόδων ἢ τῶν ὁμαδικῶν ἐξόδων, ὅταν τὰ πλήθη ἐγκαταλείπουσι τὰς πόλεις διὰ νὰ σπεύσῃσαν ἀσυγκράτητα εἰς τὰς ὠραίας παραλίας καὶ εἰς τὰ βουνὰ.

★

Ἡ διχοτόμησις τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ ἀγχοῦ τῆς καθημερινῆς ἐργασίας ἀποτελεῖ ἕνα φαινόμενον θλιβερόν. Συγχρόνως ὅμως ἐπιζητεῖ τὴν ἐπέμβασιν τῶν πνευματικῶν μέσων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς βοήθειαν καὶ συμπαράστασιν του. Ἰδοὺ λοιπὸν ἕνα θέμα ἐπεῖγον, σύγχρονον ἀλλὰ καὶ κοινωνικόν.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἶναι λίαν παρήγορον ὅτι εἰς πολλὰς Ἐκκλησίας ἀντικρούζονται αἱ διάφοροι εὐθύναι καὶ τὰ κύρια σημεῖα διὰ μιὰν προσηρμοσμένην Πειμαντικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῆς Μεταναστεύσεως. Ἐπισημαίνονται τὰ ἀνήσυχα συμπτώματα καὶ ὑποδεικνύονται τὰ ληπτέα μέτρα. Ἡ Μετανάστευσις ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ βυθίσῃ εἰς μελαγχολίαν, ὥστε ἡ Ἐκκλησία μας νὰ καταληφθῆ ὑπὸ πανικοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει ν' ἀντικρουσθῆ ὡς εὐκαιρία ἀπὸ Θεοῦ πρὸς νέας πνευματικὰς μεθόδους διαδόσεως τοῦ λυτρωτικοῦ μηνύματος¹.

1. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀντιπαρέλθωμεν τὰ θαυμάσια πορίσματα ἑνὸς Συνεδρίου ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τοῦ φλέγοντος τούτου προβλήματος, δημοσιευθέντα εἰς τὴν σειράν Les Cahiers du Clergé Rural: Les Migrations, chance ou risque? No 244; Paris, 1963.

Ἄλλὰ καὶ Κυβερνητικοὶ Ὄργανοι ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ψυχικὰ προβλήματα τοῦ Μετανάστου, ὡς προσωπικότητος. Ἴδε τὴν διεθνή Ἐπιθεώρησιν «Research Group for European Migration Problems»; The Hague, Hollande, ὡς καὶ τὸ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως δημοσιευθὲν ἀξιόλογον ἔργον Haut Comité Consultatif de la Population et de la famille; «L'Accueil des étrangers en France»; Paris, 1963.

P. Toulat etc. «Les chrétiens dans le monde rural; Un monde qui bouge»; Paris, 1962.

21. Ο ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ ΦΟΡΕΥΣ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἡ ἔξοδος καὶ ἡ μεταφορὰ πληθυσμῶν ἀπετέλουν μέσα καὶ εὐκαιρίας διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Τοῦτο φαίνεται εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἰουδαίων τοῦ ἀΐωνος ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας. Ἐπαναλαμβάνεται μὲ τὰς ὁμαδικὰς μεταναστεύσεις τοῦ β΄ καὶ γ΄ αἰῶνος, μὲ τὰς βαρβαρικὰς εἰσβολὰς τὸν δ΄ καὶ τὸν ε΄ αἰῶνα, καὶ ἐν συνεχείᾳ, μὲ τὸ μέγα κύμα τῆς ἔξοδου ἅμα τῇ πτώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ πρώτη φάσις.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ Ἰουδαϊκὴ φυλὴ, ἀνήσυχος διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιβιώσεως, ἐζήτει νέας χώρας ἐγκαταστάσεως κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας εἰς τὰ ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Μεσογείου. Ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα εἰς τὴν Ρώμην. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν Περσίαν, πολυάριθμοι παροικίαι Ἰουδαϊκαὶ μεταναστεύουν.

Ἐκατὸν πενήντα ἔτη πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὁ Ἕλλην γεωγράφος Στράβων ὁμολογεῖ ὅτι «εἶναι δύσκολον νὰ εὑρεθῇ μία γωνία τοῦ κόσμου, ὅπου νὰ μὴ συναντᾶται Ἰουδαῖος».

Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἐπιβεβαιοῦν ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς πλεῖστοι Ἰουδαῖοι κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα εὕρισκοντο σκορπισμένοι (Πράξ. 2, 9—11). Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἱστορικῶν 2.000.000 Ἰουδαῖοι ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν Παλαιστίνην, 600.000 ὅμως εὕρισκοντο μακρὰν τῆς γῆς τοῦ Ἰσραὴλ. Οἱ Ἰουδαῖοι αὐτοὶ τῆς διασπορᾶς πολὺ συνετέλεσαν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἀληθείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ταξιδιῶν ἐπίσης ἀκόμη καὶ τότε, ἦτο μέγας. Μία ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς, ὅτι κάποιος Φλάβιος Ζεύξης κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του ἔκαμε 72 φορές τὸ ταξίδι μεταξὺ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ Ρώμης!

Τὰ μεγάλα Ἱεραποστολικά ταξίδια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, πρέπει νὰ μελετηθοῦν εἰς τὸ πλαίσιον τῶν διεθνῶν μεταναστευτικῶν τότε ρευμάτων. Αἱ περιοχαὶ τῆς δράσεώς του κυμαίνονται μεταξὺ τῆς Περσίας καὶ τῆς Ρώμης. Κηρύττει εἰς τὴν Κύπρον, τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν Πισιδίαν, τὸ Ἰκόνιον, τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν Βέρροϊαν, τὰς Ἀθήνας, τὴν Κόρινθον, τὴν Ἐφεσον καὶ τὴν Ρώμην. Διόλου δὲ ἀπίθανον ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἀκριβῶς διότι παντοῦ, εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς πόλεις, ὑπῆρχον Ἰουδαϊκαὶ κοινότητες. Δὲν εἶναι συμπτωματικὸν ὅτι οἱ συνεργάται του ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον Μετανάσται Ἰουδαῖοι (Πρ. 17, 2). Ὁ Βαρνάβας τῆς Κύπρου, ὁ Ἀπολλῶς τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ Λούκιος τῆς Κυρρηνίας, ὁ Τιμόθεος ἀπὸ τὰ Λύστρα, ὁ Ἀκύλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν (Πρ. 16, 13—14).

Ἄν καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀπ. Παύλου μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων δὲν εἶχε πολλὰς ἐπιτυχίας, πάντως κατώρθωσε δι' αὐτοῦ νὰ προσεγγίσῃ τοὺς προσηλύτους. Ἐκίνησε τὴν ἐμπιστοσύνην πολλῶν φιλικῶς

διακειμένων ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, «τῶν φοβουμένων τὸν Θεόν». Ἐπίστευον εἰς τὴν μονοθεῖαν καὶ οὕτω παρεῖχον ἔδαφος εὐνοικὸν εἰς τὸ κήρυγμα. Ἡ μοναδικὴ φορὰ ὅπου ὁ Ἀπόστολος ἀπευθύνεται ἀπ' εὐθείας πρὸς τοὺς Ἐθνικοὺς, ἄνευ τοῦ ἐνδιαμέσου τῆς Ἰουδαϊκῆς διασπορᾶς, εἶναι αἱ Ἀθῆναι καὶ ἐδῶ ἐσημείωσεν ἀποτυχίαν. Κατὰ ταῦτα ὁ διασκορπισμὸς τῶν Ἰουδαίων ὑπεβοήθησε τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ προητοίμασεν τὸ ἔδαφος.

Ἡ δευτέρα φάσις.

Τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν διαδίδεται μεταξὺ τῶν μεναστατευόντων πληθυσμῶν. Μέγα μέρος τῆς Ἱεραποστολικῆς εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας ἀναλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Λαϊκοὺς. Ὁ Κλήρος ἐμφανίζεται μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Κατηχήσεως καὶ τοῦ Βαπτίσματος. Ὅπως συνέβη καὶ εἰς τὰς θρησκείας τῆς Ἰσίδος καὶ τοῦ Μίθρα, τὸ Εὐαγγέλιον διαδίδεται εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν διὰ τῶν δούλων. Μεταφερόμενοι οὗτοι ἀπὸ ἓνα τόπον εἰς ἄλλον, πολλάκις κατώρθωσαν νὰ ὀδηγήσουν τοὺς κυρίους των εἰς τὴν πίστιν. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ στρατιῶται εἰργάζοντο ἱεραποστολικῶς. Ὅμοίως καὶ ἔμποροι, ἀκολουθοῦντες τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα παραθαλάσσια, Μεσόγεια καὶ παραποτάμια. Μαζὺ μὲ τὰς ἐμπορικὰς των δόσοληψίας διέδιδον καὶ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν.

Ἀναφέρομεν δύο χαρακτηριστικὰ παραδείγματα. Τὸ Μαρτυρολόγιον μιᾶς μικρᾶς πόλεως τῆς Νουβίας, Scillium, τὸ 180 ἀποκαλύπτει τὴν ὑπαρξίν εἰς τὴν Ἀφρικὴν μιᾶς οὐχὶ εὐκαταφρονήτου χριστιανικῆς παροικίας. Πῶς ὁ Χριστιανισμὸς ἔφθασε ἔως ἐδῶ; Αἱ πρῶται μαρτυρίαι βεβαιοῦν, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἐκηρύχθη ἀπὸ πρόσωπα ἐλθόντα ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἐκ Ρώμης. Ἐξηγεῖται τοῦτο διότι ἡ Καρθαγένη ἀπετέλει σημαντικὸν λιμένα τῆς Μεσογείου. Ἡ ἀποικία τῶν Φοινίκων συνέδεσε τὴν πόλιν μὲ τὴν Ἀνατολὴν σενάτατα, ἀλλὰ καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ ἀργότερον κατοχὴ ἐδημιούργησε νέας ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τὴν Ἰταλίαν. Ὡστε δι' ἐμπόρων μεταδίδεται τὸ Εὐαγγέλιον.

Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὴν Γαλλίαν. Ἡ μεγάλη Χριστιανικὴ Κοινότης τῆς Λυὸν περιβρεχομένη ἀπὸ τοὺς δύο μεγάλους ποταμοὺς τὸν Ροδανὸν καὶ Σαόν, δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς Ἐκκλησία μεταναστῶν.

Ὁ Ποθεινός, ὁ Ἐπίσκοπος καὶ διοργανωτὴς τῆς Ἐκκλησίας, δεικνύει ἀπὸ τὸ ὄνομά του, ὅτι προήρχετο ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ 177 μεταξὺ τῶν 48 μαρτύρων οἱ ἡμίσεις φέρουν ὀνόματα Ἑλληνικά. Ὁ Ἀττάλειος καίτοι εἶναι πολίτης Ρώμης, κατάγεται ὅμως ἀπὸ τὴν Πέργαμον.

Ὁ ἱατρὸς Ἀλέξανδρος, ἐγκατεστημένος εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ ἐτῶν, προέρχεται ἀπὸ τὴν Φρυγίαν. Ὁ διάδοχος τοῦ μαρτυρικοῦ ἐπισκόπου μέγας διδάσκαλος, ὁ ἱερὸς Εἰρηναῖος ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην.

Με ἄλλας λέξεις, ἡ Λυὼν ἀπετέλει μίαν μεγάλην παροικίαν Ἑλλήνων.

Αἱ Χριστιανικαὶ Κοινότητες ἤνθησαν ἀπὸ πιστοὺς προσελθόντας ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τὴν Φρυγίαν. Τὸ ἴδιον δύναται νὰ λεχθῆ καὶ διὰ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλλίας, Μασσαλίαν, Arles, Nimes, αἱ ὁποῖαι ἦσαν σπουδαῖαι ἀποικίαι Ἑλληνικαὶ καὶ ναυτικαί, συνεδέοντο δὲ μετὰ τοὺς κυριωτέρους λιμένας τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ρώμης. Ἑλληνες ἔμποροι προχωροῦν πρὸς Βορρᾶν ἀκολουθοῦντες τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ Ρήνου. Εἰς τὸ Autun, διάσημον περιφέρειαν διὰ τὰς σχολὰς τῆς, συναντῶμεν τὸν Παικτώριον ὁ ὁποῖος ἀφιερώνει εἰς τὸν πατέρα του Ἀσχάνδιον μίαν ἐξαιρετικὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφήν. Ὅπως φαίνεται, ὁ Χριστιανὸς Παικτώριος διηθῦνε μίαν Τεχνικὴν Σχολὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐμφαίνεται ἡ μεγάλη ἐπιρροή καὶ συμβολὴ τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς ὀλόκληρον τὴν Γαλλίαν. Ἐντεῦθεν καὶ ἄλλαι πόλεις δέχονται τὸ μήνυμα τὸ λυτρωτικόν. Ἡ πόλις τῆς Reims, ἐν τῇ Βελγικῇ Γαλατείᾳ, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων, κέντρον ὅπου διασταυρῶνται αἱ μεγάλοι ὁδοὶ πρὸς τὰ σύνορα τοῦ Ρήνου καὶ τῆς Βρεττανείας. Ἡ πόλις Trèves, Ρωμαϊκὴ πόλις με ἀμυντικὰ συστήματα ἐναντίον τῶν Γερμανικῶν ὀρδῶν, καὶ τέλος ἡ πόλις τῶν Παρισίων.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἐπομένως ἡμισυ τοῦ γ' αἰῶνος τὸ ἄροτρον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ διευθύνεται εἰς ὅλην τὴν Γαλλίαν ἀπὸ μετανάστας Ἑλλήνας καὶ Ρωμαίους εὐσεβεῖς λαϊκοῦς.

Ἡ τρίτη φάσις.

Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης συνεχίζεται κατὰ τὸν δ' καὶ ε' αἰῶνα. Ἄν καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐνδιαφέρονται ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς συμπατριώτας τους, ἡ ἐμφάνισις ξένων ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἐρχεται νὰ καλύψῃ τὸ κενὸν τούτων. Ὁ Ὀβριγένης καὶ ὁ ἱ. Αὐγουστίνος μᾶς ὁμιλοῦν διὰ ἐργάτας εὐσεβεῖς ἐρχομένους ἀπὸ μακρυνὰς χώρας. Εὐσέβιος ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἱστορικὸς τῆς Καισαρείας, παρέχει πλούσια στοιχεῖα διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ ἐπιστροφή τῶν βαρβάρων φυλῶν ὀφείλεται εἰς γενοτότα πολὺ περίεργα. Οὕτως εἰς τὴν Γεωργίαν μία ἀπλή ἄλλ' ἐνθουσιώδης Χριστιανὴ δούλη, ἡ Νίνα, εἰσάγει τὸν Χριστὸν εἰς τὴν χώραν τῆς. Ὅταν 250 Χριστιανοὶ ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν Γότθων εἰς τὴν Καππαδοκίαν, τοῦτο, ὡς ἐκ θαύματος, συνετέλεσεν ὥστε ν' ἀναδειχθοῦν οἱ πρῶτοι Ἀπόστολοι τῶν βαρβαρικῶν φυλῶν. Ἀναφέρεται μάλιστα, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Ἀπόστολος τῶν Γότθων Οὐλφίλα, προσχωρήσας εἰς τὸν Ἀρειανισμὸν καὶ προσελκύσας καὶ τοὺς Βησιγότθους, ἦτο ἔγγονος ἐνὸς Καππαδόκου φυλακισμένου. Ἡ τοιαύτη θρησκευτικὴ ἀλλαγὴ πνέουσα ἐξ Ἀνατολῶν, ἐπηρεάζει τὰ μέγιστα τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῆς Εὐρώπης. Ἡ

Ἀνατολὴ ἐκχριστιανίζει τὴν Δύσιν¹.

Πολλοὶ βαρβαρικαὶ φυλαὶ ἐγκαθίστανται εἰς τμήματα τῆς Αὐτοκρατορίας δυνάμει τοῦ δικαίωματος hospitalitas, καὶ τοιοῦτοτρόπως ὑφίστανται τὴν εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν τοῦ τοπικοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ πλεῖστον τῶν γερμανικῶν καὶ ἄλλων βορείων φυλῶν, κατερχομένων πρὸς νότον, ἐλκύονται ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ζωῆς τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ τῆς ἱεραποστολικῆς ἀκτινοβολίας τῶν χριστιανῶν καὶ προσέρχονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Δὲν πρέπει, κατὰ ταῦτα, ἡ ἐξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ν' ἀναζητηθῆ εἰς ὀργανωμένην ἱεραποστολικὴν Κίνησιν, ὑπὸ τὴν σύγχρονον ἔννοιαν τῆς λέξεως.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη αἱ βαρβαρικαὶ ὀρδαί, μετὰ τὴν πολεμικὴν τῶν ἰσχύων ἐπεβλήθησαν καὶ ὑπεδουλώσαν πολλοὺς λαοὺς λατινικοῦς, οἱ ἴδιοι ὑπεδουλώθησαν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν. Τὸ σκιερὸν σημεῖον ἐν προκειμένῳ εἶναι, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν φυλῶν αὐτῶν δὲν ἐγνώρισαν τὸν ὀρθόδοξον Χριστιανισμὸν, ἀλλὰ συγχότατα τὸν Ἀρειανισμὸν, ὅστις καταδιωκόμενος ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν, κατέφυγεν καὶ εὗρεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη φιλοξενίαν εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Ἐξηφανίσθη μόνον ἀπὸ τοὺς Βησιγότθους κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, ὅποτε χρονολογεῖται καὶ ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῆς Βουργονδίας.

Αἱ μετακινήσεις πληθυσμῶν, ἡ ἐμπορικὴ ἀνάπτυξις, ἡ ἀναγκαστικὴ προσφυγοποίησης καὶ αἱ παντὸς εἶδους μεταναστεύσεις, ἀπτόκα δημοκρατικῶν παραγόντων καὶ πρὸς ἐξέυρεσιν εὐφροτέρων περιοχῶν, προητοίμασαν τὴν δημιουργίαν πυρῆνων καὶ ὀμάδων ἱεραποστολικῶν. Ἀπὸ αὐτὰς σὺν τῷ χρόνῳ θὰ σχηματισθοῦν τὰ χριστιανικὰ Πριγκηπᾶτα καὶ βασιλεία, τὰ ὁποῖα θὰ προλειάνουν τὸν σχηματισμὸν πλεόν Χριστιανισμὸν τοῦ Μεσαίωνος.

Ἀξίζει νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μνεῖα τῶν ὀφελημάτων παγκοσμίου ἐκπολιτιστικῆς καὶ ἠθικῆς σημασίας μετὰ τὴν ὀμαδικὴν διασκόρπισιν τῶν μορφωμένων προσφυγοποιηθέντων μετὰ τὴν Ἀλωσιν. Ἐκ τοῦ Βυζαντίου μετὰ τὴν δυστυχίαν τῶν γίνονται προβολεῖς τῆς ἐσωτερικῆς δυνάμεως καὶ ἐκπάγλου ἀκτινοβολίας τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ. Δὲν ἐξήτουν μόνον βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς ζωῆς των. Ἐπεδίωκον συγχρόνως καὶ νὰ καταστήσουν γνωστὰ τὰ δῶρα καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς προγονικῆς τῶν κληρονομίας. Χάρις εἰς τὴν τάξιν τῶν τοιοῦτων Μεταναστῶν ἡ Παιδεία ἐν Εὐρώπῃ ἀνακαλύπτει νέους ὀρίζοντας. Ὁ πλούσιος χυμὸς καὶ τὸ σφριγγλὸν αἷμα τοῦ Βυζαντίου μεταγγίσκεται εἰς τὸν ἀναιμικὸν ὀργανισμὸν τῆς διανοουμένης τάξεως τῆς Γαλλίας, Ὀλλανδίας, Ἀγγλίας, Ἰταλίας, Ρωσίας, Ρουμανίας κλπ.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μελὸς ΑΙΜΙΑΙΑΝΟΣ

1. Τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἐν συνεχείᾳ πρὸς βορρᾶν, ὑποστηρίζουν Καθολικοὶ ἱστορικοὶ καὶ εἰδικοὶ μελετηταί, ἐγνήψαντες ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μεγίστην συμβολὴν τῶν Μεταναστῶν. Ἴδε ὑπὸ R. P. Vereecke, professeur à l'Université du Latrain: «L'Eglise dans les Migrations» pp.145-172, ἐν τῷ ἔργῳ «Migrations et Pastorales».

ΠΑΤΕΡΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΛΗΜΕΝΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ

4. Χρόνος και αιωνιότης.

Πρός τούτους, ἐντός τῶν πλαισίων τοῦ προλαβόντος σχεδιαγράμματος τῶν σχέσεων μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς σκέψεως καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ μηνύματος, καὶ ἐντός τοῦ σχεδίου τῆς σωτηριώδους οἰκονομίας, ἡ Ἱστορία ἐμφανίζεται ἀκριβῶς ὡς μία «κοινωνία» τῶν δύο διαφόρων κατὰ τὰ ἄλλα δώρων τοῦ Θεοῦ: τῆς ἀποκαλύψεως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τῆς φιλοσοφίας πρὸς τοὺς Ἑθνικούς. Ἡ μὲν πρώτη, ἐπιδιωχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ οὐσιῶδες τέλος «κατὰ προηγούμενον», ὑπῆρξεν ἀπαραίτητος καὶ αὐτάρκης πρὸς τὴν πλήρη δικαίωσιν. Ἡ δὲ ἄλλη, χορηγηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐμμέσως καὶ «κατὰ ἐπακολούθημα», τούτέστιν «οὐχὶ ὡς τὸ κύριον ἀντικείμενον τῶν προοπτικῶν Αὐτοῦ» ἀλλ' ὡς δευτερεύον, δὲν τυγχάνει ἢ μετ' αὐτῆς συνεργασία καὶ ἢ ἐπίδρασις αὐτῆς δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαῖα «ἐπεὶ σχεδὸν οἱ πάντες ἄνευ τῆς ἐγκυκλίου παιδείας καὶ φιλοσοφίας τῆς Ἑλληνικῆς, οἱ δὲ καὶ ἄνευ γραμμάτων, τῆ θείᾳ καὶ βαρβάρῳ κινηθέντες φιλοσοφίᾳ, «δυνάμει» τὸν περὶ Θεοῦ διὰ τῆς πίστεως παρειλήφαμεν λόγον, αὐτουργῶσφι πεπαιδευμένοι»⁴¹. Ἡ περὶ συνεργασίας φιλοσοφίας καὶ θεολογίας ἀντίληψις τοῦ Κλήμεντος ἐν τῇ ἐρεύρῃ τῆς Ἀληθείας, ταυτίζεται σχεδὸν μετ' ἐκείνης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου περὶ συνεργασίας μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώπινου: «Θεοῦ γὰρ ἔσμεν συνεργοί»⁴².

«Ὡς δὲ οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι», γράφει ὁ Κλήμης, «οἱ καθέλκοντες τὴν ναῦν οὐ πολλὰ αἴτια λέγουσι· ἄν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν αἰτίων ἐν (οὐκ ἔστι γὰρ αἴτιος ἕναστος τοῦ καθέλκεσθαι τὴν ναῦν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἄλλοις), οὕτω καὶ ἡ φιλοσοφία πρὸς κατάληψιν τῆς ἀληθείας, ζήτησις οὐσα ἀληθείας, συλλαμβάνεται, οὐκ αἰτία οὐσα καταλήψεως, σὺν δὲ τοῖς ἄλλοις αἰτία καὶ συνεργός... μιᾶς οὔσης τῆς ἀληθείας πολλὰ τὰ συλλαμβανόμενα πρὸς ζήτησιν αὐτῆς, ἡ δὲ εὐρεσις δι' υἱοῦ»⁴³.

Ἐντός μιᾶς τοιαύτης ἀρμονικῆς κοινωνίας, ἡ Ἱστορία ἀποκτᾷ μίαν ἐνότητα, τὴν ὁποίαν δὲν ὀφείλει εἰς τὴν κοθυπόταξιν ὑπὸ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς στοιχείων ἑτερογενῶν καὶ ξένων πρὸς τὸν σωτηριώδη σκοπὸν τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅτι «δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναγνωρίσῃ τις τὰς θείας ἐντολάς εἰς τὰς παραμορφώσεις καὶ τὰς διαστροφὰς τοῦ ἀνθρώπινου στοχασμοῦ καὶ ἐπιλογισμοῦ»⁴⁴.

41. Στρωμ., I, 20, 99, 1 — 2. Πρβλ. Ἰουστίνου Γ' Ἀπολ., 60, 11. Περὶ τῆς ἀντιλήψεως τῆς δυναμικῆς ἐν χρόνῳ ἐναρμονίσεως τῶν ποικίλων δώρων τοῦ Θεοῦ βλέπε: Στρωμ., VII, 2.

42. Α' Κορινθ. 3, 9.

43. Στρωμ., I, 20, 97, 1 — 2.

44. Στρωμ., VI, 7, 55, 4κ.ε.

Ὁ Χριστὸς δὲν διαιρεῖ τὴν Ἱστορίαν εἰς δύο, χρονολογικῶς, εἰ μὴ μόνον ἵνα ἀποκαταστήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἐνότητα, ἰδεολογικῶς, δι' ἐνὸς συνεχοῦς ἔργου ἐκλογῶν καὶ ἐπιλογῶν.

Μόνον πᾶν ὅ,τι ἔχει λεχθῆ ὀρθῶς εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ παρέχει «τὴν ἐμπειρίαν τῶν περὶ τὸν βίον», καὶ ἐμπεδώνει «τὴν γνῶσιν θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων», εἶναι ἀμετάπτωτον καὶ μένει εἰς τοὺς αἰῶνας⁴⁵. Ἀφ' ἧς δὲ ἀπεκαλύφθη ἡ Ἀλήθεια ἐν τῇ πληρότητι αὐτῆς ὑπὸ τοῦ μεγαλυτέρου Διδασκάλου ἀπαξάπαντων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπασῶν τῶν γενεῶν καὶ ἐποχῶν, παρεμερίσθησαν ὅ τε Ἐπίκουρος καὶ οἱ Σοφισταί, ὅ τε Πλάτων, Πυθαγόρας, Ζήνων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Οὐχ ἤττον, ὅμως, καὶ οὗτοι παραμένουν εἰσέτι διδάσκαλοι, σχετικῶς, εἰς ὅ,τι ἔχουν δανεισθῆ ἐκ τῆς ἀρχαιότερας τῶν φιλοσοφιῶν, τούτέστιν τῆς ἑβραϊκῆς⁴⁶, καὶ εἰς ὅ,τι ἔχουν λάβει ὡς σπινθήρας καὶ σπέρματα ἐκ τοῦ Θεοῦ Λόγου⁴⁷.

Τέλος, τὰ διεσκορπισμένα καὶ ἀπομεμονωμένα εἰς τὴν ξένην γῆν τοῦ Ἑθνισμοῦ τεμάχια τῆς ἀληθείας, ἐξηγοράσθησαν καὶ περισυνελέγησαν ὑπὸ τοῦ Λόγου τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ συμφώνως τῷ «προορισμῷ» Αὐτοῦ⁴⁸.

Ἡ πρωτοτυπία καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ Κλήμεντος, ἐγκρίεται εἰς τὸ ὅτι μὴ ἐπιμένον τσοπούτον, ὡς ὁ Ἰουστίνος, ἐπὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς ἐπὶ μέρους (ἐθνικῶν) καὶ τῆς καθόλου (Χριστιανικῆς Ἀποκαλύψεως) ἀληθείας, προσπαθεῖ τούναντίον ἵνα καταδείξῃ καὶ διασαφηνίσῃ τὸ ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἀποκαλύψει οὐ-

45. Στρωμ., VI, 7, 54 — 55 κ.ε.

46. Στρωμ., VI, 7, 57 — 58. VI, 8, 67. I, 15, 21. Πρβλ. ἄρθρ. ὑπὸ Α.

47. Αὐτόθι. Πρβλ. Στρωμ., I, 7, 54 — 55.

48. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (προορισθείσης) φιλοσοφίας, ὅρα: Στρωμ., VI, 7, I, 28, I, 32 — 33, I, 80. Πρβλ. αὐτ., VI, κεφ. 11, 94, ἐνθα καὶ ἡ ἰδιότυπος ἀλληγορία τοῦ Κλήμεντος περὶ τοῦ θαύματος τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων ἐκ δύο ἰχθύων καὶ πέντε ἄρτων, αἰνισσομένου «τὴν προπαιδείαν Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων πρὸ τοῦ θεοῦ πυροῦ τῆς κατὰ τὸν νόμον γεωργουμένης τροφῆς» κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν: «Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία γεννηθεῖσα καὶ ἀναπτυχθεῖσα ἐντός τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου ἀπεικονίσθη διὰ τῶν ἰχθύων, δοθέντων εἰς «διατροφήν» ἐκτενῆ τοῖς ἔτι χαμαὶ κειμένοις (ἐθνικοῖς)». Καὶ συνεχίζων ὁ Κλήμης ὁμολογεῖ ὅτι ὄντως περίεργος εἶναι ἡ ἀλληγορία αὕτη, πλὴν καὶ λίαν ἐκφραστικὴ: «ἀλλ' εἰ καὶ περίεργος εἶ, ἔλαβε θάτερον τῶν ἰχθύων τὴν ἐγκύκλιον (ἐθνικὴν), τὸν λοιπὸν δὲ αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐπικναβεβηκυῖαν μὴνῶειν φιλοσοφίαν (Ἰουδαϊκὴν)» Στρωμ., I, κεφ. 11, 94, 3 — 6.

σιῶδες τέλος, τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπιδιωχθέν, «κατὰ προηγούμενον», ὡς τὸ κύριον καὶ πρωτεύον ἀντικείμενον τῆς Προνοίας Αὐτοῦ, ἀξιοποιῶν, δευτερευόντως, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰς βοηθητικὰς αὐτῇ ἐπιστήμας, ὡς προπαρασκευὴν καὶ προπαιδείαν πρὸς κατὰκτησιν τῆς κεφαλαιώδους Ἀληθείας.

Ἄλλ' ἡ φιλοσοφία αὕτη καὶ ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις, μετεμορφώθη μετὰ τὴν θείαν Ἐνσαρκωσιν, λαβοῦσα τὴν σφραγίδα τοῦ θείου καὶ τοῦ αἰωνίου. Τοῦτο δὲ ἀναλόγως πρὸς τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Λόγου τεθέντος σκοποῦ ἐν τῇ Ἐνσαρκώσει, τῆς θεώσεως δηλονότι τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ νὰ γίνῃ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν «ἄνθρωπος Θεοῦ πνεύματι ἀγίῳ μεταπεπλασμένος»⁴⁹. Τοῦτ' αὐτό, ἐπίσης, ἀναλόγως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις εἶναι ἡ πόλις τοῦ Λόγου, ἐνθα, ὡς ἐν οὐρανῷ, ἐκπληροῦται τὸ θεῖον θέλημα⁵⁰, καὶ ὅπου ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἱεραρχίας τῶν Ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, ἐπαναλαμβάνονται ἐπὶ τῆς γῆς οἱ οὐράνιοι χοροὶ ὡς «μυμήματα... ἀγγελικῆς δόξης κακείνης τῆς οἰκονομίας... ἣν ἀναμένειν φασὶν αἱ γραφαὶ τοὺς κατ' ἔχνος τῶν ἀποστόλων ἐν τελειώσει δικαιοσύνης κατὰ τὸ εὐαγγέλιον βεβιωκότας»⁵¹.

Περιοριζομένη ἐντὸς τῶν ὀριζόντων τῶν γηίνων πραγματικότητων ἡ περὶ τούτων φιλοσοφία, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ὑποφέρῃ ὅλην τὴν προσωρινότητα, ἀσάθειαν καὶ ἀνεπάρκειαν, κατὰ παρόμοιον τρόπον καθὼς «τὸ μεμρασμένον μαντεῖον αὐτῇ δρυὶ μύθοις γεγηρακόσῳ», καθὼς «σεσίγηται ἡ Κασταλίας πηγὴ καὶ Κολοφῶνος ἄλλη πηγὴ, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως τέθηκε νάματα μαντικά...»⁵². Ἀλλὰ καθοδηγούμενη ἡ φιλοσοφία ὑπὸ τοῦ παντοκράτορος, «Ὅστις καὶ ἐκ τινος κακοῦ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ προξενήσῃ ἀγαθόν τι καὶ χρηστὸν τέλος»⁵³, καὶ παντογνώστου Θεοῦ, τοῦ «μεγάλου ἀρχιερέως», «δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν»⁵⁴ προπαιδεύει «εἰς τὴν διὰ Χριστοῦ τελείωσιν, ἣν μὴ ἐπαισχύνηται γνῶσις βαρβάρῳ μαθητεύουσα (φιλοσοφία) προκόπτειν εἰς ἀλήθειαν»⁵⁵, διαχριστομένη ὅλη «καθάπερ ἐσθῆς ἕξωθεν τοῦ λαοῦ», ὑπὸ τοῦ Λόγου⁵⁶.

Ὁ χρόνος δὲν ρεεῖ εἰς μάτην ἐκεῖ, ἐνθα δημιουργεῖται κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ Αἰωνίου⁵⁷.

5. Ἡ πείρα τοῦ Ἰουστίνου καὶ τοῦ Εἰρηναίου εἰς τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα: τὸ νόημα τῆς Ἱστορίας.

Συγκρίνοντες τοὺς τρεῖς αὐτοὺς μεγάλους Πατέ-

49. Προτρ., XI, πρβλ. Παιδαγ., I, 5, 6. Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, 37. Στρωμ., V, 11.

50. Στρωμ., VI, 26.

51. Στρωμ., VI, 13, 107.

52. Προτρ., II, 11.

53. Στρωμ., I, 17, 86 — 87.

54. Ἰωάν., I, 3.

55. Στρωμ., VI, 17, 153 — 154.

56. Αὐτόθι.

57. Προτρ., VI, 67 — 68 ἔ.

ρας καὶ θεολογοῦντας φιλοσόφους τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίως ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν περὶ τοῦ νοήματος τῆς Ἱστορίας, εὐρίσκομεν καὶ τοὺς τρεῖς ἐντὸς τῆς αὐτῆς σφαίρας πνευματικῆς πείρας καὶ βιώσεως. Καθὼς διὰ τὸν Ἰουστίνον, οὕτω καὶ διὰ τὸν Κλήμεντα, χάρις εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ, «Ὅστις δίδει τὴν τε φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἀποκάλυψιν πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὕπατον τέλος, ἐνωτικὴ εἶναι ἡ πορεία τῶν ἀνθρώπων, ἐν χρόνῳ. Ἡ ἱστορία, τόσον τῶν ἐθνικῶν, ὅσον καὶ τῶν Ἰουδαίων, ἔχει τὸν αὐτὸν προσανατολισμόν, καθ' ὅτι αὕτη ἐκκινεῖ καὶ καθοδηγεῖται ὑπὸ τοῦ φωτός, τοῦ ἀκτινοβολοῦντος ἐκ τῆς αὐτῆς οὐρανόθεν πηγῆς Φωτός. Κατὰ ταῦτα, ἀμφοτέρω, ὁ τε Νόμος καὶ ἡ φιλοσοφία, ἀποτελοῦν φῶς πρὸς δόξαν τοῦ Παντοκράτορος, ἐκχεόμενον παρὰ τοῦ Θεοῦ Χορηγοῦ, «Ὅστις, καθὼς ἠθέλησεν ἵνα σώσῃ τοὺς Ἑβραίους ἀποστείλας αὐτοῖς τοὺς Προφῆτας, οὕτω καὶ Ἑλλήνων τοὺς δοκιμωτάτους οἰκείους αὐτῶν τῇ διαλέκτῳ προφήτας ἀναστήσας, ὡς οἰοί τε ἦσαν δέχσθαι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίαν, τῶν χυδαίων ἀνθρώπων διέκρινεν»⁵⁸.

Ἀμφοτέρω, ὁ τε Νόμος καὶ ἡ φιλοσοφία, ἔχουν ἐν ἔργῳ προπαιδευτικόν, ὅπερ τελευτᾷ μὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος... «ναὶ μὴν», γράφει ὁ Κλήμης, «ἡ χρῆσις τῆς φιλοσοφίας οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων κακῶν ἀλλ' εἰ τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἑλλήνων δέδοται, δῆλον καὶ ὅθεν δεδώρηται, παρὰ τῆς κατ' ἀξίαν τὰ προσήκοντα ἐκάστοις ἀπονεμούσης δηλονότι προνοίας. Εἰκότως οὖν Ἰουδαίους μὲν νόμος, Ἑλλησι δὲ φιλοσοφία μέτρι τῆς παρουσίας, ἐντεῦθεν δὲ ἡ κλήσις ἡ καθολικὴ, εἰς περιούσιον δικαιοσύνης λαὸν κατὰ τὴν ἐκ πίστεως διδασκαλίαν συνάγοντος δι' ἐνός τοῦ κυρίου τοῦ μόνου ἐνός ἀμφοῖν Θεοῦ, Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων, μᾶλλον δὲ παντός τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους»⁵⁹.

Ὁ Κλήμης, καθὼς παρουσιάζεται διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, φαίνεται ὅτι ἀντιλαμβάνεται, καθὼς ὁ Ἄπ. Παῦλος, ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα τοῦ ἐθνισμοῦ, ἀξιοποιῶν ἀμφοτέρω ὡς πενιχρὰ καὶ ἀσθενῆ στοιχεῖα ἐν σχέσει μὲ τὸν Λόγον, πρὸς «Ὅν ὅμως ὠδήγησαν τὴν ἀνθρωπότητα διὰ μιᾶς προοδευτικῆς παιδαγωγίας, καθὼς χρησιμεύει τὸ ἀλφάβητον εἰς τὰ μικρὰ παιδία, ἥτις ἀνθρωπότης ἀνεζήτει ἀμυδρῶς διὰ τῶν αἰώνων τὸ τέρμα καὶ τὸν προορισμὸν ἐκείνον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκειται μόνον εἰς τὸν Χριστόν»⁶⁰. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ λατρεία τῶν ἀστρῶν παρεκίνησε τοὺς ἐθνικοὺς νὰ ἀνυψωθῶσιν ἐκ τοῦ γηίνου βορβόρου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν δημιουργὸν τῶν ἀστρῶν⁶¹.

Πρὸς τούτοις, ἡ προσκόλλησις μετὰ τὴν ἔλευσιν

58. Στρωμ., VI, 41 — 42 ἔ.

59. Στρωμ., VI, κεφ. 17, 159 — 160.

60. F. Prat, La Théologie de Saint Paul, II, σ. 86.

61. Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀπαντῶμεν εἰς τὸν Ἰουστίνον, βραδύτερον δὲ εἰς τὸν Ἀθανάσιον καὶ Λακτάντιον.

τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Νόμον καθὼς κάμνουν οἱ Ἑβραῖοι ἢ ἡ ἐπιστροφή εἰς τὰ «στοιχεῖα τοῦ κόσμου» τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, σημαίνει ἔκπτωσιν ἐκ τῆς προοδευτικῆς παιδαγωγίας τῆς Ἱστορίας, καὶ εἶναι ἀναχρονισμός, ἐσφαλμένος καὶ νεκρός: «Ἐπεὶ καὶ Παῦλος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς», λέγει ὁ ἡμέτερος Πατήρ, «οὐ φιλοσοφίαν διαβάλλων φαίνεται, τὸν δὲ τοῦ γνωστικοῦ μεταλαμβάνοντα ὕψους οὐκέτι παλινδρομεῖν ἀξιοῖ ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, στοιχεῖα τοῦ κόσμου ταύτην ἀλληγορῶν⁶², στοιχειωτικὴν τινα οὖσαν καὶ προπαιδείαν τῆς ἀληθείας. Διὸ καὶ τοῖς Ἑβραίοις γράφων τοῖς ἐπανακάμπτουσιν εἰς νόμον ἐκ πίστεως (ἢ) «πάλιν», φησί, «χρεῖαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς, τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρεῖαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς» ὡσαύτως ἄρα καὶ τοῖς ἐξ Ἑλλήνων ἐπιστρέφουσι Κολοσσαεῦσι: «βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας...», δελεάζων αὐτοὺς εἰς φιλοσοφίαν ἀναδραμεῖν, τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν...»⁶³.

Ἐπεξηγῶν ὁ Κλήμης τὴν ἀνωτέρω φράσιν τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν, διασαφηνίζει τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «φιλοσοφίας» ἐν αὐτῇ, ὡς ἐξῆς: «...φιλοσοφίαν μὲν οὐ πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν Ἐπικουρείαν ... διαβάλλων (ὁ Παῦλος), πρόνοιαν ἀναιροῦσαν καὶ ἡδονὴν ἐκθειάζουσαν, καὶ εἰ δὴ τις ἄλλη τὰ στοιχεῖα ἐκτετίμηκεν μὴ ἐπιστήσασα τὴν ποιητικὴν αἰτίαν τούτου, μὴδὲ ἐφαντάσθη τὸν δημιουργόν· ἀλλὰ καὶ οἱ Στωϊκοί, ὧν καὶ αὐτῶν μέμνηται (ὁ Παῦλος), σῶμα ὄντα τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀτιμοσάτης ὕλης πεφοιτηκέναι λέγουσιν, οὐ καλῶς»⁶⁴.

Καὶ, ἐν συνεχείᾳ, ἐρμηνεύων τὴν ἄλλην φράσιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, «κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστὸν» γράφει: «...στοιχεῖα δὲ σέβουσι Διογένης μὲν τὸν ἄερα, Θαλῆς δὲ τὸ ὕδωρ, Ἴππασος δὲ τὸ πῦρ, καὶ οἱ τὰς ἀτόμους ἀρχὰς ὑποτιθέμενοι, φιλοσοφίας ὄνομα ὑποδυόμενοι, ἄθεοι τινες ἀνθρωπίσκοι καὶ φιλήθρονοι...»⁶⁵.

Ὡστε, καὶ ἡ προχριστιανικὴ Ἱστορία, εἴτε λαμπρυνθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, εἴτε στιγμισθεῖσα διὰ τοῦ σημείου τῆς ἐπικρίσεως ἢ ἀποδοκιμασίας, δὲν ἐξέφυγεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Μοναδικοῦ Δημιουργοῦ, Λυτρωτοῦ, Ἀγιάζοντος, Κριτοῦ Θεοῦ.

«Κατὰ τὴν ὥραν τῆς δημιουργίας», γράφει στοχαστικὰ ὁ Cullmann, «τὸ πᾶν ἐδημιουργήθη διὰ τοῦ

Χριστοῦ· κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τὸ πᾶν συνεφιλιώθη δι' Αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὴν ὥραν τῆς ἐσχατολογικῆς συγκαταστάσεως, τὸ πᾶν θά ὑπαχθῆ ὑπὸ τὸν Θεόν, Ὅστις θά εἶναι τὰ πάντα τοῖς πᾶσιν. Εἶναι, ὅθεν, ἐμφανὲς ὅτι κατὰ τὴν περίοδον, τὴν συμπεριλαμβανομένην μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων κεφαλαιωδῶν σημείων τῆς ἱστορικῆς γραμμῆς, ἡ παγκόσμιος ἱστορία δὲν δύναται νὰ ἐξαίρεθῆ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας»⁶⁶.

Ὁ δὲ βαθυστόχαστος Κλήμης ὡς ἐξῆς περιγράφει τὴν παγκόσμιον βασιλείαν τοῦ Λόγου: «Πάντ' οὖν ἕσα μὴδὲν ἐκώλυεν ἐκούσιον εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν αἴρεσιν, συνεργῶ πρὸς ἀρετὴν ἐποίησέν τε καὶ ἔδειξεν, ὅπως ἀμῆ γέ πη, καὶ τοῖς διορᾶν δυναμένοις ὁ τῷ ὄντι μόνος εἰς παντοκράτωρ ἀγαθὸς ἀναφαίνεται Θεός, ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα σώζων διὰ υἱοῦ, κακίας δ' αὖ πάντη πάντως ἀνάτιος. Πρὸς γὰρ τὴν τοῦ ὅλου σωτηρίαν τῷ τῶν ὅλων κυρίῳ πάντα ἐστὶ διατεταγμένα καὶ καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους. Ἔργον οὖν τῆς δικαιοσύνης τῆς σωτηρίου ἐπὶ τὸ ἀμεινον αἰεὶ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἕκαστον προάγειν· πρὸς γὰρ τὴν σωτηρίαν τοῦ κρείττονος καὶ διαμονὴν ἀναλόγως τοῖς ἑαυτῶν ἡθεσι διοικεῖται καὶ τὰ μικρότερα. Αὐτίκα μεταβάλλει πᾶν τὸ ἐνάρετον εἰς ἀμεινούς οἰκήσεις, τῆς μεταβολῆς αἰτίαν τὴν αἴρεσιν τῆς γνώσεως ἔχον, ἣν αὐτοκρατορικὴν ἐκέκτητο ἡ ψυχὴ. Παιδεύσεις δὲ ἀναγκαῖαι ἀγαθότητι τοῦ ἐφορῶντος μεγάλου κριτοῦ διὰ τε τῶν προσευχῶν ἀγγέλων διὰ τε προκρίσεων ποικίλων καὶ διὰ τῆς κρίσεως τῆς παντελοῦς τοῦ ἐπὶ πλεόν «ἀπληγγκότας» ἐκβιάζονται μετανοεῖν...»⁶⁷.

Καὶ ἀλλαχοῦ μὲ ζωηρότατα χρώματα περιγράφει τὴν ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ ἀθλησιν καὶ τὴν ἐνδοξον στεφανοφορίαν τοῦ πιστοῦ γνωστικοῦ καὶ νικητοῦ τῶν σαρκικῶν παθῶν: «Οὗτός ἐστιν, οὗτος ὁ ἀθλητὴς ἀληθῶς ὁ ἐν τῷ μεγάλῳ σταδίῳ, τῷ καλῷ κόσμῳ, τὴν ἀληθινὴν νίκην κατὰ πάντων στεφανούμενος τῶν παθῶν. Ὁ τε γὰρ ἀγωνοθέτης ὁ παντοκράτωρ Θεός, ὁ τε βραβευτὴς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θεαταὶ οἱ ἄγγελοι καὶ Θεοί, καὶ τὸ παγκράτιον τὸ πάμμαχον οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα»⁶⁸, ἀλλὰ τὰς διὰ σαρκῶν ἐνεργούσας «πνευματικὰς ἐξουσίας» ἐμπαθῶν παθῶν τούτων περιγινόμενος τῶν μεγάλων ἀνταγωνισμάτων καὶ οἷον ἄθλους τινὰς τοῦ πειραζόντος ἐπαρτῶντος καταγωνισάμενος, ἐκράτησε τῆς ἀθανασίας· ἀπαρλόγιστος γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ψῆφος εἰς τὸ δικαιοτάτον κρῖμα, κέκληται μὲν οὖν ἐπὶ τὸ ἀγώνισμα τὸ θέατρον, παγκρατιάζουσι δὲ εἰς τὸ στάδιον οἱ ἀθληταί· καὶ δὴ ἐκ τούτων περιγίγνεται ὁ πειθήνιος τῷ ἀλείπτῃ γενόμενος. Πᾶσι γὰρ πάντα ἕσα κεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐστὶν αὐτὸς ἀμεμφής. Ἐλεῖται δὲ ὁ δυνάμενος καὶ ὁ βουληθεὶς ἰσχύσει· ταύτη καὶ τὸν νοῦν εἰλήφαμεν,

62. Κολοσσ., 2, 8.

63. Στρωμ., VI, 62—63. Εἰς Στρωμ., VI, 47 φαίνεται νὰ ἀναπτύσῃ ὁ Κλήμης τὴν Παυλικὴν διδασκαλίαν (Ρωμ. 1. 19. 2, 14) περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εὐαγγελισμοῦ τοῖς ἐν Ἀθῆναις ἐθνικοῖς, ἐξ ὧν θεωρεῖ σωθέντας ὅσους ἐζησαν κατὰ τὸν νόμον τῆς συνειδήσεως, τὸν ἐμφυτον ἥθικόν νόμον, καίπερ μὴ φθάσαντας νὰ γνωρίσωσι τὴν Χριστ. Διδ)λίαν. Σχετικὴ καλὴ μελέτη εἶναι ἡ τοῦ L. Capéran, Le problème de salut des infidèles, εἰς Essai historique, Toulouse 1934, 64 — 7.

64. Στρωμ., I, 11, 50 — 51 ε.

65. Στρωμ., I, 11, 52 — 53. V, 89 — 91.

66. Oscar Cullmann, Christ et le temps, Paris, 1947, 127 — 128.

67. Στρωμ., VII, κεβ. 2, 12 — 13 κ.ε. Περβλ. κεφ. 3, 16, 5 — 17 ε.

68. Ἐφεσ. 6, 12.

ἵνα εἰδῶμεν ὃ ποιούμεν, καὶ τὸ «γνώθι σαυτὸν» ἐν-
ταῦθα, εἰδέναι ἐφ' ᾧ γεγόναμεν. Γεγόναμεν δὲ (ἐπὶ
τῷ) εἶναι πειθήνιοι ταῖς ἐντολαῖς, εἰ τὸ βούλεσθαι
σφύζεσθαι ἐλοίμεθα· αὕτη περὶ ἡ Ἀδράστεια, καθ' ἣν
οὐκ ἔστι διαδραῖναι τὸν Θεόν»⁶⁹.

Κατὰ ταῦτα, διὰ τὰ ὁμιλήσωμεν καὶ μὲ τὴν γλῶσ-
σαν τοῦ J.G.Herder, ὁ κόσμος ἐμφανίζεται ὡς θέα-
τρον μιᾶς κατευθυντηρίου βουλήσεως ἐπὶ τῆς γῆς...
Καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν τελικὴν ἐκβασιν
αὐτοῦ, θεάτρον ὄντος αὐτῆς ταύτης τῆς Θεότητος, "Ἦν
(βλέπομεν ἄρτι) μόνον «δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι»⁷⁰
καὶ διὰ τῶν ἐρεσιῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἀποτελούν-
των σκηναὶ ἀπομεμονωμένην. Ὁ Χριστός, καθὼς
ἐσημειώθη εἰς τὸν Προτροπικόν⁷¹, ἐστεφανώθη ἐν
μέσῳ τοῦ θεάτρου ὅλου τοῦ κόσμου. «Ἡ ἱστορία τῶν
ἐθνικῶν συναντᾶται μετὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιαν-
ισμού», καὶ εἰσχωρεῖ ἐντὸς τῆς χριστιανικῆς ἱστο-
ρίας, ἥτις ἐξιστορεῖ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, magna-
lia Dei, ἀποκαλύπτοντα τὴν ἀπέραντον ἀγάπην καὶ
σοφὴν Πρόνοιαν καὶ διακυβέρνησιν τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ⁷².

Ὅθεν, εὐστόχως παρατηρήθη ὅτι, ἐὰν ὁ Ἰουστίνος
ἀναλύῃ τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν ὑπὸ τὸ φῶς
(τῶν ἐθνικῶν), ὅπερ ἐκθέτει εἰς κίνδυνον τὸν νεόφυτον,
χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὸν τυφλώσῃ, μεταχειριζόμενος
ἀναλογίας καὶ ὅρους ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ περιβάλλοντος,
τοῦτο ποιεῖ χάριν ἀπολογητικῆς σκοπιμότητος καὶ
ἀντελέγχου, δεδομένου ὅτι διὰ τούτων ἀποσκοπεῖ εἰς
τὸ νὰ μεταδώσῃ εὐκολώτερον καὶ εὐκατανοητότερον
τὸ ὅλον νέον καὶ ἀπροσδόκητον Χριστιανικὸν Δόγμα,
εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀναγνώστην, μὲ γνωστὴν εἰς αὐτὸν
γλῶσσαν καὶ ὁρολογίαν. Τὴν ἐντύπωσιν ταύτην ἐμποιεῖ
οἰαδῆποτε μελέτη τῆς δευτέρας Ἀπολογίας του, κα-
θὼς καὶ ἡ περὶ τῶν σχέσεων τοῦ σπερματικοῦ Λόγου
μετὰ τοῦ Χριστοῦ θεωρεῖα τοῦ Ἰουστίνου⁷³.

Εἰς τὸν Κλήμεντα, ἀφ' ἐτέρου, ἵνα ἀποτραπῆ τοι-
οῦτος κίνδυνος, παρεμβαίνει ἡ γνωστικὴ ἐκείνη πεῖρα
ἐνεκα τῆς ὁποίας ὁ Εἰρηναῖος ἐκτίθεται εἰς κίνδυνον,
πρὸς ἣν δὲ ὁ διδάσκαλος τῆς Ἀλεξανδρείας προσεγ-
γίζει διὰ μιᾶς λατρείας σχεδόν, τῆς προφορικῆς παρα-
δόσεως, ἥτις μάλιστα λατρεία ἐξικνεῖται μέχρις ἐτε-
ροδόξου ὑπερβολῆς⁷⁴.

69. Στρωμ., VII, κεφ. 3, 20, 3—21. Πρβλ. Προτρ., X, 96, 3 ε.

70. Α' Κορινθ., 13, 12.

71. Προτρ., XII, 119 κ.ε. Πρβλ. αὐτ., 121, 1—2.

72. J.C.Herder, Une autre philosophie de l'histoire, Paris, σ. 191, 193. Πρβλ. Thils, Teologia della storia, Alba, 1950, σ. 125 & C.Mondésert, L'histoire religieuse de l'humanité, εἰς Clément d'Alex., Paris, 1944, σ. 187 ε.

73. J.Lebreton, εἰς Histoire de l'Eglise, εἰς A. Fliche & V.Martin, τ. I, 443.

74. Ἐκλογαί, XXVII. Στρωμ., I, 4, 10. VII, 10, 55, 6.

«Ὅτι θαυμάζει ὁ Εἰρηναῖος εἰς τὴν παράδοσιν αὐτὴν εἶναι τὸ γεγονός ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, τὸν μοναδικὸν ἥλιον τὸν φωτίζοντα ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Κλήμης δὲ θεωρεῖ ταύτην, ὡς τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην, ἥτις δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ μετα-

Ἐνδιατρίβων περὶ τὴν διαφωνίαν μεταξὺ τῆς λαϊ-
κῆς πίστεως καὶ τῆς διανοουμένης θεολογίας ἐντὸς
τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Κλήμης κατέχει τὰ κλειῖθρα τῆς
κατανοήσεως τῆς διαφορᾶς ταύτης διὰ τοῦ δια-
γράμματος, ὅπερ παρεμβάλλεται μεταξὺ τοῦ πολιτι-
σμοῦ καὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν ἐθνικῶν καὶ τῆς Ἀπο-
καλύψεως. Ἐὰν εἶναι μοναδικὸς ὁ Δοτήρ, ποικίλα
ὅμως τὰ δῶρα Αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι.
Ποικίλα καὶ διάφορα ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν, ὃν ὥρισην
Ἐκεῖνος τούτοις: ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη ὡς
πρωτεύοντα, ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ποίησις ὡς δευτε-
ρεύοντα. Ποικίλα ἀκόμη ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν καὶ
ἐπιρροὴν τούτων, καθ' ὅτι ἡ φιλοσοφία δὲν παρέσχεν
ὀλοκληρωμένην τὴν δικαιοσύνην εἰς τοὺς Ἕλληνας,
ἀλλ' ἐχρησίμευεν ὡς συνεργὸς καὶ ὄργανον διαγνώ-
σεως καὶ ἐρεύνης τῆς ἀληθείας, ὡς προσελέγη. Ποι-
κίλα, τέλος, ὡς πρὸς τοὺς παραλήπτας αὐτῶν.

Κατὰ ταῦτα, οὕσα ἡ Ἱστορία ἐν theatrum Divi-
nae Providentiae, ἄλλη εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ περιου-
σίου (Ἰσραηλιτικοῦ) λαοῦ καὶ ἄλλη τοῦ Ἑλληνικοῦ
λαοῦ. Τὸ νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ τις τὴν ἀλήθειαν ταύτην,
θὰ ἐδήλου ὅτι δὲν κατανοῇ αὐτὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ
μὲ τὴν ὑπερτεροῦσαν Αὐτοῦ σοφίαν, δι' ἧς ἐπεμβαίνει
εἰς τὴν ζωὴν τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης διὰ τῆς
ἀνθρωπίνης φύσεως, τῆς δρώσης εἰς τοὺς δύο κλασ-
σικὸς τύπους τοῦ μεσογειακοῦ πνεύματος, εἰς δὲ τὸν
Ἰσραὴλ δι' ἀμέσου ἐπεμβάσεως, ἥτις προϋποθέτει μὲν
τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀλλ' ἐνίοτε ἐμπερικλείει ἐν
ἑαυτῇ τὸ μέσον δι' οὗ Ἐκεῖνος θέλει νὰ ἐνεργήσῃ...
Τοιαύτη ἀρχὴ δὲν ἐκμηδενίζει τὴν Ἱστορίαν, ἀλλὰ
ἀνοίγει νέους καὶ φωτεινοὺς ὁρίζοντας εἰς αὐτὴν· δὲν
ἐκμηδενίζει τὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ τὴν καλεῖ νὰ λάβῃ
νέα ὄργανα ἐργασίας διὰ νὰ ἔχῃ πλήρως θετικὴν ἐξέ-
λιξιν δὲν ἐκμηδενίζει τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλ' ἀντιπαρα-
βάλλει πρὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τὰς ἐκτάκτους
ἀπόψεις, ἅς τὸ γεγονός παρουσιάζει, ἵνα ἀναγνωρίζῃ
εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς Ἱστορίας τὰ σημεῖα τῆς
ἐκ τὰ κ τ ο υ π ρ ο ν ο ῖ α ς τοῦ Θεοῦ ἐν σχέσει πρὸς
τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου.
Οὐδεὶς διαμφισβητεῖ ὅτι καὶ ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς
ἔσχεν τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν καθὼς κάθε ἄλ-
λος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται, εὐλόγως
μάλιστα, νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ἱστορία αὐτοῦ ἐνέχει «κάτι
τι», ποὺ δὲν ἔχουν οἱ ἄλλοι»⁷⁵.

δοθῆ εἰμὴ εἰς τοὺς ἀνταξίους, καὶ κατὰ προτίμησιν διὰ
τῆς προφορικῆς διδασκαλίας, καθ' ὅτι ἡ γραπτὴ αὐτῆς
διδασκαλία διατρέχει τὸν κίνδυνον τῆς βεβηλώσεώς της»
Στρωμ., VII, 10, 55, 6. Πρβλ. J.Lebreton, εἰς Histoire
de l'Eglise, II, σ. 213. Ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως
τοῦ Ἰουστίνου ἐπὶ τοῦ Κλήμεντος, βλ. A. Harnack,
Geschichte der alt. L. I, σ. 192, 101 καὶ
P. Camelot, Les idées de Clément d'Al. sur l'utili-
sation de la philosophie grecque, εἰς Rech. de
s.c. relig. (1931), σ. 563—564.

75. Οὕτω φρονεῖ ὁ Girotti, ἀναθεωρῶν τὴν σκέψιν τοῦ
Ὁλανδοῦ A. Kuenen (De profeten en de
profetie onder Israel, Lejda 1875), εἰς
τὸ βιβλίον του: Il Libro di Isaia, Il Vec-
chio Testamento, VIII, Torino, σ. 21, 41—42.

Παρά ταύτα, τὸ «κάτι τι» τοῦτο, ὅπερ εἶναι χαρακτηριστικὸν καὶ ἀποκλειστικὸν τῆς χριστιανικῆς ἱστορίας, τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δηλονότι ἀμέσως λαμπρυνθείσης ἱστορίας, δὲν ἐγκαθιστᾷ μίαν λύσιν τῆς ἐνόητος καὶ συνεχείας τῆς παγκοσμίου Ἱστορίας ἢ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν (κοσμικὴν) ἱστορίαν. Αὕτη, μολονότι ἀνταξία μόνον τοῦ κοσμίου τοῦ Χριστιανισμοῦ, συναπτομένη ὅμως μετὰ τοῦ Αἰωνίου ἀποκτᾷ ἔννοιαν καὶ περιεχόμενον, ἐπανευρίσκουσα τοῦτέστιν ἑαυτήν, καθὼς λέγει ὁ ἱερός Ἰουστίνος, χριστιανήν. Τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ ὁ παραδοσιακὸς Ἅγιος Εἰρηναῖος, ὅστις τονίζει ἰδιαιτέρως τὸ σημεῖον ὅτι, ὁ αὐτὸς Θεός, ἐδημιούργησε καὶ τὰ πρόσκαιρα καὶ τὰ αἰώνια, τὰ τε ἐπίγεια καὶ τὰ οὐράνια, ὁ αὐτὸς Θεὸς εἶναι ὁ Δοτὴρ τῶν διαφορῶν διαθηκῶν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.⁷⁶

Τοιαύτη ἀποψις ἴσως φαίνεται ξένη, ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς Πατέρας ἐκείνους, οἵτινες εὐρύτερον ἀντιλαμβάνονται τὸ νόημα τῆς κοσμικῆς ἱστορίας, ὡς ἐπιτρέπουσαν τὴν πολιτογράφησιν τῶν ἀνθρώπων ἀδιαφόρως εἰς ὅλας τὰς θρησκευτικὰς ὁμολογίας καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς. Πλὴν, ὅμως, «οὐχὶ πᾶν ὅ,τι φέρεται ἢ Ἱστορία ἐν τῇ διαδρομῇ αὐτῆς εἶναι κρυσταλλένια λύμφη, οὐδὲ πάντα τὰ ὕλικά, τὰ ὁποῖα ἐπισωρεύονται εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ἱστορίας συντελοῦν εἰς τὸ νὰ ἀνυψώσουν τὸ ἐπίπεδον τῆς ζωῆς».

Καὶ καθ' ὃν τρόπον ὁ Ἰουστίνος ἀναγνωρίζει τὸν Σωκράτην ὡς ἕνα χριστιανόν, καταδικασθέντα διὰ τὴν ἀντίθεσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν ποιητῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἤσαν διαβολικὰ ὄργανα διαφθορᾶς, οὕτως καὶ ὁ Κλήμης ὑποστηρίζει, ὅτι οὐχὶ ὅλη ἡ φιλοσοφία ἀλλὰ τὰ διεσκορπισμένα ἐν αὐτῇ τεμάχια ἀληθείας, συντιθέμενα εἰς ἓν, τελειοποιοῦν τὴν κάτοψιν τῆς Θείας Ἀληθείας καὶ διευρύνουν τὴν θεωρίαν τοῦ Λόγου.⁷⁷ Ἡ Ἱστορία, ὅθεν, δὲν εὐρίσκει ἐν ἑαυτῇ εἰμὴ προσωρινά, ἐφήμερα, ἀνεπαρκῆ «τέλη», ἐφ' ὅσον δὲν συνάπτεται μετὰ τοῦ Αἰωνίου, ὅπερ, ἢ ἀνάθεκτος ὁρμὴ τοῦ χρόνου, εἶναι μὲν ἀσθενὴς νὰ συμπαρασύρῃ καὶ ἐκμηδενίσῃ, ἀλλ' ὅπερ ἔχει οὗτος τὴν δύναμιν νὰ κατανοήσῃ καὶ συλλάβῃ, καθ' ὅτι «πολὺ πλέον δυνατωτέρα τοῦ αἰῶνος ἢ ἀλήθεια συναγαγεῖν τὰ οἰκεῖα σπέρματα...»⁷⁸.

Τὸ Αἰώνιον, ὡσαύτως, ἀποτελεῖ τὸ κ ρ ι τ ῆ ρ ι ο ν, οὐ προλαβόντως ἐμνήσθημεν, τῆς «ἱστορικῆς ἐκλογῆς» καὶ μόνον ὅταν ὁ παρὼν χρόνος χρησιμοποιῆται χάριν τῆς αἰωνιότητος, ἀποβαίνει οὗτος μέρος πολῦτιμον τῆς Χριστιανικῆς Ἱστορίας, ἥτις καὶ συνιστᾷ τὴν μίαν καὶ μόνην πραγματικὴν Ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Καθ' ὅτι ὁ Λόγος, «Ὅστις «ἐν ἀρχῇ ἦν» φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»⁷⁹. Καθ' ὅτι μία εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπινοηθεῖσα ἤδη πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ κόσμου: «...Μίαν εἶναι τὴν ἀληθῆ ἐκκλησίαν τὴν τῷ ὄντι ἀρχαίαν, εἰς ἣν οἱ κατὰ πρόθεσιν δίκαιοι ἐγκαταλέγονται. Ἐν ὅς γὰρ ὄντος τοῦ Θεοῦ καὶ

ἐν ὅς τοῦ κυρίου, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἄκρως τίμιον κατὰ τὴν μόνωσιν ἐπαινεῖται, μίμημα ὃν ἀρχῆς τῆς μιᾶς. Τῇ γοῦν τοῦ ἐν ὅς φύσει συγληροῦται ἐκκλησία ἡ μία, ἣν εἰς πολλὰς κατατέμνειν βιάζονται αἰρέσεις. Κατὰ τε οὖν ὑπόστασιν κατὰ τε ἐπίνοιαν κατὰ τε ἀρχὴν κατὰ τε ἐξοχὴν μόνην εἶναι φαιμεν τὴν ἀρχαίαν καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν, «εἰς ἐνόητα πίστεως»⁸⁰, μιᾶς, τῆς κατὰ τὰς οἰκειάς διαθήκας, μᾶλλον δὲ κατὰ τὴν διαθήκην τὴν μίαν διαφόρως τοῖς χρόνοις ἐνὸς Θεοῦ τῷ βουλήματι δι' ἐνὸς τοῦ κυρίου συναγούσαν τοὺς ἤδη κατατεταγμένους· οὓς προώρισεν ὁ Θεός, δικαίους ἐσομένους πρὸ καταβολῆς κόσμου ἐγνωκῶς»⁸¹.

Κατὰ ταῦτα, ὁ Κλήμης, καθὼς ὁ Ἰουστίνος, προεκτεινόμενος εἰς τὸ παρελθόν, ἐπιτυγχάνει νὰ παρουσιάσῃ μίαν ἀξιολόγησιν καὶ ἀναθεώρησιν ἀκριβῆ τοῦ τί εἶναι ἀληθές, ἀγαθὸν καὶ δίκαιον εἰς τὸν ἀρχαῖον κλασσικὸν κόσμον. Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως δὲ ταύτης, δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἡ Pax Romana κατὰ θεῖαν Πρόνοιαν προπαρασκευασθεῖσα, ἐχρησίμωσεν ὡς exorsus Ecclesiae. Καὶ ὁρθῶς ἐγράφη, ὅτι «ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐκ τῆς χριστιανικῆς ἐπαναστάσεως, διακριθεὶς ἐκ τῶν προηγηθεισῶν γενεῶν διὰ μιᾶς ἀβύσσου, δι' ἐνὸς Σταυροῦ ἀνυψωθέντος ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἢ χριστιανικῆ πνευματικότης εἶναι ὁ πραγματικὸς κληρονόμος τῆς σοφίας τῆς ἀρχαιότητος... Ἐκτοτε πᾶς πολιτισμὸς, εἴτε ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, θὰ εὐρεθῇ τελικῶς ἀποκατεστημένος ἐν Χριστῷ, καὶ ὁ Χριστιανισμὸς (καὶ οἱ αἰῶνες καὶ αἱ ἐκχριστιανισθεῖσαι χῶραι) θὰ ἐφοδιάσωσι τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸ ἀπαραίτητον ἐκεῖνο ζεῦγος πτερύγων διὰ νὰ ἀνυψωθῇ ὑπεράνω ἑαυτοῦ»⁸². Παρομοίως γράφει καὶ ὁ P.L. Malevez, περὶ τῆς θεολογίας ἐκείνης τῆς Ἱστορίας, ἣν ἀποκαλεῖ «θεολογίαν τῆς Ἐνσαρκώσεως»: «Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ χριστιανικὸς μυστικισμὸς θὰ ἦτο καχεκτικός, ἐὰν διεδίδετο εἰς ἕνα κόσμον οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς ἀναρχικόν...»⁸³.

Εἰς τὸν Κλήμεντα, βεβαίως, ἀπαντῶμεν τὴν συνῦπαρξιν, κατὰ τὴν ἄδολον χριστιανικὴν παράδοσιν, τῆς θεωρίας μιᾶς Ἱστορίας μετὰ διακοπῶν, καὶ ἄνευ τοιούτων, ἣν τελευταίαν καὶ ὑπογραμμίζει οὗτος, ἀλλ' εἰς τὰ δευδερκῆ καὶ διορατικὰ τῆς ἱστορικῆς σκέψεως τοῦ ὅμματα δὲν ὑπάρχει, κατ' οὐσίαν, εἰμὴ μία μόνον Ἱστορία, ἢ Ἱστορία τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἢς Ἱστορίας μέρος ἀναπόσπαστον ἀποτελεῖ ἢ τε προχριστιανικὴ καὶ ἢ μεταχριστιανικὴ ἱστορία ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν λαῶν τῆς γῆς. Ἴνα καταστήσῃ τὴν βαθεῖαν ταύτην σκέψιν ὁ Κλήμης, προσιτὴν καὶ πλέον εὐληπτον εἰς τὸν ἀναγνώστην του, μεταχειρίζεται ἐν ὠριότητα ἐκ τῆς φύσεως παράδειγμα, τὸ τοῦ ἐγκεντριμοῦ τῆς ἀγριελαίου. Ἀνακεφαλαιοῖ δὲ τὴν ὅλην

76. Εἰρηναίου, *Adv. Haer.*, I, 10, 3.

77. Στρωμ., I, κεφ. 13.

78. Αὐτόθι.

79. Ἰωάν. 1, 9.

80. Ἐφεσ. 4, 13.

81. Στρωμ., VII, κεφ. 17, 107, 3—6.

82. E. Grousset, *Bilancio della storia*, Milano, σ. 24.

83. P.L. Malevez, «Deux théologies catholiques de l'histoire», εἰς *Bijdragen*, X (1949), σ. 238κ.ε.

αυτοῦ σκέψιν διὰ τῶν ἐξῆς ἀξιωματικῶν: «Δύναται δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου⁸⁴ λεγόμενος ἐγκεντρισμός εἰς τὴν καλλιέλαιον γίγνεσθαι, τὸν Χριστὸν αὐτόν, τῆς ἀνημέρου καὶ ἀπίστου φύσεως καταφυτευομένης εἰς Χριστόν, τοῦτέστι τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων· ἄμεινον δὲ τὴν ἐκάστου πίστιν ἐν αὐτῇ ἐγκεντρίζεσθαι τῇ ψυχῇ· καὶ γὰρ τὸ ἅγιον πνεῦμα ταύτη πως μεταφυτεύεται διανενημένον κατὰ τὴν ἐκάστου περιγραφὴν ἀπεριγράφως»⁸⁵.

6. Πίστις καὶ γνῶσις: τὸ νόημα τῆς ζωῆς.

Θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εὗρωμεν ἀπήχησιν τῶν ὡς ἄνω συμπερασμάτων, εἰς τὸ δεύτερον καὶ τρίτον βιβλίον τοῦ Παιδαγωγοῦ, ἔνθα ὑπὸ τὰ διάφορα σύμβολα διαζωγραφίζεται τὸ ἰδεῶδες πρότυπον τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀντανακλῶν τὸ θεῖον φῶς Του πρὸς τὴν κατεῦθυνσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ἐν τῷ εἰδικωτέρῳ τούτῳ τμήματι, θὰ ἐξετασθῇ τὸ ἕτερον πρόβλημα, ὅπερ κατ' οὐσίαν σχετιζόμενον μὲ τὸ προηγούμενον, καὶ ἀποβλέπον εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν σχέσεων μεταξύ γνῶσεως καὶ ἀφελοῦς πίστεως, εἰσάγει εἰς τὴν στοιχειώδη ἀντίληψιν τῆς ἀτομικῆς ἱστορίας.

Καθὼς, ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης μελέτης, εἶδομεν, ὁ Κλήμης προτιθέμενος ἵνα ὑποβιάσῃ τὴν ἀποπλανοῦσαν ψευδῶν γνῶσιν, θεωρεῖ προτιμητέαν αὐτῆς καὶ αὐτάρκη ἐν σχέσει μὲ ἐκείνην, τὴν ἀπλὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστιανόν. Ἡ τελειότης, ὁμῶς, ἦν αὕτη προσφέρει εἰς τὸν Χριστιανόν, ἀπελευθεροῦσα αὐτὸν ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἀναγεννώσα αὐτὸν ἐν Χριστῷ, εἶναι πραγματικὴ τελειότης, ἡ δὲ πίστις αὕτη τελεία, πεπληρωμένη «καὶ ὀλοτελής ὅταν διὰ τῆς ἐπιγνώσεως ἀναλύεται καλῶς...πίστις γὰρ μαθήσεως τελειότης»⁸⁶. Ἡ ἐπεγνωσμένη αὕτη πίστις διαλύει τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, «καθ' ἣν περιπίπτομεν τοῖς ἁμαρτίμασιν, ἀμβλυωπόντες περὶ τὴν ἀλήθειαν», καὶ εἶναι φωτισμός, ὅστις ἐντίθησι τὸ διορατικόν. «Ὅθεν ἡ αὐτάρκεια τῆς χριστιανικῆς πίστεως δὲν ἀποκλείει τὴν δυνατότητα τῆς ἐκινήσεως ἐξ αὐτῆς, ὡς ἐκ θεμελίου καὶ ἐμπνευστοῦ, πρὸς καθορισμόν, ἐξήγησιν, κατοχύρωσιν καὶ ἐμπλουτισμόν αὐτῆς διὰ τῆς φιλοσοφίας, τοῦ δώρου τούτου τῆς Προνοίας τοῦ Οὐρανοῦ»⁸⁷. Τοῦναντίον μάλιστα, «πλέον...ἔστι τοῦ πιστεῦσαι τὸ γινῶναι»⁸⁸, τοῦτέστιν ἡ χριστιανικὴ γνῶσις, «ἥτις ἀναπτύσσει καὶ διευκρινίζει ζωτικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς τὴν ἀπλὴν πίστιν, τὴν ἀποτελοῦσαν τὸ αἴτιον καὶ τὴν ἰθύνουσαν ἠθικὴν»⁸⁹.

Ἡ γνωστικὴ δίψα καὶ ἔφεσις τοῦ ἀνθρώπου κορέννεται καὶ τελειοποιεῖται ἐν τῇ διεισδύσει εἰς τὰ οὐρά-

νια μυστήρια, ὅτε καὶ ἐξαγνίζει τὴν ζωὴν, ἀνυψώνουσα ταύτην ἠθικῶς εἰς τὴν λαμπρότητα τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν πορφύραν τοῦ μαρτυρίου, καθ' ὃ «ἔπεται τὰ ἔργα τῇ γνώσει ὡς τῷ σώματι ἡ σκιά»⁹⁰.

Κατὰ ταῦτα, καθῆκον καὶ τοῦ πεπαιδευμένου ἀνθρώπου εἶναι, ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ ἀναμόρφωσις, πρὸς ἣν εἶναι «ἡ γνῶσις τελειώσις τις ἀνθρώπου ὡς ἀνθρώπου, διὰ τῆς τῶν θεῶν ἐπιστήμης, συμπληρουμένη κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὸν βίον καὶ τὸν λόγον, σύμφωνος καὶ ὁμόλογος ἑαυτῇ τε καὶ τῷ θεῷ λόγῳ...»⁹¹. Προσέτι, ὁ πεπαιδευμένος ἄνθρωπος ὀφείλει κατ' ἀρχὴν ἵνα ἐκκινή πάντοτε ἐκ τῆς πίστεως, ἥτις εἶναι ἐνδιάθετόν τι...ἀγαθόν, καὶ ἄνευ τοῦ ζητεῖν τὸν Θεὸν ὁμολογεῖ εἶναι τοῦτον καὶ δοξάζει ὡς ὄντα. «Ὅθεν χρὴ ἀπὸ ταύτης ἀναγόμενον τῆς πίστεως καὶ ἀυξηθέντα «ἐν αὐτῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, τὴν περὶ αὐτοῦ κομίσασθαι ὡς οἶόν τε ἔστιν γινῶναι»⁹².

Οὕτω τὴν ἐνωτικὴν πορείαν τῆς ἱστορίας, ἐκτὸς τοῦ προπαιδευτικοῦ αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν θεῖαν Ἀποκάλυψιν στοιχείου τῆς Ἑλληνικῆς σκέψεως, ἐμψυχώνει καὶ ἐν ἀκόμῃ στοιχείῳ, ἡ μορφή δηλονότι τοῦ γνωστικοῦ ἥρωος. Ἄλλως τε, ὁ ἄνθρωπος, καθὼς παρὰ τῷ Πλάτῳ καὶ Πλουτάρχῳ οὕτω καὶ παρὰ τῷ Κλήμεντι, κατέχει ἐν τῇ δημιουργίᾳ ὅπως ἐξαιρετικὸν θέσιν εἶναι οὐράνιον φυτὸν, ἡ κορωνὶς τῆς καλῆς καὶ ὠραίας δημιουργίας, ἡ ψυχὴ του δὲν προέρχεται ἐκ γαμικῆς συνουσίας⁹³. Ὁ Χριστιανός, ἔπειτα, εἶναι ὁ θεωθεὶς ἄνθρωπος, καὶ ὁ γνωστικὸς ὁ ἀληθὴς Χριστιανός, «ὁ τῷ ὄντι Χριστιανός» εἶναι⁹⁴. Τὸ νὰ ζῆ τις καθὼς ὁ γνωστικὸς, τοῦτο σημαίνει ὅτι ζῆ ὡς Χριστιανός, πλήρως δηλονότι συμμορφούμενος μὲ τὸν Λόγον, Εἰκόνα τοῦ Πατρὸς, ἐκλαμπρυνόμενος ἐπὶ τῆς κορυφῆς μιᾶς θαυμαστῆς ἀναλήψεως ἀπὸ τοῦ βούρκου τῆς ἁμαρτίας πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην θεωρίαν καὶ ἀπάθειαν, τὴν ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνώσεως πηγάζουσαν διὰ τοῦ Λόγου, «Ὅστις εἶναι ὁ μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ ὡς τοιοῦτος ὁ μόνος δυναθεὶς νὰ παιδαγωγῆσθαι τὸν κόσμον διὰ τῶν ἀποκαλύψεων Αὐτοῦ, ὄντος ἡ Ἀρχὴ τῆς Προνοιακῆς διακυβερνήσεως τοῦ κόσμου, ἐν ἣ πλαισιούται ἡ ἱστορία, καὶ ἥς τὸ κέντρον εἶναι ὁ Λόγος, εἰς ὃν συνάδουν ἡ Ἑβραϊκὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ διαθήκη, καὶ ἐξ ὅθ' τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἡ γνῶσις αὐτοῦ ἀναβλύζει. Οὕτω, πᾶσαι αὐταὶ αἱ ἱστορικαὶ ἐκφάνσεις ἐπαναλαμβάνονται εἰς τὸν γνωστικόν, ὅστις εἶναι ὁ μεσίτης μεταξὺ τοῦ Λόγου, τοῦ ὁποῦ τὴν Βασιλείαν ἀπεικονίζει, καὶ τοῦ ὄχλου τῶν ἀπλοϊκῶν πιστῶν, ἐφ' ὧν ἀκτινοβολεῖ τὴν παιδαγωγικὴν δύναμιν τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ. Οὗτος ἐπανεισέρχεται εἰς τὸ καθορισθὲν σχέδιον τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐκλεκτὸς προορισθεὶς πρὸ αὐτῆς ἔτι τῆς συστάσεως τοῦ κόσμου, ὥστε κατόπιν ἐκείνης μεθ' ἧς ἡ ροὴ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς ἱστο-

84. Ρωμ., 11, 24.

85. Στρωμ., VI, κεφ. 15, 120.

86. Παιδαγ., I, κεφ. 6, 29, 1—2, 5.

87. Παιδαγ., I, κεφ. 6, 29, 4—5. 30, 1—3.

88. Στρωμ., VI, κεφ. 14, 109.

89. A. De Labarre, «Alexandrie (école chrétienne d')», εἰς Diction. de Théologie Catholique, I, στ. 821.

90. Στρωμ., VII, 13, 82, 7 ἐ.

91. Στρωμ., VII, κεφ. 10, 1—2.

92. Αὐτόθι, 55, 2—5. Περὶ τῆς γνῶσεως ὅτι ὁ Χριστιανός γνωστικὸς εἶναι ὡς «ὁ ἀληθὴς μάρτυς», βλ. Στρωμ., III, IV.

93. Στρωμ., I, 27. III, 6, 12, 16. IV, 23. V, 13.

94. Στρωμ., VII, 1, 1.

ΤΟ ΠΡΩΤΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΡΩΜΗΣ

30. Ἐγκύκλιος τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τοῦ πρωτείου.

Καί ἡ μὲν Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ βιαίως διελύθη, ὑπέστη δὲ ὁ παπισμὸς νέας μεγάλας περιπετείας καὶ ζημίας, ἀλλὰ τὸ δόγμα τοῦ ἀλαθῆτου παρέμεινεν ἰσχύον. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ διαπρεπέστεροι τῶν λατίνων θεολόγων καὶ Ἐπισκόπων διεμαρτυρήθησαν κατὰ τοῦ νέου δόγματος τούτου, ἐμορφώθη δὲ ἡ ἰσχυρὰ πνευματικῶς μερὶς τῶν λεγομένων Παλαιοκαθολικῶν, ἀλλ' ἄπορον ἀληθῶς πῶς ἡ συνείδησις τῶν λοιπῶν ὁπαδῶν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἀνέχεται τοιοῦτο παράλογον δόγμα καὶ ἄπορον ὡσαύτως πῶς μετὰ τοῦτο ὑπάρχουσιν οἱ φρονούντες ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν. Τὸ ἀπολυταρχικὸν πρωτεῖον διὰ τοῦ ἀλαθῆτου διέστρεψε καὶ παρεμόρφωσε τὸ ἄπλοῦν καὶ ἱερὸν ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως διηύρυνε τὸ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν διανοιγὴν χάσμα καὶ κατέστησε, δυστυχῶς, τὴν ἔνωσιν ἀδύνατον.

«Ὅτε δὲ ὁ πάπας Λέων ιγ' (1878—1903) ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐπισκοπικοῦ αὐτοῦ Ἰωβηλαίου κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1894 ἐδημοσίευσεν Ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς λαοὺς τῆς οἰκουμένης ἀποτετινομένην, προσεκάλει δὲ δι' αὐτῆς τὴν Ὁρθόδοξον Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν εἰς ἔνωσιν, ὑπὸ ταύτην ἔννοῶν τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ,

τοῦ πάπα, ὡς ἄκρου ἀρχιερέως καὶ ὑπερτάτου πνευματικοῦ τε καὶ κοσμικοῦ ἄρχοντος τῆς Ἐκκλησίας καὶ μόνου ἀντιπροσώπου τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πάσης χάριτος διανομέως ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀνθίμος ζ' (1895—6) μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως, ὡς ἐξ ὀνόματος ἀπάσης τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπήντησε διὰ σπουδαιοτάτης Ἐγκυκλίου, κατ' Αὐγούστον τοῦ 1895. Ἐν αὐτῇ ὁ Πατριάρχης, ἀπαριθμήσας τὰς περὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν λατρείαν καινοτομίας τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, ἀναιρεῖ εἰδικῶς τὴν δοξασίαν αὐτῆς περὶ τοῦ πρωτείου καὶ ἀλαθῆτου διὰ τῶν ἐξῆς:

«Τὰς μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν δημιουργηθείσας ἐν τῇ Δύσει σπουδαίας καὶ οὐσιώδεις περὶ τὴν πίστιν διαφορὰς παραλείπουσα ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης, παρίστησιν ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ὡς τὸ κυριώτερον καὶ μόνον δῆθεν αἴτιον τῆς διαφορίας τὸ ζήτημα τῶν πρωτείων τοῦ τῆς Ρώμης Ἀρχιερέως καὶ παραπέμπει ἡμᾶς εἰς τὰς πηγὰς, ὅπως ἀναζητήσωμεν τί ἐφρόνον οἱ προπάτορες ἡμῶν, καὶ τί παρέδωκεν ἡ πρώτη τοῦ χριστιανισμοῦ ἐποχὴ. Ἀλλ' ἀνατρέχοντες εἰς τοὺς Πατέρας καὶ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων ἐπὶ αἰῶνων πληροφοροῦμεθα, ὅτι οὐδέποτε ἐθεωρήθη ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης ὡς ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ καὶ ἀλάθητος κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι πᾶς

ρίας συνυφάνθη, τοιοῦτος προηγούμενος προορισμὸς νὰ ἐπεκτείνηται εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸ μέλλον, καθ' ὃ ὁ χριστιανὸς οὗτος γνωστικὸς εἶναι τὸ κέντρον τοῦ τε παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

Ἀξιοσημειώτως τυγχάνει ἡ σχετικὴ παράγραφος τοῦ Κλήμεντος, φιλοσοφοῦντος ἐπὶ τῶν σχέσεων γνώσεως καὶ πίστεως καὶ ἐπὶ τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς ἐν γένει, ὡς ἐξῆς: «...Καθάπερ προωρισμένως κεῖται (ὁ ἀληθὴς γνωστικὸς) δι' ὧν πράξει καὶ οὐ τεύξεται, οὕτω καὶ αὐτὸς (ὁ Θεὸς) προορίσας ἔχει δι' ὧν ἔγνω ὃν ἡγάπησεν, οὐκ ἔχων δυστέκμαρτον τὸ μέλλον, καθάπερ οἱ πολλοὶ στοχαζόμενοι βιοῦσιν, ἀπειληφῶς δὲ διὰ πίστεως γνωστικῆς, ὃ τοῖς ἄλλοις ἀδηλον· κάστιν αὐτῶ δι' ἀγάπην ἐνεστὸς ἤδη τὸ μέλλον πεπίστευκεν γὰρ διὰ τε τῆς προφητείας διὰ τε τῆς παρουσίας τῶ μὴ ψευδομένῳ Θεῷ καί, ὃ πεπίστευκεν, ἔχει καὶ κρατεῖ τῆς ἐπαγγελίας... ὃ δὲ τὴν ἐν οἷς ἔστι κατάστασιν βεβαίαν τῶν μελλόντων κατάληψιν εἰδὼς δι' ἀγάπης προαπαντᾷ τῶ μέλλοντι...»⁹⁵

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, δύνανται τις νὰ διαπιστώσῃ ὁπόσον βαθέως ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Κλήμεντος ἐνατενίζει εἰς τοὺς ὀρίζοντας τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ φωτός, τοῦ φωτός ἐνθα ὀλοκληροῦται ἡ πορεία τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐκ τῆς πίστεως καὶ τῆς Χάριτος — ὡς δυναμικῆς ὠθήσεως καὶ ἀρχῆς — ἐκκινουῦσα καὶ εἰς τὸ ἀπολύτως ἀπλοῦν εἶναι, τὴν αἰώνιον Ζωήν,

τὴν Γνώσιν, τὴν ζωτικὴν ἐπέκτασιν τῆς Πίστεως, τὴν Ἀγάπην, καὶ τὴν κληρονομίαν τῆς μακαρίας θεωρίας, ἀφικνουμένην.

Ἡ Θεία Βουλὴ, ἥτις ἡγάπησε καὶ προώρισε τὸν ἀληθῆ γνωστικὸν («πρὸ καταβολῆς κόσμου εἰς τὴν ἄκρην ἐγκαταλεγεῖναι υἱοθεσίαν»⁹⁶), καὶ μετὰ θάνατον θὰ προσεπιστημάνῃ καὶ διακρίνῃ αὐτὸν ἐκ τῶν ἀπλοϊκῶν πιστῶν. Καθ' ὅτι, ἐὰν εἰς σωτηριώδης χαρακτῆρ ἐπισφραγίσῃ τὴν μεταστροφὴν ἐκ τοῦ ἔθνισμοῦ εἰς τὸν Χριστιανισμόν⁹⁷, εἶναι ὡσαύτως μία σωτηριώδης ἀλλαγὴ ἢ μετάβασις ἐκ τῆς ἀφελοῦς πίστεως εἰς τὴν γνώσιν, ἥτις ἀνθίξει ἐντὸς τῆς ἀγάπης⁹⁸. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη ἐγχαράττει ἐπὶ τῆς ψυχῆς, τὴν ἐπιφανῆ σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης, «φῶς ἡνωμένων ψυχῆ δι' ἀγάπης ἀδιαστάτου, θεοφοροῦσης καὶ θεοφορουμένης», τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐξομώσεως πρὸς τὸν σωτῆρα Θεόν... εἰς ὅσον ἀνθρωπίνῃ θεμιτὸν φύσει...», μίαν πνευματικὴν χρίσιν, ἥτις εἶναι διαρκῆς ζωσα πραγματικότης⁹⁹, δι' ἧς ὁ γνωστικὸς μετατίθεται καὶ μεταμοσχεύεται εἰς Αὐτὸν τὸν Σωτῆρα, «τὸν πνευματικὸν ἡμῶν παράδεισον»¹⁰⁰.

(Συνεχίζεται)

ΑΙΜΙΑΙΑΝΟΣ ΤΣΙΡΠΑΝΑΗΣ

Δ.Θ., S.T.M.

96. Στρωμ., VI, κεφ.9, 76, 3—4.

97. Τίς ὁ σωζόμενος..., 42, 39. Στρωμ., 11, 3.

98. Στρωμ., VII, 10, 57—58.

99. Στρωμ., VI, κεφ.12, 104. κεφ.9, 78, 5—6.

100. Στρωμ., VI, κεφ.1,2,4.

Ἐπίσκοπος ἐστὶ κεφαλὴ καὶ πρόεδρος τῆς ἑαυτοῦ κατὰ μέρος Ἐκκλησίας, ὑποκείμενος μόνον ταῖς συνοδικαῖς τῆς καθόλου Ἐκκλησίας διατάξεσι τε καὶ ἀποφάσεσιν ὡς μόνης ἀλυσίας, ἡμισὶα τοῦ κανόνος τούτου ἐξαιρουμένου τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, ὡς δείκνυσιν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, μόνος δὲ αἰώνιος ἀρχηγός καὶ κεφαλὴ ἀθάνατος τῆς Ἐκκλησίας ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅτι «Αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας» (Κολοσ. α', 18) ὁ καὶ εἰπὼν πρὸς τοὺς θεῖους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους κατὰ τὴν εἰς οὐρανὸς ἀνάληψιν· «Καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη', 30). Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὃν ἀπὸ σκοποῦ οἱ παπισταὶ φαντάζονται ὡς ἰδρυτὴν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ πρῶτον αὐτῆς ἐπίσκοπον, στηριζόμενοι ἐπὶ ἀποκρύφου τοῦ Β' αἰῶνος βιβλίων, τῶν ψευδοκλημεντίων, συζητεῖ ἴσος πρὸς ἴσους ἐν τῇ ἀποστολικῇ συνόδῳ τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ἐλέγχεται πικρῶς ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὡς ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς καταφαίνεται (Γαλ. ζ', 11) καὶ αὐτὸ δὲ τὸ εὐαγγελικὸν χωρίον, εἰς ὃ παραπέμπει ὁ Ποντίφηξ τῆς Ρώμης, «Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν» (Ματθ. ις', 18), γνωστὸν καὶ αὐτοῖς τοῖς παπισταῖς τυγχάνει ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνας ἢ τε παραδόσις καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ Πατέρες πάντῃ ἄλλοιως καὶ ἐν πνεύματι ὀρθοδόξῳ ἐρμηνεύουσι, πέτρᾳν θεμελιώδη καὶ ἀσάλευτον, ἐφ' ἣ ὁ Κύριος ὠκοδόμησε τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν, ἥς πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν, ἐνοούντες μεταφορικῶς τὴν ὀρθὴν τοῦ Πέτρου ὁμολογίαν περὶ τοῦ Κυρίου, ὅτι «αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Ματθ. ις', 16) ἐφ' ἧς ὁμολογίας καὶ πίστεως ἐρείδεται ἀκραδάντως τὸ σωτήριον Ἐὐαγγέλιον κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων ὄλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν. Ὅθεν καὶ ὁ οὐρανοβάμων ἀπόστολος Παῦλος προφανῶς τὴν θέλει ταύτην ἐρμηνεύουσαν ῥήτραν ἀποφαίνεται θεοπνεύστως λέγων, «Κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσαν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ· θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός» (Α' Κορ. ε', 10) ὑπ' ἄλλην δ' ἐννοίαν θεμέλιον τῆς ἐν Χριστῷ ἐποικοδομῆς τῶν πιστῶν, ἧτοι τῶν μελῶν τοῦ σώματος Χριστοῦ, ὅ ἐστιν ἡ Ἐκκλησία (Κολ. α', 24), ἀποκαλεῖ πάντας ὁμοῦ τοὺς ἀποστόλους καὶ προφήτας, γράφων πρὸς Ἐφεσίους· «Ἄρα οὐκ ἐστὶν ἕτεροι καὶ παροικιοὶ, ἀλλὰ συμπολιταὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. β', 19). Τοιαύτης λοιπὸν οὔσης τῆς θεοπνεύστου τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας περὶ θεμελίου καὶ ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, φυσικῶς τῷ λόγῳ οἱ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων ἀποριζέμενοι ἱεροὶ Πατέρες οὐδεμίαν ἠδύνατο ἔχειν ἢ συλλαβεῖν ἰδέαν περὶ ἀπολυταρχικοῦ πρωτείου τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ τῶν ἐπισκόπων Ρώμης, οὐδὲ ἄλλην τινὰ ἐρμηνείαν, ὅπως ἀγνωστον τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀποδοῦναι τῷ Ἐὐαγγελικῷ ἐκείνῳ χωρίῳ

παρὰ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθόδοξον ἢ ἐπινοῆσαι οἰκοθεν καὶ ἀθαιρέτως καινοπροπέδῳ δόγμα περὶ ὑπερφιάλων πρωτείων τοῦ τῆς Ρώμης ἐπισκόπου ὡς διαδόχου τάχα τοῦ Πέτρου, καὶ ταῦτα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ἰδρυθείσης κυρίως, οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Πέτρου, οὐτινος ἢ ἐν Ρώμῃ ἀποστολικῆ ἐνέργεια παντελῶς ἀγνοεῖται ὑπὸ τῆς ἱστορίας, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ οὐρανοβάμονος ἀποστόλου τῶν ἔθνῶν Παύλου διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, οὐ ἄλλως τε πασίδηλος ἢ ἐν Ρώμῃ ἀποστολικῆ διακονία (Πέτρ. β', 4).

Οἱ θεῖοι Πατέρες, τιμῶντες τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης μόνον ὡς ἐπίσκοπον τῆς πρωτεύουσας πόλεως τοῦ Κράτους, ἀπέδωκαν αὐτῷ προεδρείας πρεσβεῖα τιμητικά, θεωρήσαντες αὐτὸν ἀπλῶς ὡς πρῶτον τῆ τάξει ἐπίσκοπον, τοῦτ' ἐστὶ πρῶτον ἐν ἴσοις πρεσβεῖα καὶ τῷ Κων/πόλεως ἀπένειμαν κατόπιν, ὅτε ἡ πόλις αὕτη ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, ὡς μαρτυρεῖ περὶ τούτου ὁ κ' κανὼν τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, λέγων πρὸς τοὺς ἄλλοις τάδε: «Τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν τε καὶ ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἀνωτάτης Ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κων/πόλεως, Νέας Ρώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδῶκασι τὰ πρεσβεῖα καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι ὁ ρ' ἐπίσκοποι τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ρώμης ἀνωτάτῳ θρόνῳ». Ἐκ τοῦ κανόνος τούτου καταφαίνεται, ὅτι ὁ Ρώμης ἐστὶν ἐπίσκοπος ἰσότημος τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως καὶ τοῖς τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ἐν οὐδενὶ δὲ κανόνι καὶ παρ' αὐθεντῶν Πατέρων ὑπαντιγμός τις γίνεται ὅτι ποτε ὁ Ρώμης μόνος ἐστὶν ὁ ἀρχηγός τῆς καθόλου Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἀλάθητος κριτὴς τῶν ἐπισκόπων τῶν ἄλλων ἀνεξαρτήτων καὶ αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἢ διάδοχος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ τοποτηρητὴς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐκάστη κατὰ μέρος αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ἦν ὄπως ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοικήτος κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως δὲ οἱ Ἐπίσκοποι τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, οὕτω καὶ ὁ τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἰσπανίας, τῶν Γαλλίων, τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Βρετανίας ἐκυβέρων τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν ἕκαστος διὰ τῶν ἰδίων τοπικῶν Συνόδων, οὐδὲν ἀναμίξεως δικαίωμα ἔχοντας τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐπίσης ὑπῆγετο καὶ ὑπέκειν ἐἰς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις. Ἐν σπουδαίοις δὲ ζητήμασι, δεομένοις τοῦ κύρους τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἐγένετο Ἐκκλησιᾶς εἰς Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἥτις μόνη ἦν καὶ ἐστὶ τὸ ἀνώτατον ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ κριτήριον. Τοιοῦτον ὑπῆρχε τὸ ἀρχαῖον τῆς Ἐκκλησίας πολιτεύμα· οἱ δὲ ἐπίσκοποι ἦσαν ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐλεύθεροι ὄπως ἐν τοῖς ἰδίοις ἕκαστος ὁρίοις, μόνον ταῖς συνοδικαῖς διατάξεσιν ὑπέκοντες, καὶ παρεκάθητο ἴσοι πρὸς ἀλλήλους ἐν ταῖς Συνόδοις. Οὐδεὶς δὲ αὐτῶν διεξεδίκε ποτε μοναρχικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας· εἰ δὲ ποτε φιλοδοξούντες τινες ἐπίσκοποι τῆς Ρώμης ἤγειρον ὑπερφιάλους ἀξιώ-

σεις, ἀγνώστου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπολυταρχίας, οἱ τοιοῦτοι προσηκόντως ἠλέγχθησαν καὶ ἐπετιμήθησαν. Ἀνακριβές ἄρα καὶ προφανῆς πλάνη ἐξελέγχεται ὅπερ διίσχυρίζεται ὁ Λέων ἰγ', λέγων ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ, ὅτι πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Φωτίου τὸ ὄνομα τοῦ Ρωμαϊκοῦ θρόνου ἦν ἅγιον παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἡ δὲ Ἀνατολὴ ὁμοίως τῇ Δύσει ὁμοθυμαδὸν καὶ ἄνευ ἀντιστάσεως ὑπετάσσετο τῷ Ρωμαίῳ ἀρχιερεῖ, ὡς διαδόχῳ δῆθεν νομίμῳ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, καὶ κατὰ συνέπειαν τοποτηρητῆ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ γῆς.

Κατὰ τοὺς ἐννεα αἰῶνας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἡ ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνεγνώρισε τὰς περὶ πρωτείου ὑπερφιάλους ἀξιώσεις τῶν ἐπισκόπων τῆς Ρώμης, ἐπομένως οὐδὲ ὑπετάχθη αὐτοῖς, ὡς σαφῶς μαρτυρεῖ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Ἡ ἀνεξάρτητος σχέσις τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν σαφῶς καὶ ἀριθμητῶς καταφαίνεται καὶ τοῦ Βασιλείου, οὗς γράφει ἐπιστέλλον πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Εὐσέβιον, ἐπίσκοπον Σαμοσάτων. «Τῷ ὄντι γὰρ θεραπευόμενοι τὰ ὑπερήφανα ἦθη, ἐαυτῶν ὑπεροπτικώτερα γίνεσθαι πέφυκε. Καὶ γὰρ ἐὰν μὴ ἴλασθῇ ἡμῖν ὁ Κύριος, ποίας ἐτέρας προσθήκης δεόμεθα; ἐὰν δὲ ἐπιμείνῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ποία ἡμῖν βοήθεια τῆς δυτικῆς ὀφρῦος; οἱ τὸ ἀληθές οὔτε ἴσασιν, οὔτε μαθεῖν ἀνέχονται, ψευδέσι δὲ ὑπονοίαις προεπιλημμένοι ἐκεῖνα ποιοῦσι νῦν, ἃ πρότερον ἐπὶ Μαρκελλῶ» (Ἐπιστ. 239). Τῆς ἀνεξαρτησίας δὲ ταύτης τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως ὑπερμεσοῦντος τοῦ θ' αἰῶνος ὑπεραμνυόμενος καὶ Φώτιος ἐκεῖνος ὁ ἱερός τῆς Κων/πόλεως ἱεράρχης καὶ φωστήρ καὶ προβλέπων ἐπιχειρήσασα τὴν διαστροφὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος ἐν τῇ Δύσει καὶ τὴν ταύτης ἀποσκίρτησιν ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς, ἐπεδίωξε τὸ πρῶτον δι' εἰρηνικῆς ὁδοῦ τὴν ἀποσώβησιν τοῦ κινδύνου· ἀλλ' ὁ τῆς Ρώμης ἐπίσκοπος Νικόλαος α', διὰ τῶν ὑπεροχιῶν αὐτοῦ, παρὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐπεμβάσασεν καὶ τῆς γενόμενης ἀποπειρας πρὸς τὴν ὑφ' ἐαυτὸν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως, ὥθησε τὰ πράγματα εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς λυπηρᾶς διαστάσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Τῶν ἀπολυταρχικῶν τούτων ἀξιώσεων τοῦ παπισμοῦ τὰ πρῶτα σπέρματα ἐρρίφθησαν ἐν τοῖς ψευδοκλημεντίοις, ἐκαλλιεργήθησαν δὲ ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Νικολάου τούτου ἐν ταῖς οὕτω καλουμέναις ψευδοϊσιδωρείοις διατάξεσιν, αἰτινές εἰσι συννοήθλημα νόθων καὶ πλαστῶν βασιλικῶν διαταγμάτων καὶ ἐπιστολῶν ἀρχαίων ἐπισκόπων Ρώμης, δι' ὧν ἐναντίον τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας καὶ τοῦ καθεστῶτος τῆς Ἐκκλησίας σκοπίμως διεκηρύσσεται, ὅτι δῆθεν ἡ χριστιανικὴ ἀρχαιότης ἀπένευμε τοῖς ἐπισκόποις τῆς Ρώμης ἀπεριόριστον ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας.

Τὰ γεγονότα ταῦτα μετὰ πόνον ψυχῆς ἀναπολοῦμεν, καθ' ὅσον ἡ παπικὴ Ἐκκλησία, καὶ περ ὁμολογούσα ἤδη τὸ νόθον καὶ κίβδηλον τῶν διατάξεων ἐκείνων, ἐφ' αἷς στηρίζονται αἱ ὑπερφιάλοι αὐτῆς ἀξιώσεις, οὐ μόνον δυστροπεῖ πρὸς ἐπάνοδον εἰς τοὺς κανόνας καὶ τοὺς ὅρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων,

ἀλλὰ καὶ ἐν φθίνοντι δεκάτῳ ἐνάτῳ αἰῶνι εὐρόνουσα χάσμα ἐπισήμως ἀνεκλήρουσε καὶ ἀλάθητον τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης, πρὸς ἔκπληξιν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Ἡ ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ καὶ Καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἐκτὸς τοῦ ἀφράστως ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, οὐδένα ἄλλον γινώσκει ἀλάθητον ἐπὶ γῆς ὑπάρχοντα· καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, οὕτως διάδοχος οἰεταί εἶναι ὁ πάπας, τοῖς ἠρωτήθῃ τὸ Κύριον, καὶ ἠλέγχθη δις ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὡς μὴ ὀρθοποδῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου (Γαλ. β', 11). Ἐπειτα ὁ πάπας Λιβέριος κατὰ τὸν δ' αἰῶνα ὑπέγραψεν ὁμολογίαν Ἀρειανῆν, ὁμοίως ὁ Ζώσιμος κατὰ τὸν ε' αἰῶνα ἐπεδοκίμασεν ὁμολογίαν αἰρετικῆν ἀρνούμενην τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν, ὁ Βιγίλιος κατεδικάσθη κατὰ τὸν ζ' αἰῶνα ἐπὶ κακοδοξία ὑπὸ τῆς Ε' Συνόδου, ὁ δὲ Ὀνώριος ὑποπεσὼν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Μονοθελιτῶν καταδικάσθη κατὰ τὸν ζ' αἰῶνα ὑπὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὡς αἰρετικός, καὶ οἱ διάδοχοι πάπαι ἀνωμολόγησαν καὶ ἀπεδέξαντο τὴν καταδικαίαν αὐτοῦ.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως, βαθμηδὸν δὲ ἐκπολιτιζόμενοι διὰ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἤρξαντο διαμαρτύρεσθαι κατὰ τῶν νεωτερισμῶν καὶ ἀπαιτεῖν, ὡς ἐγένετο κατὰ τὸν ιε' αἰῶνα ἐν ταῖς συνόδοις τῆς Κωνσταντίας καὶ Βασιλείας, τὴν ἐπάνοδον εἰς ἐκκλησιαστικὸν πολίτευμα τῶν πρώτων αἰώνων, εἰς ὃ χάριτι θεῆα μένουσι καὶ μενοῦσιν ἐς αἰεὶ πιστοὶ αἱ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὸν Βορρῶν ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, αἱ καὶ μόναι ἀποτελοῦσι ἤδη, τὴν Μίαν Ἁγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, τὸν στῦλον τοῦτον καὶ τὸ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν κατὰ τὸν ιζ' καὶ οἱ σοφοὶ Γαλλικανοὶ θεολόγοι, καὶ κατὰ τὸν ιη' οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐπίσκοποι· κατὰ δὲ τὸν αἰῶνα τοῦτον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς κριτικῆς σύσσωμος ἐξηγήθη τῷ 1870 ἡ χριστιανικὴ συνείδησις ἐν τῷ προσώπῳ τῶν διασήμων κληρικῶν καὶ θεολόγων τῆς Γερμανίας, ἕνεκα τοῦ περὶ ἀλάθητον τῶν παπῶν ἐξενεχθέντος κοινοφανοῦς δόγματος ὑπὸ τῆς Βατικανῆς Συνόδου· συνέπεια δὲ τῆς ἐξεγέρσεως ταύτης εἰσὶν αἱ σχηματισθεῖσαι ἰδιαιτέραι θρησκευτικαὶ κοινότητες τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἀποκηρύττονσαι τὰ τοῦ παπισμοῦ καὶ πάντῃ ἀνεξάρτητοι ἀπ' αὐτοῦ ὑπάρχουσαι.

Μάτηρ ἄρα παραπέμπει ἡμᾶς ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης εἰς τὰς πηγάς, ὅπως ἀναζητήσωμεν τί ἐφρόνον οἱ προπάτορες ἡμῶν καὶ τί παρέδωκεν ἡμῖν ἡ πρώτη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐποχὴ. Ἐν ταῖς πηγαῖς ταύταις ἐρρίσκουμεν οἱ ὀρθόδοξοι τὰ παλαιὰ καὶ θεοπαράδοτα ἐκεῖνα, ὧν μέχρι σήμερον ἐπιμελῶς ἀντεχόμεθα, οὐδαμοῦ δὲ τοὺς νεωτερισμούς, οὗς ἐγέννησαν μεταγενέστεροι χρόνοι ματαιοφροσύνης ἐν τῇ Δύσει, καὶ υἰοθετήσασα κατέχει ἄχρι σήμερον ἡ παπικὴ Ἐκκλησία. Ἡ ὀρθόδοξος ἄρα Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία δικαίως κωχᾶται ἐν Χριστῷ, ὅτι ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία τῶν ἐπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ἐννεα πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐπομένως ἡ Μία Ἁγία, Καθολικὴ καὶ

Ἀποστολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία «στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας» (Α΄ Τιμ. γ΄, 15).

Διὰ τῆς ἐπίσημου ταύτης φωνῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπισφραγίσωμεν τὴν παροῦσαν ἡμῶν ἔρευναν, διότι, ἄλλως τε, τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ Ἀνθίμου ζ΄ συνοφί-ζει τὸ ὅλον ζήτημα περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης καὶ ἀποδεικνύει ὅλως ἀβασίμους τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Λέοντος ιγ΄, καθ' οὓς, δῆθεν, ἀνέκαθεν ἡ Ἐκκλησία ἀνεγνώριζε τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης. Ἡ Ἐκκλησία ἀνεγνώριζε τοῦτον ὡς Πρῶτον ἐν τοῖς ἴσοις Πρόεδροις τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, ὡς ἔχοντα τὰ «πρεσβεῖα τιμῆς» μεταξύ αὐτῶν.

Τὴν ἱστορικὴν ταύτην ἀλήθειαν ἐπιβεβαιοῦσιν ἡ πρώτη ὀργάνωσις τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ νομοθεσία, αἱ ἀποφάνσεις πασῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ αὐτῶν τῶν παρὰ λατίνους θεωρουμένων τοιούτων, ἐξαιρουμένης μόνως τῆς ἐν Βατικανῷ, ἐπιβεβαιοῖ ὀλόκληρον τὸ ἱστορικὸν παρελθὸν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐν Βατικανῷ Σύνοδος, ἐκ συναρπαγῆς καὶ δι' ὀλίγων τῶν μελῶν αὐτῆς, ἐν μέσῳ τῶν ζωηροτάτων διαμαρτυριῶν τῶν ὀρθοφρονούντων Ἐπισκόπων καὶ θεολόγων, ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀντιθέτως πρὸς τὸν ὁρθὸν λόγον, δογματίσασα τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον καὶ τὸ ἀλάθητον τοῦ πάπα Ρώμης, διέστρεψε τὴν ἔνοιαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατέστησεν ἀδύνατον τὴν ἔνωσιν τῆς Δυτικῆς μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις, ὡς ἀληθῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, δὲν δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν παραμορφωθέντα διὰ τοῦ πρωτείου καὶ τοῦ ἀλαθήτου Ἐπίσκοπον Ρώμης, χωρὶς νὰ καταργήσῃ ἑαυτὴν καὶ χωρὶς ν' ἀποκηρύξῃ ὀλόκληρον τὸ ἱστορικὸν παρελθὸν, τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν νομοθεσίαν αὐτῆς.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἀνασκοποῦντες τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅλως ἀντικειμενικῶς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἐξηκριβωμένων μαρτυριῶν, ἐκτεθειμένα, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης στηρίζεται οὐχὶ ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ ἐπὶ πραγματικῶν γεγονότων, ἀλλ' ἐπὶ ἀπλῶν ὑποθέσεων καὶ ἐπινοήσεων, καθ' ἃς, δῆθεν, ὁ Ἀπ. Πέτρος ὑπῆρξε κεφαλὴ τῶν Ἀποστόλων, κατεῖχεν ἐξαιρετικὰς προνομίας, ἃς μετέδωκεν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης, ὃν, τοῦτον ἕνεκα, ἡ Ἐκκλησία ἀνεγνώριζεν ὡς κεφαλὴν ἑαυτῆς, τοποτηρητὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀλάθητον ἀπὸ καθέδρας τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν δογματιστὴν καὶ διδάσκαλον.

Ἀλλ' ὁ Ἀπ. Πέτρος δὲν ὑπῆρξε κεφαλὴ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων ἐν τῇ ἔνοιᾳ διοικητικῆς Ἀρχῆς. Εἶχεν ὡς Ἀπόστολος πάντα τὰ χαρίσματα, ἅτινα ὁ Κύριος παρέδωκεν εἰς πάντας τοὺς Ἀποστόλους, ἦτοι τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰς ἀμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, ἀγιάζειν αὐτοὺς διὰ τῶν Μυστηρίων, διδάσκειν εἰς αὐτοὺς

τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ παρόμοια. Ὅτι εἶχεν ὁ Πέτρος εἶχον καὶ πάντες οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι. Ὁ ζωηρὸς αὐτοῦ χαρακτήρ καὶ ὁ φλογερὸς ἐνθουσιασμὸς παρεῖχεν εἰς αὐτὸν ἐξαιρετικὴν τινα θέσιν μεταξύ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, ἀλλ' ἡ θέσις αὕτη δὲν ἦτο διοικητικὴ, δὲν κατέστησεν αὐτὸν ὁ Κύριος κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν τῶν Ἀποστόλων. Ἐπομένως ὁ Ἀπ. Πέτρος δὲν κατεῖχε προνομίον τι ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους.

Ἀψευδῆς τῆς ἀληθείας ταύτης μάρτυς εἶναι ἡ Ἀγία Γραφή. Ἀλλ' ἐν τῇ χρήσει αὐτῆς δεόν νὰ μὴ λαμβάνῃ τις χωρὶα μεμονωμένα ἢ φράσεις μόνον ἀποκεκομμένας, νὰ ἐρμηνεύῃ δὲ αὐτὰ καθοδηγούμενος ὑπὸ τῆς ἱεραῆς Παραδόσεως, ἔχων ὑπ' ὄψιν τῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων τὰς ἐρμηνείας, ὧν οὐδεὶς ποτε ἐδί-δαξεν ὅτι ὁ Πέτρος ὑπῆρξε κεφαλὴ τῶν Ἀποστόλων καὶ Τοποτηρητῆς τοῦ Χριστοῦ, ὑφ' ἣν ἔνοιαν θεωροῦσιν αὐτὸν οἱ λατῖνοι θεολόγοι. Ὅντως δ' ἐπισημασμένη ἔρευνα τῆς Γραφῆς ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἐκλεγέντες ὑπὸ τοῦ Κυρίου 12 Ἀπόστολοι ἦσαν ἀπολύτως ἴσοι πρὸς ἀλλήλους ὡς πρὸς τὰ δωρηθέντα εἰς αὐτοὺς χαρίσματα καὶ προνόμια. Πρῶτος ἐκλήθη ὁ Ἀνδρέας, ἐντεῦθεν «πρωτόκλητος» καλούμενος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἀνδρέας δὲ προσήγαγε πρὸς τὸν Κύριον τὸν Πέτρον, ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας δὲν ἐθεωρήθη διὰ τοῦτο διοικητικὴ Ἀρχὴ τῶν Ἀποστόλων. Ὁ Κύριος ἀποστέλλων αὐτοὺς πρὸς τὸ κήρυγμα, δὲν ἔταξεν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν οὐδενὸς αὐτῶν ἀλλὰ μετὰ τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευματῶν ἀκαθάρτων ὥστε αὐτὰ ἐκβάλλειν καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν» (Ματθ. 10, 1.), «καὶ ἐξελεθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον καὶ ἤλειπον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευσον» (Μάρκ. 6,7-13. Λουκ. 9, 1-6), ὅτε δ' ἐπέστρεψαν καὶ διηγήθησαν εἰς τὸν Κύριον τὴν δρᾶσίν των, δὲν εἶπον ὅτι εἶχε μεγαλύτεραν δύναμιν πνευματικὴν οὗτος ἢ ἐκεῖνος ὁ Ἀπόστολος (Μάρκ. 6,30. Λουκ. 9,10). Κατὰ τὸν μυστικὸν Δεῖπνον εἰς πάντα μετέδωκεν ὁ Κύριος τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν. Κατὰ τὸ γεγονός τοῦτο, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις περιπτώσεσι, παρουσιάζεται ὁ Ἰωάννης ἔχων διακεκριμένην θέσιν παρὰ τῷ Κυρίῳ, ὡς ἡγαπημένος μαθητῆς. Ἀλλὰ τοῦτο δὲ σημαίνει ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶχεν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων. Τέλος μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ Κύριος ἀποστέλλων τοὺς μαθητὰς εἰς τὸν κόσμον παρέσχε τὰ αὐτὰ πρὸς πάντας δικαιώματα (Ματθ. 28, 19. Μάρκ. 16, 15. Ἰωάν. 20, 19).

Βεβαίως διεκρίνοντο μεταξύ αὐτῶν τινες καὶ πρῶτος ὁ Πέτρος, μετ' αὐτοῦ δὲ ὁ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης Ζεβεδαίου, ἀλλὰ τοῦτο οφείλεται οὐχὶ εἰς ἐξαιρετικὸν τι αὐτῶν προνόμιον. Πρῶτος συνήθως ἀναφέρεται μετὰ τῶν Ἀποστόλων ὁ Πέτρος, οὗτος δὲ λαμβάνει τὸν λόγον ἐξ ὀνόματος πάντων. Ἀλλὰ ταῦτα οφείλονται, ὡς εἵπομεν, εἰς τὸν ζωηρὸν χαρακτήρα αὐτοῦ καὶ τὴν θερμὴν πρὸς τὸν Κύριον ἀφοσίωσιν, ἕνεκα τῆς ὁποίας καὶ ὅταν ὠλίσθησεν εἰς ἄρνησιν αὐτοῦ, εὐλικρινῶς μετενόησεν. Ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ οἱ Ἀπό-

στολοι ἐμφανίζονται ἴσοι πρὸς ἀλλήλους, ὁ δὲ Κύριος κατέστειλε πᾶσαν μεταξὺ αὐτῶν φιλόδοξον τάσιν (Μάρκ. 10, 42-43. Ματθ. 20, 25-26. 23, 8-11). Ἐρμηνεύσαντες δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὰ εἰς τὸν Ἄπ. Πέτρον ἀναγόμενα χωρία τῆς Ἀγ. Γραφῆς, εἶδομεν ὅτι ἐξ οὐδενὸς τούτων προκύπτει διοικητικὴ τις ἀρχὴ καὶ ἐξουσία αὐτοῦ ἐπὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς.

Πρὸ τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ ὁ Κύριος ἔδωκε τὴν τελευταίαν ταύτην ἐντολὴν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους κπορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλαμην ὑμῖν» (Ματθ. 28, 19, 20). Ἐν τῇ ἐντολῇ ταύτῃ ὑπάρχει τὸ καθῆκον τοῦ κηρύγματος τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ τῆς ὁργανώσεως τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος προσέθηκε καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τῶν αἰώνων», εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου ἀναφέρονται οὐ μόνον εἰς πάντας τοὺς Ἀποστόλους ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν.

Ταῦτα μὲν εἶναι σαφῆ καὶ ἀναντίρρητα, μυθώδεις δὲ αὐτόχρημα αἱ ἐπὶ ἀποκρύφων τινῶν συγγραμμάτων στηριζόμεναι μεταγενέστεραι εἰδήσεις περὶ μακρᾶς ἐπισκοπεύσεως τοῦ Ἄπ. Πέτρου ἐν Ρώμῃ, ἐφ' ἧν εἰδήσεων οἱ λατῖνοι θεολόγοι ἐστήριξαν τὴν παράλογον θεωρίαν, καθ' ἣν οἱ Ἐπίσκοποι Ρώμης ἐκκληρονόμησαν παρὰ τοῦ Πέτρου τὴν ἐπὶ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας ἐξουσίαν.

Ἄλλως κατὰ τὴν πρώτην διοικητικὴν ὁργανώσιν τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐμφανίζεται ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης κατέχων μοναρχικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι εἰς τῶν Ἐπισκόπων, ἔχων τὸν αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἱερατικὸν βαθμὸν καὶ τὴν αὐτὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ παροικίᾳ ἀσκῶν ποιμαντικὴν ἐξουσίαν. Ἄλλ' ὡς Ἐπίσκοπος τῆς Πρωτευούσης τοῦ Κράτους, πρὸς ἣν εἶχεν ἐστραμμένα τὰ βλέμματα σύμπας ὁ Χριστιανικὸς κόσμος, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν, κατεῖχεν ἐξειδικασμένην τινὰ τιμητικὴν θέσιν. Ὁσάκις δὲ ἠθέλησεν ἵνα ἐπιβάλη τὴν ἐαυτοῦ γνώμην ἐπὶ τῶν λοιπῶν Ἐπισκόπων ἀπεκρούσθη. Οὐδὲν ἴχνος διοικητικοῦ πρωτείου ἐμφανίζεται κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας. Μετὰ δὲ τὴν διὰ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀνάπτυξιν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης θεωρεῖται καὶ πάλιν πρῶτος τῇ τάξει, «πρωτόθρονος» ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Ἐπισκόπων τῶν μεγάλων διοικητικῶν ἐκκλησιαστικῶν κέντρων, οἷα κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἡ Ρώμη, ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Ἀντιόχεια. Εἰς ταῦτα βραδύτερον προσετέθησαν τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐνεκα δὲ τῶν ἐκ τῶν αἰρέσεων προκυψασῶν ἀνωμαλιῶν Ἐπίσκοποι τινες ὀρθόδοξοι προσφεύγουσι πρὸς τὸν πρωτόθρονον Ἐπίσκοπον Ρώμης, ὅτι ὅμως ἡ προσφυγὴ αὕτη δὲν ἐσήμενεν ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης δίδωκε τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἶχε τιμητικὴν θέσιν ὡς Ἐπίσκοπος τῆς παλαιᾶς πρωτευούσης πόλεως τοῦ Κράτους, καταφαίνεται ἐκ τῶν κανόνων τῶν Οἰκου-

μενικῶν Συνόδων, δι' ὧν προήχθη ὁ Ἐπίσκοπος ΚΠόλεως, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν «νέαν Ρώμην». Δὲν εἶπον αἱ Σύνοδοι ὅτι ὁ Ρώμης εἶχε τὰ «πρεσβεῖα τιμῆς», διότι ἦτο διάδοχος τοῦ Ἄπ. Πέτρου, ἀλλὰ διότι ἦτο Ἐπίσκοπος τῆς παλαιᾶς Ρώμης, «καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα», εἶπον περὶ τῶν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου Πατέρων οἱ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οὐδ' ὑπέταξαν τοὺς λοιποὺς Ἐπισκόπους ὑπὸ τὸν Ρώμης. Διάδοχος τοῦ Ἄπ. Πέτρου ἀναντιρρήτως ἐθεωρεῖτο ὁ Ἀντιοχείας Ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἤρχετο οὗτος τρίτος τὴν σειράν μεταξὺ τῶν Πατριαρχῶν. Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ὁμολογήθη ἐν τῇ Β' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ὡς «Μήτηρ ἀπασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν», ἀλλ' ὁ Ἐπίσκοπος αὐτῆς, ὡς Ἐπίσκοπος τῆς ἀφανοῦς τότε «Αἰλίας», ὑπέκειτο ὑπὸ τὸν Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Μητροπολίτην καὶ διὰ τούτου ὑπὸ τὸν Ἀντιοχείας. Ἡ διοικητικὴ ὑπεροχὴ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ Ἐπισκόπου δὲν ἐξηγήθη κυρίως ἐκ τῆς ἱστορικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἀποστολικῆς καταγωγῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἥς προτίστατο. Ἡ Ἐκκλησία λ.χ. τῶν Ἀθηνῶν ἰδρύθη ἀναντιρρήτως ὑπὸ τοῦ Ἄπ. Παύλου, ἐν Κορίνθῳ δ' ἐκτός τούτου ἐκήρυξε πιθανῶς καὶ ὁ Ἄπ. Πέτρος. Ἄλλ' οὔτε ὁ Ἀθηνῶν ἡμιστὰ δὲ ὁ Κορίνθου κατέλαβεν ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ τὴν ἣν κατέλαβον ἄλλων σημαντικωτέρων πολιτικῶς καὶ διοικητικῶς πόλεων Ἐπίσκοποι. Ὁ Κορίνθου μόνον ἐφ' ὅσον ἡ Κόρινθος ἦτο ἡ πωτεύουσα πόλις τῆς «Ἀχαΐας» (Ἑλλάδος) εἶχεν ὑπεροχὴν τινα, ἀπὸ διοικητικῆς ἐπόψεως.

Ἡ διοικητικὴ προαγωγή τῶν ἴσων πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὸ θεοκαθίδρυτον ἱερατικὸν ἀξίωμα Ἐπισκόπων ὑπῆρξεν ἔργον οὐχὶ θείας ἀλλ' ἀνθρωπίνης τάξεως. Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἐπαρχίας ὑπήγοντο διοικητικῶς ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Μητροπόλεως καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῶν Μητροπόλεων, ἦτοι οἱ Μητροπολίται ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Διοικήσεως, τὸν Ἐξάρχον, Ἀρχιεπίσκοπον ἢ Πατριάρχην, πάντες δὲ ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν Σύνοδον, ἐν ἣ ἐπέλυον τὰ γενικὰ τῆς Ἐπαρχίας ἢ τῆς Διοικήσεως ζητήματα. Ἐν τοιούτοις ζητήμασιν οὔτε ὁ Ἐπίσκοπος ἠδύνατο νὰ πράξῃ τι ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Πρώτου, ἀλλ' οὔτε ὁ Πρῶτος ἄνευ τῆς ἐν Συνόδῳ γνώμης τῶν Ἐπισκόπων. Ἡ Σύνοδος ἐξέλεγε τοὺς Ἐπισκόπους, ἐδίκαζεν αὐτοὺς καὶ ἄλλους κληρικούς, ἐξήταζε ζητήματα ἀναγόμενα εἰς τὴν πίστιν ἢ τὴν λατρείαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὡφειλον δὲ οἱ Ἐπίσκοποι ἵνα συνέρχωνται ἅπαξ τοῦλάχιστον τοῦ ἔτους εἰς τὰς Συνόδους τῆς Ἐπαρχίας, κατὰ δὲ τὴν ἐμφάνισιν μεγάλων δογματικῶν ζητημάτων, ἐκτός τῶν Ἐπαρχιακῶν ἢ Τοπικῶν συνεκροτοῦντο καὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφαινόμεναι. Αἱ δογματικαὶ ἀποφάνσεις αὐτῶν, ὡς ἀλάθητοι ἀποφάνσεις τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, εἶχον κῦρος καθολικόν, εἰς ὃ ὑπέκειντο καὶ οἱ Ἐπίσκοποι Ρώμης. Οἱ μὴ ἀναγνωρίζοντες αὐτὰς ἀπεκόπτοντο τῆς Ἐκκλησίας.

Οὕτω διωκεῖτο κανονικῶς ἡ Ἐκκλησία, διασω-

ζομένης τῆς ἐνότητος αὐτῆς ἐν τῇ διοικητικῇ ἀνεξαρτησίᾳ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐπισκόπων, τῶν Μητροπολιτῶν, τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ Πατριαρχῶν. Ἡ Σύνοδος ἦτο τὸ κέντρον τῆς ἐνότητος. Δὲν ὑπῆρξεν ἐξωτερικὴ διοικητικὴ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἀνεγνωρίζετο ἄλλη κεφαλὴ ἐκτὸς τῆς ἀοράτου κεφαλῆς αὐτῆς, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δὲν ὑπάρχουσιν ἀποφάσεις Συνόδων ὑποτάσσουσαι πάντας τοὺς Ἐπισκόπους ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης. Τούναντίον διὰ ρητῶν διατάξεων αὐτῶν ἀπηγορεύετο ἡ ἐπέμβασις τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὰ τῶν παροικιῶν τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων. Γεγονότα σημαντικώτατα προκύπτουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ δὲν λύουσιν ταῦτα μόνοι οἱ Ἐπίσκοποι Ρώμης. Συγκροτοῦνται Σύνοδοι Οἰκουμενικαὶ πρὸς ἐπίλυσιν αὐτῶν.

Κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν αἰρέσεων οἱ Ἐπίσκοποι Ρώμης πλεονεκτοῦσι τῶν τῆς Ἀνατολῆς Ἐπισκόπων, διότι αἱ αἰρέσεις ἐμφανίζονται ἐν τῇ Ἀνατολῇ, συνταράσσουσαι αὐτήν. Οἱ τῆς Ρώμης Ἐπίσκοποι ἐμμένουσιν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ ἀμύνονται αὐτῆς, ὑποστηρίζοντες τοὺς πρὸς αὐτοὺς προσφεύγοντας ὀρθόδοξους Ἐπισκόπους¹. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐξυποῖ αὐτοὺς ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ, ταυτοχρόνως ὅμως καὶ ὑποθάλλει τὴν τάσιν αὐτῶν πρὸς ἐπιβολὴν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τάσις αὕτη ἐμφανίζεται κατὰ τὰς Χριστολογικὰς ἰδίως αἰρέσεις καὶ δὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅτε τὸν Ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ρώμης ἐκόσμηε μέγας Ἱεράρχης ὁ Λέων Α' πιστεύων καὶ διδάσκων ὅτι ἦτο διάδοχος τοῦ Ἀπ. Πέτρου. Διότι ἡ θεωρία αὕτη ἤρξατο ἤδη ἐπικρατοῦσα, οὐχὶ ὅμως ὑπὸ τὴν μεταγενεστέραν αὐτῆς ἔνοιαν. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι ὅτι οὐδεμία μεταβολὴ ἐπῆλθεν ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν Ἐπισκόπων Ρώμης πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους ΚΠόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, ἀπὸ τῆς ἐπέφθεας τῆς διοικητικῆς αὐτῶν θέσεως ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ². Οἱ Ἐπίσκοποι Ρώμης ζητοῦσι νὰ ἐπιβάλλωσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ τῶν δυτικῶν Ἐπαρχιῶν, ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ αὐτῶν συμπεριλαμβάνοντο καὶ αἱ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ, ἤσκησαν ἐπ' αὐτῶν μέχρι τῶν πρώτων δεκαετηρίδων τοῦ ἡ' αἰῶνος ἐποπτικὴν δικαιοδοσίαν, ἐν μέσῳ μεγάλων ἀνωμαλιῶν. Ἀκριβῶς καὶ τὸ γεγονός τοῦτο μαρτυρεῖ ὅτι ἐπὶ ὄρισμένων μόνον Ἐπαρχιῶν ἤσκουν οἱ Ἐπίσκοποι Ρώμης δικαιοδοσίαν, ἔνεκα δὲ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων λαῶν εἰς τὴν Δύσιν, συντελέσαντες εἰς τὴν ἐκχριστιάνισιν αὐτῶν, εὐχερῶς ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιβληθῶσιν ἐπὶ πάσης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως.

Ἡ Ἐκκλησία Ρώμης καὶ πρότερον μὲν διεκρίνετο μεταξὺ τῶν ἐν τῇ Δύσει Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ νῦν ἔτι μᾶλλον ἐξέχει ἐν αὐτῇ, ὡς ἡ μόνη Ἀποστολικὴ

Ἐκκλησία, ἡ Μήτηρ καὶ χειραγωγὸς τῶν νέων χριστιανικῶν λαῶν. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ αἱ χριστολογικαὶ αἰρέσεις καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἐπιδρομὴ τῶν Ἀράβων συνετέλεσαν εἰς τὴν παρακμὴν τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, πλὴν τὸ Πατριαρχεῖον ΚΠόλεως, παρὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὑπεροχὴν, δὲν ἐπεβλήθη διοικητικῶς ἐπ' αὐτῶν. Οὕτω δὲ διετηρήθη, ὡς πρότερον, ἡ «πενταρχία», ἐκ τῶν πέντε Πατριαρχῶν ἀποτελουμένη. Ἐν αὐτῇ τὴν πρώτην τιμητικὴν θέσιν κατέειχε πάντοτε ὁ Πατριάρχης Ρώμης. Ὅτε δὲ τελευτῶντος τοῦ σ' αἰῶνος ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως, τιμῆς ἔνεκεν, ὠνομάσθη «Οἰκουμενικός», ὁ τότε μέγας Ἐπίσκοπος Ρώμης Γρηγόριος Α' διεμαρτυρήθη ἐντόνως, ἀποκρούων πᾶσαν ἰδέαν περὶ ἐνδεχομένης ἐπιβολῆς τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς ἐνὸς τῶν Πατριαρχῶν ἐπὶ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας. Ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ τίτλου τοῦ «Οἰκουμενικοῦ» ἐκ μέρους τῶν Ἐπισκόπων Ρώμης προσεπιμαρτυρεῖ ὅτι οὗτοι ἦσαν τότε ξένοι πρὸς πᾶσαν ἰδέαν περὶ μοναρχικοῦ πρωτείου. Ξένοι ὡσαύτως πρὸς αὐτὴν ἦσαν καὶ διάφοροι συγγραφεῖς, φιλοφρονητικῶς ἐκφραζόμενοι περὶ τῶν Ἐπισκόπων Ρώμης.

Ἄλλ' αἱ ἐπελθοῦσαι ἐν τῇ Δύσει μέγισται μεταβολαὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, τῇ βοήθειᾳ τῶν Φράγκων ἡγεμόνων ἀποκτήσαντος καὶ κοσμικὴν ἐξουσίαν³. Πρὸς δικαιολογίαν δὲ αὐτῆς ἐπενοήθησαν κατὰ τὸν θ' αἰῶνα ψευδῆ τινα κείμενα, ὡς ἡ Δωρεὰ Κωνσταντίνου καὶ αἱ ψευδοϊσιδώρειοι διατάξεις, ἅτινα, ὡς γνήσια πιστευόμενα καθ' ἅπαντα τὸν μεσαίωνα, ὑπῆρξαν αἱ βάσεις τοῦ νέου πρωτείου τοῦ πάπα Ρώμης. Ὁ Νικόλαος Α' διεξαγαγὼν τραχεῖς ἀγῶνας ἐν τῇ Δύσει πρὸς ἐπιβολὴν τοῦ μοναρχικοῦ τούτου πρωτείου, ἐζήτησε νὰ ὀφελῆθῃ ἐκ τοῦ προκύψαντος ἐν ΚΠόλει μεταξὺ Ἰγνατίου καὶ Φωτίου ἐσωτερικοῦ ζητήματος ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐπιβάλλῃ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ. Ὁ μέγας καὶ ἐνδοξος Πατριάρχης, ὁ πολὺς ἐν σοφίᾳ καὶ λόγοις Φώτιος ἀπέκρουσε αὐτόν, συναποκρούσας καὶ τὴν ἐπικρατήσασαν ἐν τῇ Δύσει ἔκθεσμον προσθήκη τοῦ Filioque εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως. Δυστυχῶς οἱ πάπαι Ρώμης ἐμελλον νὰ ἐμμείνωσιν εἰς τὸ θεωρητικῶς ἤδη μορφωθὲν μοναρχικὸν πρωτεῖον καὶ νὰ προκαλέσωσι τὸ ἀξιοθρήνητον σχίσμα, τοῦτο δὲ συνέβη μεσοῦντος τοῦ ια' αἰῶνος, ὅτε καὶ ἄλλαι τινὲς διαφοραὶ παρουσιάσθησαν μεταξὺ τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ρῆξιν τῶν σχέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν γίνονται ἀπόπειραι ἐνώσεως, ἀλλὰ τὸ πρωτεῖον παρεμβάλλεται πάντοτε ὡς κώλυμα ἀνυπέρβλητον, καίτοι οὐδεμία ἀπολύτως Σύνοδος εἶχεν ἀναγνωρίσει αὐτό. Ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδῳ ὑπῆρξάν τινες ἐξ ἀνάγκης μᾶλλον ἢ ἐκ πεποιθήσεων ὑποχωρήσαντες εἰς δοξασίας τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον ἀπέκρουσαν ὁμοφώνως πάντες οἱ τε ἐνωτικοὶ καὶ οἱ ἀνθενωτικοί.

Παρὰ ταῦτα καὶ παρὰ τὴν ἐπελθοῦσαν μεγάλην

1. Προσφυγαὶ καὶ ἐκκλήσεις ἐγίνοντο καὶ πρὸς τὸν Πατριάρχην ΚΠόλεως, ἀλλ' οὐδέποτε οὗτος ἠθέλησε ν' ἀρυσθῇ ἐξ αὐτῶν δικαιώματα διοικητικά. Πρβλ. A. Vailhé, Le droit d' appel en Orient et le Synode permanent de Constantinople, ἐν Echos d' Orient, XXI, 1920, σ. 129 ἐξ.

2. L. Duchesne, Origines du Culte Chrétien, Paris 1889, σ. 23 ἐξ.

3. Πρβλ. Φιλαρέτου Βαφείδου, ἐνθ. ἀν. σ. 56 ἐξ.

θρησκευτικὴν Μεταρρύθμισιν τοῦ ἱστ' αἰῶνος, οἱ πάπαι Ρώμης ἠγωνίζοντο ἵνα ἐπιβάλλωσι τὸ πρωτεῖον, μάτην δὲ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διὰ Συνόδων, ὧν σπουδαιότητα ἡ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἱε' αἰῶνος ἐν ΚΠόλει, προσεπάθει ἵνα πείσῃ αὐτοὺς ὅτι αἱ περὶ τοῦ μοναρχικοῦ πρωτείου ἀξιῶσεις ἀντέκειντο πρὸς τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ πρὸς τὴν ἱεράν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ πάπαι Ρώμης πρὸς ἀπόκρουσιν ἐπιβουλῆς κατὰ τῆς κοσμικῆς αὐτῶν ἐξουσίας καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ κύρους αὐτῶν οὐχὶ μόνον ἐπέμειναν εἰς τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐν Βατικανῷ Συνόδου τοῦ 1869—70 ἀπέδωκαν εἰς ἑαυτοὺς τὸ ἀλάθητον, διαστρέψαντες οὕτω τελείως τὸ πρωτεῖον τιμῆς. Τὸ δόγμα τοῦ ἀλαθῆτου ὡς καὶ αὐτὸ τὸ πρῶτον ἐστήριξαν οὐχὶ ἐπὶ σαφῶν μαρτυριῶν τῆς Γραφῆς καὶ ἐπὶ ἀναντιρρήτων γεγονότων τῆς Παράδοσεως καὶ τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος, ἀλλ' ἐπὶ παρερμηνειῶν χωρίων τινῶν τῆς Γραφῆς, ἐπὶ ἀπλῶν ὑποθέσεων καὶ ἐπὶ σοφιστικῶν συλλογισμῶν, δι' ὧν, δυστυχῶς, καὶ αὐτὴ ἐτι ἡ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας διεστράφη.

Διότι τὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς στήριξιν τοῦ μοναρχικοῦ πρωτείου καὶ τοῦ ἀλαθῆτου, οἱ λατῖνοι θεολόγοι παριστάων οὐχὶ ὡς «σῶμα Χριστοῦ, κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλον (Ἐφεσ. 1, 23), οὐχὶ ὡς πνευματικὸν συνημμένον, ὁρατὸν ἅμα καὶ ἀόρατον, ὁργανισμὸν, κεφαλὴν μὲν ἔχοντα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐμψυχούμενον δὲ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἐπίγειον παγκόσμιον Μοναρχίαν, ἐν ἧ ἡ πολιτικὴ Ἀρχὴ καλύπτεται ὑπὸ τοῦ κύρους καὶ τῆς πληρεξουσιότητος τῆς θείας Ἀρχῆς. Ὑπὸ τὴν Ἐκκλησίαν νοοῦσι κυρίως τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ζῶντα μέλη αὐτῆς καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν, ἔχοντας ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ὑπατοὺ ἡγεμόνα καὶ ἄρχοντα τῆς Ἐκκλησίας, ἦτοι τὸν πάπαν Ρώμης, θείας περιβεβλημένον προνομίας. Ὅθεν ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ νοηθῇ παρ' αὐτοῖς ὑπάρχουσα ἄνευ τοῦ πάπα Ρώμης, θεωρουμένου οὐχὶ ἀπλῶς Ἐπισκόπου, ἀλλ' ὑπερτέρου τινὸς ὄντος μεταξὺ Θεοῦ καὶ Ἐπισκόπων, καὶ ὡς πηγῆς τῆς Ἱερωσύνης! Χωρίζεται παρὰ τοῖς λατῖνοις θεολόγοις ἡ ἐπίγειος ἀπὸ τῆς οὐρανόου Ἐκκλησίας, ἵνα τονισθῇ ἡ ἔννοια τῆς ἀνάγκης ὑπάρξεως ὁρατῆς κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὅθεν τὰ ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως λεγόμενα περὶ τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἀποδίδουσιν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παπικὴν Μοναρχίαν.

Ἀπροκατάληπτος λοιπὸν καὶ ἀντικειμενικὴ ἔρευνα ἀποδεικνύει ὅτι μέχρι τοῦ σχίσματος ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης κατεῖχε τὰ «πρεσβεῖα τιμῆς», κατὰ τὴν κλασσικὴν ἔκφρασιν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἦτοι πρωτεῖον τιμῆς μεταξὺ τῶν πρωτευόντων τῆς ἡνωμένης Ἐκκλησίας Ἐπισκόπων. Ἀφ' οὗ δὲ χρόνου ἠξίωσεν ὅπως ἀσκήσῃ πρωτεῖον ἐξουσίας ἀπέσπασεν ἑαυτὸν καὶ ἀπέσχισεν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Τὴν θέσιν αὐτοῦ κατέλαβεν ὡς Πρῶτος ὁ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δευτέρος ἐρχόμενος μετὰ τὸν Ρώμη, ὁ Ἐπίσκοπος ΚΠόλεως. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἀπέδειξε πῶς ἡ Ὀρθόδοξος καὶ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐνόει

τὸν Πρῶτον. Διότι ὁ ΚΠόλεως Ἐπίσκοπος δὲν ἤσκησε διοικητικὴν ἢ ἄλλην τινὰ ἐξουσίαν ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ ὡς Πρῶτος, δὲν κατήγγησε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν λοιπῶν ἰσοτίμων πρὸς αὐτὸν Προέδρων τῶν Ἐκκλησιῶν. Τοιοῦτον ἤθελεν ἡ Ἐκκλησία ὡς Πρῶτον τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης. Τὸ πρωτεῖον δὲν ἐδέχθη ποτὲ ὡς ἔχον ἑτέραν τινὰ σημασίαν ἢ ἕτερον σκοπὸν, πλὴν τοῦ καθορισμοῦ τῶν σχέσεων τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν. Ἱερατικῶς, ὡς ἤδη εἶπομεν, πάντες οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Μητροπολίται καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Πατριάρχαι ἦσαν ἀπολύτως ἴσοι. Ἀλλὰ χάριν κανονικῆς τάξεως μεταξὺ τῶν Ἐπισκόπων ἔδει νὰ ὑπάρχωσι πρεσβεῖα, μεταξὺ τῶν Μητροπολιτῶν ὡσαύτως καὶ τέλος μεταξὺ τῶν Ἐξάρχων, Ἀρχιεπισκόπων καὶ Πατριαρχῶν. Εἰς τούτων ἔδει νὰ ἡγήται τιμητικῶς τοῦ ἑτέρου, ἀλλ' ὁ ἡγούμενος δὲν εἶχεν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ἐπομένου ἰσοτίμου. Ἐξηγήσαμεν δὲ διατὶ τελευταῖος τὴν σειρὰν ἤρχετο ὁ Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, καίτοι ἦτο Ἐπίσκοπος τῆς «Μητρὸς ἀπασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν», ὡς ἐξηγήσαμεν διατὶ ἤρχετο πρῶτος ὁ Ρώμη. Ὁ καθορισμὸς τῆς θέσεως αὐτοῦ δὲν εἶχεν ἀπολύτως οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὸν Ἀπ. Πέτρον, οὐδ' ἀνεγνώρισέ ποτε ἡ Ἐκκλησία τὸν Ἀπ. Πέτρον ἔχοντα σχέσιν τινὰ πρὸς τὸν καθορισμὸν τῆς τιμητικῆς θέσεως τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης μεταξὺ τῶν λοιπῶν Ἐπισκόπων. Ἐν τῇ ἀποστολικῇ διαδοχῇ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος ἐθεώρει πάντας τοὺς Ἐπισκόπους ἴσους, ἀκριβῶς διότι πάντες ἦσαν διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων. Οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐποιεῖτο διάκρισιν μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων, ἐπομένως καὶ ὅτε ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης ὠνόμαζεν ἑαυτὸν διάδοχον τοῦ Πέτρου, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν δὲν εἶχεν ἰδιαίτερον τινὰ σημασίαν, διότι καὶ οἱ λοιποὶ Ἐπίσκοποι ἦσαν διάδοχοι Ἀποστόλων. Ὅτε ὁ Διόσκορος Ἀλεξανδρείας, ἀποπειραθεὶς νὰ καταστῇ μονάρχης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐτόνιζε διαρκῶς τὸ γεγονός ὅτι εἶναι διάδοχος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὁ ἐπιφανέστατος Ἐπίσκοπος Κύρου Θεοδώρητος ὑπεμίμησεν ὅτι ὁ Ἀντιοχείας εἶναι διάδοχος τοῦ Ἀπ. Πέτρου.

Δυστυχῶς οἱ περὶ τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης, θελήσαντες νὰ δικαιολογήσωσι τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον, ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς ἀποκλειστικὸν διάδοχον καὶ κληρονόμον τοῦ Ἀπ. Πέτρου, ἀπέδωκαν δέ, ὡς εἶδομεν, εἰς τὸν Ἀπόστολον τοῦτον ἐξαιρετικὰς προνομίας διὰ τῆς παρερμηνείας ὠρισμένων χωρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἐδόξασαν ὅτι αἱ πρὸς τὸν Πέτρον ἐπαγγελίαι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξαν ἀπὸ θεμέλιον τοῦ θεοῦ δικαίου τῆς παπασύννης»⁴. Δὲν ἐστήριχθησαν ἐπὶ γεγονότων, ἀλλ' ἐπὶ γνωμῶν καὶ ἀπλῶν ὑποθέσεων ὅπως ἀντιθέτων πρὸς τὰς ἐρμηνείας τῶν εἰρημένων χωρίων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐστηρίχθησαν δηλονότι ἐπὶ ἀποδεικτικῶν στοιχείων, ἅτινα εἶναι ἐλεύθερός τις νὰ δεχθῇ ἢ νὰ μὴ δεχθῇ. Πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τοιούτων

4. P. Batiffol, Le Siège Apostolique, σ. 592.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Ἔθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν
στεφάνους ἐκ λίθων τιμιῶν».

Ὡς καὶ τὸ σχετικὸν ἀνακοινωθὲν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνέφερεν, αὕτη μεθ' ὅλου τοῦ πληρώματος αὐτῆς μετέσχε τῆς πανδήμου χαρᾶς διὰ τὴν μετὰ βυζαντινῆς μεγαλοπρεπείας τέλει τῶν γάμων τοῦ λαοφιλοῦς καὶ εὐσεβεστάτου Βασιλέως Κωνσταντίνου μετὰ τῆς φιλοχρίστου Ἀννης - Μαρίας.

Ὡσαύτως ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μετ' ἀνακουφίσεως ἐπληροφόρηθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀνακοινωθέντος, ὅτι ἡ εἰσδοχὴ τῆς νέας Βασιλείας ἡμῶν εἰς τὴν ἡμετέραν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν γενήσεται προσεχῶς «συμφώνως πρὸς τὰς ρητὰς διατάξεις τῶν Ἱερῶν Κανόνων, κατόπιν ἐνδελεχοῦς προπαρασκευῆς καὶ ἐμπειριστικῆς κατηχήσεως».

Μετέχοντες τῆς ἐπὶ τοῖς βασιλικῶν γάμοις πανελληνίου χαρᾶς εὐχόμεθα, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς χαρίζῃ ἐπὶ ἔτη πολλὰ πᾶσαν εὐτυχίαν εἰς τοὺς βασιλεῖς μας καὶ καθοδηγῇ τὰ βήματα αὐτῶν, ἵνα οὗτοι «στεφανῶνται ὅπλῳ ἀληθείας», ἵνα ἀκούωσι τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λαλουμένων «εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀγαθῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ» καὶ ἵνα κοσμῶνται διὰ τῆς θείας σοφίας, διὰ τῆς ὁποίας «βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιοσύνην».

Παγκόσμιον ἐνδιαφέρον.

Ἡ ἔναρξις τῆς τρίτης φάσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Β' ἐν Βατικανῷ Ρωμαιοκαθολικῆς Συνόδου προκαλεῖ πάλιν παγκόσμιον ἐνδιαφέρον, διότι τῷ ὄντι ἐκ τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἡ περαιτέρω πορεία τῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν. Μάλιστα αἱ ὑπάρχουσαι προβλέψεις δὲν εἶναι

στοιχείων δὲν ὑπάρχει οὐδεμία οὐδαμῶθεν ὑποχρέωσις. Πόθεν λ.χ. ἡ ὑποχρέωσις ἵνα δεχθῇ τις ὅτι τὸ χωρίον «ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλίπη ἡ πίστις σου», σημαίνει ὅτι ὁ Ἅπ. Πέτρος ἐκέκτητο τὸ ἀλάθητον, ἐνῶ οὐ μόνον ἠρνήθη τὸν Κύριον, εἰλικρινῶς μετανοήσας ὕστερον, ἀλλὰ καὶ ἐπλανήθη περὶ τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον, ἐλεγχθεὶς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ τοῦ Ἅπ. Παύλου; Ἀλλὰ καὶ ἐν, καθ' ὑπόθεσιν, ὁ Ἅπ. Πέτρος ἐκέκτητο προσωπικῶς τὸ ἀλάθητον, πόθεν ἀποδεικνύεται ὅτι μετέδωκεν αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους Ρώμης, ἐνῶ ἀντιθέτως εἶναι ἀναντίρρητον τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία Ρώμης ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Ἅπ. Παύλου, λατῖνοι δὲ θεολόγοι τῆς περιωπῆς τοῦ L. Duchesne ἀμφιβάλουσιν ἢ μᾶλλον δὲ πιστεύουν ὅτι ὁ Πέτρος ἐπεσκόπευσεν ἐν Ρώμῃ;

Τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης ἠγήθη ἐκβιαστικῶς εἰς δόγμα διὰ τῆς ἐν Βατικανῷ

ἐλπιδοφόροι μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς προσφάτου παπικῆς ἐγκυκλίου, ἥτις τονίζει τὸ παπικὸν πρωτεῖον, τοῦθ' ὅπερ δυσηρέστησεν οὐ μόνον τοὺς Ὁρθόδοξους, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς κύκλους τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Παρὰ ταῦτα δεόν νὰ εὐχηθῶμεν, ὅπως ὁ Θεὸς φωτίσῃ τοὺς μετέχοντας τῆς Συνόδου, ἵνα κατανοήσουν τὰς ἐκτροπὰς τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καὶ ἀποβάλουν πᾶν ὅ,τι δυσχεραίνει τὴν προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ κατὰ τὴν πρώτην φάσιν τῆς Συνόδου ἀναφανῆσαι καλαὶ διαθέσεις καὶ τάσεις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν δὲν πρέπει νὰ καταπνιγῶν. Πρέπει μετ' ἀποφασιστικότητος νὰ προβληθῶν, νὰ ἀξιοποιηθῶν καὶ νὰ καρποφορήσων. Ἀλλὰ θὰ γίνῃ ἄρα γε τοῦτο;

Ἐπιθέσεις ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους.

Τὸ ὅτι αἱ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀναληφθεῖσαι ἐκπαιδευτικαὶ μεταρρυθμίσεις προκαλοῦν πολλὰ συζητήσια καὶ κατέστησαν εἰς πολλὰ σημεῖα ὁ στόχος τῶν ἀντιφρονούντων εἶναι τι φυσικὸν εἰς μίαν δημοκρατικὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιτρέπεται ἐλευθέρως ἡ ἔκφρασις τῆς γνώμης καὶ ἡ καλόπιστος κριτικὴ.

Ἄλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον γίνεται τὰς τελευταίας εβδομάδας ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν ἐφημερίδων ἐν σχέσει πρὸς τὰ νέα ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια, ἐκφεύγει εἰς τινὰς περιπτώσεις τῶν ὁρίων τῆς δημοκρατικῆς συζητήσεως καὶ καταπνίγει μίαν πολιτικὴν διαμάχην, λίαν ἐπιβλαβῆ διὰ τὴν Παιδείαν μας. Βεβαίως πολλοὶ ἐκ τῶν μετασχόντων τῆς συζητήσεως κατὰ τρόπον λίαν ἀξιώπαινον ὑπῆρξαν ἀντικειμενικοὶ καὶ ἀνεγνώρισαν τὰ ὀρθὰ σημεῖα τῶν ἀπόψεων τῶν ἀντιφρονούντων. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰς περιπτώσεις ἐκεῖ-

Συνόδου, ἀλλ' ἐπιτρέπεται νὰ στηρίζεται τὸ δόγμα ἐπὶ ἀπλῶν ὑποθέσεων καὶ πιθανοτήτων καὶ αὐθαϊρέτων συλλογισμῶν; Ἐπιτρέπεται νὰ πιστεῦθῃ τις εἰς δόγμα, περὶ οὗ δὲν ὑπάρχει οὐδ' ὁ ἐλάχιστος ὑπαινιγμὸς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καὶ καθ' οὗ στρέφεται ἡ γνησία Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἱστορικὸν αὐτῆς παρελθόν, ἡ νομοθεσία αὐτῆς, αὕτη αὕτη ἡ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας; Βεβαίως οὐχί. Τὸ καινοφανὲς δόγμα τοῦτο εἶναι οὐχὶ μόνον περιττὸν ἀλλὰ ἐπιβλαβές, διότι προὔξενησε καὶ προξενεῖ μέγα κακὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, προκαλοῦν τὴν διαίρεσιν αὐτῆς. Μὴ στηριζόμενον δ' ἐπὶ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τῶν πραγματικῶν γεγονότων ἀπεκρούσθη καὶ θ' ἀποκρούηται πάντοτε ὑπὸ τῆς συνειδήσεως παντὸς ὀρθοφρονούντος καὶ πιστεύοντος εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὰ πραγματικὰ γεγονότα.

(Τέλος)

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ(†)
Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

νας, καθ' ὅς ἡ συζήτησις μετεβλήθη, ὡς μὴ ὄφελεν, εἰς πεδῖον προσωπικῶν διενέξεων καὶ ἀνταλλαγῆς βαρυτάτων ὕβρεων καὶ κατηγοριῶν; Τὸ νὰ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τινων, ὅτι αἱ ἀπόψεις των εἶναι οἰονεὶ ἀλάθητοι εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ σημεῖα καὶ ὅτι αἱ ἀπόψεις τῶν ἀντιφρονούντων οὐδὲν ἀπολύτως ὀρθὸν σημεῖον περιέχουν, εἶναι τι ἀπογοητευτικόν, ὅπερ πλήττει καιρῶς τὴν Παιδείαν τοῦ Ἔθνους.

Πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ ἐνοήσωμεν, ὅτι ἡ Παιδεία μας δὲν εἶναι ὑπόθεσις μιᾶς ιδεολογίας ἢ ἐνὸς κόμματος, ἀλλ' εἶναι ὑπόθεσις ὀλοζλήρου τοῦ Ἔθνους. Ἐπομένως πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ ιδεολογικαὶ μεριδίες πρέπει νὰ συννερασθοῦν, διὰ νὰ ἀνεύρουν ἀπὸ κοινοῦ ἐκεῖνο, ὅπερ θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀρίστην μόρφωσιν τῆς νεολαίας μας. Ἰδίως, ὡς ἐτονίσσαμεν καὶ εἰς προηγούμενον φύλλον, πρέπει νὰ καθορισθῇ τὸ Ἑλληνορθόδοξον μορφωτικὸν ἰδεῶδες οὐ μόνον ἐξ ἐπόψεως μορφολογικῆς ἢ εἰδολογικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπόψεως συγκεκριμένης ἕλης καὶ ὀρισμένου περικομένου.

Θαυραλέα γλῶσσα.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος εἶναι ἀξίεπαινος διὰ τὴν θαυραλέαν γλῶσσαν, τὴν ὅποιαν ἐχρησιμοποίησεν ἐναντίον τῆς Ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν πρόσφατον στάσιν της ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Ὡς ἐτόνισεν ὁ Σεβασμιώτατος, εἶναι ἄξιον κατακρίσεως τὸ γεγονός, ὅτι ἐπετράπη εἰς τὸν Ἀμερικανὸν πρεσβευτὴν νὰ παρακαθήσῃ εἰς συνεδρίασιν τοῦ τουρκικοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, καθ' ἣν «κατηρτίσθη τὸ σχέδιον τοῦ βομβαρδισμοῦ τῆς Κύπρου». Προσέθεσε δέ, ὅτι εἶναι πεπεισμένος, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθές, διότι ἀνεγράφη ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Τουρκικὸν τύπον καὶ δὲν διεψεύσθη ὑπὸ τοῦ Στέφτ Ντηπάστμεντ. Ἐπὶ πλέον ὁ ἅγιος Ἀμερικῆς ἐξέφρασε τὴν βαθεῖαν ἀπογοήτευσίν του, διότι «βρόμβαι κατασκευασθεῖσαι εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας χρησιμοποιοῦνται ὄχι ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς Δημοκρατίας, ἀλλὰ ἐναντίον ἀθῶων Κυπρίων πολιτῶν». Ἐὰν αἱ Ἡνωμένα Πολιτεῖαι δὲν ἀλλάξουν τὴν πολιτικὴν των ἀπέναντι τῶν συμμάχων των τοῦ ΝΑΤΟ, συνέχισεν, «ἢ κατάστασις εἰς τὴν Κύπρον θὰ χειροτερεῖ καθημερινῶς καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις θὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν νῆσον».

Ἀσφαλῶς, ἐὰν ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέται πασῶν τῶν ὁμολογιῶν ἐχρησιμοποιοῦν παρομοίαν γλῶσσαν, ἢ διεθνῆς πολιτικῆς κατάστασις θὰ ἦτο πολὺ καλυτέρα.

Ἀνάγκη χριστιανικῆς πνοῆς.

Ἀξία ἰδιαίτερας ἐξάρσεως εἶναι ἡ ἐγκύκλιος, τὴν ὅποιαν ἀπέστειλεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος πρὸς τοὺς νέους δημοτικοὺς καὶ κοινοτικοὺς ἀρχοντας τῆς ἐπαρχίας του. Διὰ τῆς ἐγκυκλίου ταύτης, ἀφοῦ τοὺς συγχάριει διὰ τὴν ἐκλογὴν

των, τοὺς συνιστᾷ νὰ ἐξυπηρετήσουν τοὺς συναθρώπους των μὲ ταπεινώσιν καὶ ἀγάπην: «Ὁ λαὸς μας, γράφει, εἶναι ἄξιος τῆς ἀγάπης τῶν ἀρχόντων του καὶ ἐνὸς καλυτέρου μέλλοντος. Βοηθήσατέ τον νὰ ἐργασθῇ ἐν εἰρήνῃ. Καλλιεργήσατε τὴν ἀγάπην. Δημοσιονήσατε τὰς διαφορὰς, αἱ ὁποῖαι σὰς ἐχώριζον. Συννερασθῆτε μετὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ ἠθικοκοινωνικὰ ζητήματα τοῦ τόπου μας. Μεταδώσατε χριστιανικὴν πνοὴν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ ὁ Θεὸς θὰ προάγῃ τὸ ἔργον σας».

Ἀληθῶς ὁ τόπος μας θὰ ἔβλεπε καλυτέρας ἡμέρας, ἐὰν οἱ ἀρχοντες τοῦ τόπου μετέδιδον ἐν παντὶ χριστιανικὴν πνοὴν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ συννεργάζοντο στενῶς μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν μας.

Ἀπαράδεκτος χαρακτηρισμός.

Κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἀντιπολιτεύσεως κ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος εἶπε, μετὰξ ἄλλων, τὰ ἐξῆς: «Οἱ βαρύτεροι χαρακτηρισμοὶ ἔχουν ἀκουσθῆ κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐντὸς τῆς διαμορφουμένης Ἐκκλησίας ἐρίδων, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας... Καὶ σήμερον, ἂν καὶ εἴμεθα προσηλωμένοι καὶ κατὰ τρόπον πιστὸν εἰς ὀρισμένον δόγμα, ἐν τούτοις μὲ συμπάθειαν ἀντικρῶμεν τὸν ἀ γ ι ὡ τ α τ ο ν, ἄλλως τε, Ἀρειον, τὸν ὅποιον εἶχον καθυβρίσει οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας».

Νομίζομεν, ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἀρείου εἶναι ἀπαράδεκτος. Ὡς ὀρθῶς ἐγραψεν εἰς ἐπιστολήν του ὁ πανοσιολογιώτατος καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους κ. Βησσαρίων, ὁ Ἀρειὸς «καθάρβρισε τὸν ἴδιον Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν τὸν παρεδέχετο Θεὸν ἴσον τῷ Πατρὶ, ἀλλ' ὡς κτίσμα τοῦ Ἀνάρχου Πατρός... Πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ κ. Κανελλόπουλος ὅτι, ἂν ὑπερίσχευεν ὁ Ἀρειὸς, ὄχι μόνον Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν θὰ ὑπῆρχεν, ἀλλ' οὐδὲ Ἑλληνισμὸς κἂν θὰ ὑπῆρχεν».

Ἡ περιφρόνησις τῆς Κυριακῆς ἀργίας.

Τὸ νὰ παραβιάζεται ἡ Κυριακὴ ἀργία ὑπὸ ἀνθρώπων, ἐχόντων κερδοσκοπικὰς ἐπιδιώξεις, εἶναι τι ὅλος ἀξιοκατάκριτον. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπη τις διὰ τοὺς κατὰ τεκμήριον κατέχοντας τὰ σκήπτρα τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας τοῦ τόπου, ὅταν οὗτοι ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν Κυριακὴν ἀργίαν καὶ ὀρίζουν τμηματικὰς ἢ πτυχιακὰς ἐξετάσεις εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς ἢ εἰσιτηρίους ἐξετάσεις δι' αὐτὰς καθ' ἡμέραν Κυριακὴν καὶ μάλιστα ἀκριβῶς κατὰ τὰς ὥρας τῆς Θεῆς Λειτουργίας;

Πῶς θέλομεν νὰ σέβωνται οἱ νέοι μας τὰς ἐλληνορθόδοξους παραδόσεις, ὅταν βλέπουν τοὺς πνευματικοὺς ἡγέτας τοῦ τόπου νὰ τὰς περιφρονῶν μετὰ τσαύτης εὐκολίας; Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ στα-

ματήση τὸ συνεχιζόμενον αὐτὸ κακόν, περὶ τοῦ ὁποίου κατ' ἐπανάληψιν ἔχομεν ἀσχοληθῆ εἰς τὴν στήλην ταύτην.

Εἰς βάρος τοῦ ἀληθοῦς τουρισμοῦ.

Ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἐξακολουθεῖ νὰ παρουσιάσῃ ἀπογοητευτικὰς εἰκόνας ἐκ τοῦ καταστήματος πολλῶν ὡραίων ἑλληνικῶν νήσων, εἰς τὰς ὁποίας θυσιάζεται ἡ ἀξιοπρέπεια πρὸς χάριν τοῦ κακῶς νοουμένου τουρισμοῦ.

Διὰ τὴν Ὑδραν λ.χ. ἐγράφη προσφάτως εἰς σχόλιον ἐφημερίδος: «Ποιὸς ἐφαντάζετο, ὅτι καὶ ἡ ἡρωϊκὴ Ὑδρα, μὲ τὰς παραδόσεις ναυμάχων καὶ μπουρλοτιέρηδων, θὰ ἐγένετο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας κέντρον τῆς παγκοσμίου γύμνιας, ἀληθινὰ Σόδομα καὶ Γόμορρα τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ;».

Διὰ τὴν Μύκονον ἐγράφη ὡσαύτως πρὸ τινῶν ἡμερῶν: «Οἱ παραθερισταὶ δὲν διστάζουν νὰ κάμουν «σπονήν» εἰς τὴν Ἀφροδίτην» σπουδήποτε μποροῦν. Στὸ πεζοδρόμιον, στὶς ταράτσες, στὰ βράχια, στὰ... κεραμίδια, σὲ ναυαγισμένους σκοῦνες ἢ καὶ μέσα στὸ νερό. Πολυτέλειες δὲν διαθέτει ἡ Μύκονος. Δείχνει, ὅμως, ἀπέραντη κατανόηση στοὺς ἐπισκέπτες τῆς καὶ λίγα... στραβὰ μάτια ποτὲ δὲν βλέπτουν. Στὴ Μύκονο, ὅμως, δίνουν ραντεβὸν καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι, ποὺ βασανίζονται ἀπὸ χίλια δυὸ βίτσια: τύποι ἀνώμαλοι, ποὺ ζητοῦν διέξοδο στὴν ἐρωτικὴ φλόγα, ποὺ τοὺς καίει. Ἡ Μύκονος — ἔχουν μάθει — δὲν χαλὰ χαιτίρια!»

Ἀλλὰ ποῦ βαδίζομεν; Δὲν ἐννοοῦν οἱ ἀρμόδιοι, ὅτι πάντα ταῦτα εἶναι εἰς βάρος τοῦ ἀληθοῦς καὶ γνησίου ἑλληνικοῦ τουρισμοῦ;

Μᾶς ἐκθέτει εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων.

Τὰ ἀναγραφέντα εἰς τὸν τύπον περὶ τῶν ἐκτρόπων, ἅτινα γίνονται κατὰ τὴν διάσκεψιν τῆς «γιορτῆς τοῦ κρασιοῦ» ἐν Δαφνίῳ, ἐπιβάλλουν εἰς τοὺς ἀρμόδιους τὴν λήψιν ἀμέσων μέτρων πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ καὶ ἐξάλειψιν τοῦ στίγματος αὐτοῦ, ὅπερ μᾶς ἐκθέτει εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων.

Συμφάνως πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν δημοσιογράφων, τὰ ἀσθενοφόρα αὐτοκίνητα τῶν Πρώτων Βοηθειῶν μεταφέρουν συνεχῶς ἀναίσθητα ἄτομα ἀφοπτεμένων τῶν φύλων, θύματα τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου καὶ τῆς ἀναισχύντου θυσίας πάσης αἰδοῦς εἰς τὴν πάνδημον Ἀφροδίτην.

Τοιοῦτοι ἐορτασμοὶ εἶναι ὅλως ἀπαράδεκτοι εἰς τὴν γνησίαν ἑλληνικὴν ἀτμόσφαιραν. Οἱ κατὰ ἑκατοντάδας μετέχοντες τῶν ἐορτασμῶν τούτων ξένοι πρέπει νὰ διαπιστώνουν, ὅτι οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν μὲν νὰ ἐκτιμῆσουν τὸν εὐφραίνοντα τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου οἶνον, ἀλλ' ἀπεχθάνονται πᾶν ὅ,τι ἀποκτηνώνει τὸν ἄνθρωπον καὶ συντελεῖ εἰς τὸν ἐξεντελισμὸν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ τὴν καταστροφικὴν τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς.

Τὸ Συνέδριον Κοινωνικῆς Προνοίας.

Τὸ συνελθὸν πρὸ ἡμερῶν εἰς Ἀθήνας ΙΒ' διεθνὲς Συνέδριον Κοινωνικῆς Προνοίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος 2500 περίπου εἰδικοί, ἀπετέλεσεν ἐν ἀκόμῃ βῆμα εἰς τὴν οἰκονομικὴν συνειδητοποίησιν τῶν προβλημάτων καὶ τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα, ἐπὶ τοῦ εὐγενοῦς πεδίου τῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως, ἔχουν πρὸ αὐτῶν οἱ σύγχρονοι λαοὶ ὄχι μόνον ἕκαστος καὶ κατ' ἴδιαν, ἀλλὰ καὶ ὡς σύνολον. Διὰ τοῦ Συνεδρίου τούτου, ἐξ ἄλλου, ἐδόθη μία εἰσέτι εὐκαιρία νὰ προβληθῇ ἡ Ἑλλάς εἰς τὸν σημερινὸν πολιτισμένον κόσμον. Ὡς ἐτόνισεν ὁ καθηγητὴς κ. Γκρέντσερ, Πρόεδρος τῆς Παγκοσμίου Ὄργανώσεως Κοινωνικῆς Προνοίας, ὅστις ἔλαβε τὸν λόγον μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, τὰ μέλη τοῦτου ἐμείναν ἐνθουσιασμένα ἀπὸ τὴν ὑψηλῆς ποιότητος φιλοξενίαν, ἡ ὁποία τοὺς ἐδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. «Τὸ θαυμάσιον κλίμα, αἱ ἐκπληκτικαὶ ἀρχαιότητες, αἱ φροντίδες τῶν ὀργανωτῶν τοῦ Συνεδρίου — εἶπεν ὁ ἐπιφανὴς ὁμιλητὴς — συντέλεσαν εἰς τὸ νὰ μείνῃ ἀλησμόνητος εἰς τοὺς Συνέδρους ἡ παραμονὴ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Ἡ μετανάστευσις.

Κατὰ τὰ παρεχόμενα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας στοιχεῖα, τὸ μεταναστευτικὸν ρεῦμα δὲν ἀνεκόπη ἀκόμη, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐξακολουθεῖ νὰ ἐντείνεται. Οὕτως, ἐνῶ κατὰ τὸ α' τρίμηνον τοῦ 1963 μετηνάστευσαν 20.235 ἄτομα, κατὰ τὴν ἀντιστοιχίαν ἐφετεινῆν περιόδον μετηνάστευσαν 22.481. Ἡ παρούσα Κυβέρνησις κατέστησε γνωστὸν, ὅτι ἔχει ὡς ἐν τῶν κυρίων μελημάτων τῆς τὴν μελετημένην καὶ σθεναρὰν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τούτου, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς τῆς. Καὶ πράγματι, ἀρκεταὶ εἶναι αἱ ἐνδείξεις, ἐκ τῶν ὁποίων δύναται κανεὶς νὰ συμπεράσῃ καὶ νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι δὲν ὑπῆρξε κενὸς λόγος ἢ ἐξαγγελία αὕτη. Τὸ πρόβλημα ὅμως εἶναι σοβαρὸν, δύσκολον καὶ πολύπλευρον, ἡ δὲ λύσις του δὲν εἶναι πραγματοποιήσιμος ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην. Ἡ διαφορὰ τῶν ἀριθμῶν δύναται ἀσφαλῶς νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς μία κακὴ πρόοδος ὀφειλομένη εἰς τὴν φορὰν ἀναπτύξεως, ἡ ὁποία ἐπὶ τι ἀκόμη χρονικὸν διάστημα θὰ ὑφίσταται ἕως ὅτου τὰ κατ' αὐτῆς χρησιμοποιούμενα μέσα ἐφαρμοσθῶν μὲ πληρότητα. Τὸ πρᾶγμα, πάντως, δεικνύει, ὅτι ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ μὴ χάσῃ καθόλου καιρὸν καὶ νὰ ἐντείνῃ ἐτι περισσότερον τὰς προσπάθειάς τῆς, μὲ σύστημα καὶ μὲ ἀποφασιστικότητα, ὥστε νὰ ἔλθῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον ἢ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀριθμοὶ θὰ λάβουν τὴν κατιούσαν.

Ἡ φυματίωσις.

Ἡ ἀναληφθεῖσα παρὰ τοῦ ἐπανιδρωθέντος Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς προσπάθεια πρὸς ταχείαν ἐφαρμογὴν ἐνδὸς εἰς τὴν βῆσιν του πλήρους καὶ προοδευτικῶς

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1289

Ἀριθμ. Πρωτ. 2200 Ἀθήνησι τῆ 16ῃ Σεπτεμβρίου 1964
Διεκπ. 817

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Συνοδικῆ ἀποφάσει, τοῦ λοιποῦ ὁ πολυχρονισμὸς τῶν Α.Α. Μ.Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης καὶ ἡ μνημόνευσις τῶν ὀνομάτων τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας ἐν ταῖς ἱεροτελεστείαις θέλει γίνεσθαι κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον :

Α) Πολυχρονισμὸς

«Πολυχρόνιον ποιήσαι Κύριος ὁ Θεὸς τὸν Εὐσεβεστάτου Βασιλέα ἡμῶν Κωνσταντίνου σὺν τῇ Φιλοχρίστῳ Βασιλίσσῃ ἡμῶν Ἀννῇ Μαρίᾳ καὶ τῇ Εὐσεβεστάτῃ Διαδόχῳ Αὐτῶν Εἰρήνῃ σὺν τῇ Εὐσεβεστάτῃ Βασιλίσσῃ Μητρὶ Φρειδερίκῃ· Κύριε φύλαττε Αὐτοὺς εἰς πολλὰ ἔτη ! εἰς πολλὰ ἔτη ! εἰς πολλὰ ἔτη !».

Β) Μνημόνευσις ἐν τοῖς Εἰρηνοκίσις

«Ἐπεὶ τοῦ Εὐσεβεστάτου Βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου, τῆς Φιλοχρίστου Βασιλίσσης ἡμῶν Ἀννῆς Μαρίας, τῆς Εὐσεβεστάτης Διαδόχου Αὐτῶν Εἰρήνης, τῆς Εὐσεβεστάτης Βασιλίσσης Μητρὸς Φρειδερίκης, πάσης τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, παντός τοῦ Παλατίου, τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

πληρεστέρον προγράμματος ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος πρέπει νὰ ἐπαινεθῆῖ ἰδιαίτερος. Ἡ ἄλλοτε ὑπ' ἀρ. I φοβερὰ ἀπὸ τὴν μάστιγι τῆς Ἑλλάδος, παρὰ τὸν μέγαν περιορισμὸν τῆς ἐξ αὐτῆς θνησιμότητος, ὅστις ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἐιδικῶν διὰ τὴν νόσον ἀντιφυματικῶν, δὲν ἐξηφανίσθη, ὡς ἠλπίσθη ἀπὸ πολλοὺς, ἀλλὰ τὸναντίον ἐπανήλθεν εἰς τὸ προσκίριον. Πράγματι, καθὼς ἀναφέρουν αἱ σχετικαὶ στατιστικαί, λόγῳ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺν πραγματοποιηθέντος ἐθισμού τοῦ μικροβίου εἰς τὰ φάρμακα ταῦτα, ἂν ἡ θνησιμότης δὲν ἠδῆξῃ αἰσθητῶς, τὰ ποσοστὰ ὅμως προσβολῆς ἐκ τῆς νόσου καὶ χρονικῆς ἀντοχῆς τοῦ μικροβίου ἤρχισαν πάλιν νὰ ἀνέρχονται, ἰδίως ἀπὸ τὸ 1958 καὶ ἐντεῦθεν. Ἦτο, λοιπόν, ἐπιείγουσα ἡ ἀνάγκη νὰ διοργανωθῆῖ καὶ νὰ ἐφαρμοσθῆῖ ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ἀνησυχητικοῦ τούτου φαινομένου εἰς τὸν διαγνωστικόν, προληπτικόν καὶ νοσηλευτικόν τομέα. Ὁρθῶς δὲ θὰ ἐπιδιωχθῆῖ ἡ μέριμνα τοῦ κράτους κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὸν προληπτικόν τομέα, με εὐρείαν δικτύωσιν τῆς χώρας δι' ἀντιφυματικῶν ἰατρειῶν, τὰ ὁποῖα θὰ ἀνταποκριθῶν κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπαίθρου, ὅπου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγκεντρωμένων κατ' ἔτος στοιχείων, ὁ κίνδυνος εἶναι μεγαλύτερος καὶ τὰ ποσοστὰ προσβολῆς ὑψηλότερα. Πρὸ τοῦ 1960, οἱ Ἑλληνας φυματιολόγοι ἀντιμετώπισαν πρόβλημα ἀνεργίας. Σήμερον, οἱ ἐξ αὐτῶν τραπέντες εἰς ἄλλας ἐιδιότητάς—καὶ εἶναι περίπου τὸ ἡμισυ—χάρις εἰς τὸ νέον πρόγραμμα θὰ ἐπαναχρησιμοποιηθῶν, χωρὶς καὶ πάλιν νὰ εἶναι ἀρκετὸς ὁ ἀριθμὸς των.

Γ) Μνημόνευσις ἐν τῇ Ἐκτενεῖ

«Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ Εὐσεβεστάτου Βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου, τῆς Φιλοχρίστου Βασιλίσσης ἡμῶν Ἀννῆς Μαρίας, τῆς Εὐσεβεστάτης Διαδόχου Αὐτῶν Εἰρήνης, τῆς Εὐσεβεστάτης Βασιλίσσης Μητρὸς Φρειδερίκης, πάσης τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, παντός τοῦ Παλατίου, τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Στρατοῦ».

Δ) Μνημόνευσις ἐν τῇ Μεγάλῃ Εἰσόδῳ

«Τοῦ Εὐσεβεστάτου Βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου, τῆς Φιλοχρίστου Βασιλίσσης ἡμῶν Ἀννῆς Μαρίας, τῆς Εὐσεβεστάτης Διαδόχου Αὐτῶν Εἰρήνης, τῆς Εὐσεβεστάτης Βασιλίσσης Μητρὸς Φρειδερίκης, πάσης τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, παντός τοῦ Παλατίου, τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Στρατοῦ...μνησθεῖν Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ Βασιλείᾳ Αὐτοῦ πάντοτε, νῦν· καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

- † Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος, Ποόδρος
- † Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἰωαννίμ
- † Ὁ Κεφαλληνίας Ἰερόθεος
- † Ὁ Τρίκης καὶ Σταγῶν Διονύσιος
- † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐβρυτανίας Δαμασκηνός
- † Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Εὐστάθιος
- † Ὁ Κυθήρων Μελέτιος
- † Ὁ Γρεβενῶν Χουσόστομος
- † Ὁ Ἰερισσοῦ-Ἀγ. Ὁσοὺς καὶ Ἀσδαμερίου Πύλλος
- † Ὁ Λήμνου Παντελεῆμων

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἀρχιμ. Θεόκλητος Φιλιππαῖος

Τὸ παραθεῖον.

Ἐνῶ ἦτο νοσηρὴ ἀκόμη ἡ τραγωδία τοῦ χωρίου Στόλια τῆς Ναυπάκτου, νέον κοροῦσμα ὁμαδικῆς δηλητηριάσεως ἀπὸ παραθεῖον ἤλθε νὰ συγκλοισῆ τὴν Κοινὴν Γνώμην καὶ νὰ ὑπερθυμίσῃ, ὅτι πρέπει νὰ ληφθοῦν ἀμέσως καὶ με πληρότητα ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέτρα, με τὰ ὁποῖα οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας κρίνουν, ὅτι θὰ ἀπεκλειέτο τοιοῦτος κίνδυνος διὰ τὸ μέλλον. Εἰς τὸν χωρίον Ἅγιος Νικόλαος Χαλκιδικῆς, δύο παιδιὰ ἔχασαν τὴν ζωὴν των καὶ 150 ἄλλα ἄτομα κατέληξαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον ὑποστάνα δηλητηρίασιν. Ἡ διαφώτισις μέγαστος μέρους τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας εἶναι δύσκολον πρᾶγμα, διότι οὔτε ὁ τύπος οὔτε τὸ Ραδιόφωνον οὔτε τὰ ὄργανα καὶ τὸ ἐντυπον διαφωτιστικὸν ὕλικόν τοῦ Ὑπουργείου εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτελέσων τὴν ἐν προκειμένῳ ἀποστολὴν των ἐξαντλητικῶς, ἐφ' ὅσον πολλοὶ χωρικοὶ δὲν ἀναγινώσκων ἐφημερίδες, δὲν ἀκούων ραδιόφωνον τακτικῶς οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ἐνημερωθῶν ὑπὸ τῶν γεωπόνων καὶ διὰ τῶν λοιπῶν διαφωτιστικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ὑπουργείου. Ἡ διαφώτισις πρέπει, βεβαίως, νὰ γίνεται με ὅλην τὴν δυνατὴν ἐδρότητα, ἀλλὰ τὸν πρῶτον λόγον ἔχων τὰ μέτρα, διὰ τῶν ὁποίων τὰ γεωργικὰ φάρμακα θὰ παύσων νὰ ἀποτελοῦν εἶδος μικρᾶς γενοκτονίας. Ἡ κατάλληλος συσκευασία των, ὁ χρωματισμὸς των, αἱ διατυπώσεις τῆς κυκλοφορίας των καὶ ὅτιδήποτε ἄλλο παρόμοιον μέτρον προληπτικῆς φύσεως πρέπει νὰ μὴ παραμεληθῶν.

— Κατὰ τὸ λαβὸν χώραν κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Σεπτέμβριον Διεθνὲς Συνεδρίον Κοινωνικῆς Προνοίας συμμετέσχε καὶ ἡ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διὰ τετραμελοῦς ἀντιπροσωπείας ὑπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κυθήρων κ. Μελέτιον, Συνοδικὸν Σύνοδρον, καὶ τῶν ἔλλογιμωτάτων καθηγητῶν κ. Π. Μπρατσιώτου, Ἰ. Καρμίρη καὶ Σ. Ἀγαπητίδου. Ὡσαύτως εἰς τὴν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐν λόγῳ Συνεδρίου ὀργανωθεῖσαν ἐν τῷ Ζαπτεῖῳ Μεγάρῳ ἔκθεσιν Κοινωνικῆς Προνοίας, ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἥτις εἰς τρία περίπτερα ἐξέθεσε τὰ ἐπιτεύγματα αὐτῆς εἰς τὸν τομέα κοινωνικῆς προνοίας.

— Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 15ης Σεπτεμβρίου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονύσιος ἀνέφερε τὰ τῆς ἐπισκέψεως τῆς ὑπ' αὐτὸν Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων κ. Λουκῆν Ἀκριταν καὶ τὰ διαμειφθέντα μεταξὺ τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸ θέμα τῆς προωθήσεως τῆς ἐπιψήφισεως τοῦ κατατεθέντος τῷ Ὑπουργεῖῳ σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου.

— Ἡ Ἰ. Σύνοδος ἐξέφρασε τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς αὐτῆς πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομον διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐπιτελεσθὲν ἔργον, ὅπερ ἐκτίθεται εἰς τὰ ἄρτι ἐκδοθέντα «Πεπραγμένα» αὐτοῦ ἀπὸ 15.7.1963 μέχρι 15.7.1964.

— Ἡ Ἰ. Σύνοδος ἐπελήφθη καὶ αὖθις κατὰ τὰς συνεδρίαις αὐτῆς τῆς 24ης, 29ης καὶ 30ης Σεπτεμβρίου τοῦ θέματος τῆς προωθήσεως τῆς ἐπιψήφισεως τοῦ Σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας, ἀποφασίσασα τελικῶς ὅπως πρὸς τοῦτο συγκληθῆ εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν ἡ Σ. Ἱεραρχία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 10—20 Νοεμβρίου τρ. ἔ.

— Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 29ης Σεπτεμβρίου ἀπεφασίσθη ἡ ἀπαγόρευσις ἀνεγέρσεως καὶ ἐγκαινιασμοῦ ἰδιωτικῶν, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν, Ναῶν, ἐὰν οὗτοι δὲν ἀφιερωθῶσι προηγουμένως διὰ συμβολαίου εἰς τὸν πλησιέστερον ἐνοριακὸν Ναόν.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 11—25 Σεπτεμβρίου ἔ.ἔ. ἐχοροστάτησε εἰς διαφόρους Ἱεροὺς Ναοὺς, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων καὶ τῶν παρ' αὐτῶ Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν Ἐπισκόπων, προήδρευσε συνεδρίων Διοικητικῶν Συμβουλίων Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργανισμῶν, μετέσχε ἐπισήμων ἐκδηλώσεων, ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διάφορα πρόσωπα κ.λ.π. Οὕτω:

Ἱεροχοροστάτησε: Τῆ 13ῃ Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Ἰ. Μητροπολιτικῷ Ναῷ κατὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν.

Ἐτέλεσε: Τῆ 18ῃ Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τὸ Μυστήριον τοῦ Γάμου τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου μετὰ τὰς Πριγκιπίσσης Ἀννης - Μαρίας.

Προήδρευσε: Τῆ 19ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

Παρέστη: Τῆ 11ῃ Σεπτεμβρίου εἰς τὸ Φαληρικὸν Δέλτα κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς Πριγκιπίσσης Ἀννης - Μαρίας. Τῆ αὐτῇ ἡμέρᾳ παρέστη εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως δοθεῖσαν δεξίωσιν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον Μεγάλης Βρετανίας, πρὸς τιμὴν τῆς Πριγκιπίσσης Ἀννης - Μαρίας καὶ τῶν Βασιλέων τῆς Δανίας.

— Τῆ 12ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς δεξίωσιν δοθεῖσαν εἰς τὰ Ἀνάκτορα Τατοῦ ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κων/νου.

— Τῆ 14ῃ Σεπτεμβρίου μετὰ Σεβασμ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων εἰς δεξίωσιν δοθεῖσαν ἐν ταῖς Ἀνακτόροις Τατοῦ.

Ἵπεδέχθη: Τῆ 12ῃ Σεπτεμβρίου εἰς τὸ Ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸν Μακαρ. Πατριάρχην Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίον.

— Τῆ 16ῃ εἰς τὸ Ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸν Μακ. Πατριάρχην Μόσχας κ. Ἀλέξιον, τὸ δὲ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. Μακάριον.

— Τῆ 17ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὸν Σιδηροδρομικὸν Σταθμὸν Λαρίσης τὸν Μακ. Πατριάρχην Σερβίας κ. Γερμανόν.

Ἵδέξθη: Τῆ 13ῃ καὶ 14ῃ Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ Μεγάρῳ τὸν Μακαρ. Πατριάρχην Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίον μετὰ τῆς ἀκολουθίας του.

— Τῆ 20ῃ Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ Μεγάρῳ τὸν Μακ. Πατριάρχην Σερβίας κ. Γερμανόν μετὰ τῆς ἀκολουθίας του.

Ἀπεχαιρέτησε: Τῆ 22ῃ Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ «Πεντελικόν» τὸν ἀναχωροῦντα διὰ Κέρκυραν Μακ. Πατριάρχην Σερβίας κ. Γερμανόν.

— Τῆ 23ῃ ἐν τῷ Ἀεροδρομίῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸν ἀναχωροῦντα διὰ τὴν Γενεύην καὶ Λονδῖνον Μακ. Πατριάρχην Μόσχας κ. Ἀλέξιον.

Παρέκαθησε: Τῆ 18ῃ Σεπτεμβρίου εἰς τὸ διὰ τοῦς γάμους τοῦ Βασιλέως δοθὲν γαμήλιον γεῦμα.

Τὸ ἐσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας παρεκάθησεν εἰς γεῦμα παρατεθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Γιουγκοσλαβοῦ Πρεσβευτοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ Μακ. Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ.

Παρέθεσε: Τῆ 21ῃ Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ Μεγάρῳ γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, τῶν παραστάντων εἰς τοὺς βασιλικοὺς γάμους. Εἰς τὸ γεῦμα παρεκάθησαν οἱ Μακ. Πατριάρχαι Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίος, Ρωσίας κ. Ἀλέξιος καὶ Σερβίας κ. Γερμανός, αἱ ἀντιπροσωπεῖαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, οἱ ἐν Ἀθήναις παρεπιδημοῦντες Σεβ. Ἱεράρχαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Σ. Κωστόπουλος, ὁ ὑφυπουργὸς Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων κ. Λουκῆς Ἀκριτάς, ὁ ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Παππάς καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἤγειρε πρόποσιν, ἀπήντησεν δὲ ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίος καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Κωστόπουλος.

Ἵδέχθη: Τῆ 11ῃ Σεπτεμβρίου τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνόν, τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Εὐστάθιον, τὸν Πρωθιερέα τῶν Ἀνακτόρων Παν. Ἀρχ. κ. Ἱερώνυμον Κοτσώνην καὶ τοὺς Πανσο. Ἀρχιμανδρίτας κ.κ. Χριστοφ. Παπουτσόπουλον καὶ Π. Πολυμερόπουλον.

— Τῆ 12ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Εὐστάθιον, τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Παν. Ἀρχιμ. κ. Παντ. Μπαρδάκιον, τὸν καθολικὸν Ἱερέα κ. Ντυπρέ καὶ τὸν Πρωθιερέα τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ κ. Σ. Μπονάρην.

— Τῆ 15ῃ Σεπτεμβρίου τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Μεθόδιον.

— Τῆ 16ῃ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Προκόπιον, Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιον, Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα, Παραμυθίας κ. Τίτον, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονύσιον, Μαρωνείας κ. Τιμόθεον, Ζακύνθου κ. Ἀλέξιον, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κύριλλον, Ξάνθης κ. Ἀντόνιον καὶ Γερμανίας κ. Πολύευκτον.

— Τῆ 17ῃ Σεπτεμβρίου τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἰωακείμ, Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνόν, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Εὐστάθιον, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονύσιον, Θυατείρων κ. Ἀθηναγόραν, Λεοντοπόλεως κ. Κωνσταντίνον, Ἡλείας κ. Γερμανόν, Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Στυλιανόν, Χαλκίδος κ. Γρηγόριον καὶ Μηθύμνης κ. Κωνσταντίνον.

Ἐδέχθη ὡσαύτως τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης κ. Βύγιον.

— Τῆ 19ῃ Σεπτεμβρίου τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνόν καὶ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Εὐστάθιον.

— Τῆ 23ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Βραζιλίας (Σάο - Πάουλο) κ. Ἰγνάτιον, Λεοντοπόλεως κ. Κων-

σαντινόν και τόν Σεβ. 'Αρχιεπίσκοπον Τιβεριάδος και 'Εξαρχον του Παναγιού Τάφου κ. 'Ανατόλιον.

— Τῆ 24ῃ Σεπτεμβρίου τὸν Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Π. Παναγιωτᾶκον.

— Τῆ 25ῃ τὸν 'Ιεραρχοῦκα τῆς 'Ι. Μητροπόλεως Χαλκίδος Παν. 'Αρχιμανδρίτην κ. Χρ. Καλύβαν.

'Ιερά Μητρόπολις Κίτρους

Με ζωνράς ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ και τιμῆς ἐδέχθη τὴν Παρασκευὴν, 25 Σεπτεμβρίου, ἡ πόλις τῆς Κατερίνης τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην τὸν Σέρβων κ. Γερμανὸν και τὴν συνοδείαν Αὐτοῦ. Ὁ Πατριάρχης, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους κ. Βαρνάβα, τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς 'Επαρχίας και τῶν τοπικῶν ἀρχῶν και ἐπευφημούμενος ὑπὸ χιλιᾶδων λαοῦ, μετέβη περὶ ἀπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου μέχρι τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, ἀσφυντικῶς πεπληρωμένου, ἐνθα, χοροστατούντος Αὐτοῦ, ἐψάλλη ἐπίσημος Δοξολογία.

Τὸν Πατριάρχην προσεβόνησεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του διὰ τὴν τιμητικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Προκαθημένου τῆς Σερβικῆς 'Εκκλησίας, ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν τῷ παρόντι πυκνῆς κοινωνίας και στενῆς συνεργασίας τῶν Ὁρθοδόξων 'Εκκλησιῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Πρωτοθρόνου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, προσέφερε δὲ ἐν τέλος εἰς Αὐτὸν ὡς συμβολικὴν ποσοφορὰν ἂ ἀλιτευτικὴν ποιμαντορικὴν ράβδον.

'Απαντῶν ὁ Πατριάρχης ἐν καταφανεῖ συγκινήσει, νυχαρίστησε διὰ τὴν θερμὴν ὑποδοχὴν και ἐν συνεχείᾳ ἀνεφέρθη εἰς τὰς σχέσεις ἀγάπης τῶν δύο λαῶν, τοῦ 'Ελληνικοῦ και τοῦ Σερβικοῦ, ὀφειλομένης κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ ἐμψυήθη ἐἰς τὸν Σερβικὸν λαὸν ὑπὸ τοῦ 'Αγ. Σάββα, ἱδρυτοῦ και πρώτου 'Αρχιεπισκόπου τῆς Σερβικῆς 'Εκκλησίας, και τοῦ ὁποίου ἑλληνικοῦ πνεύματος θαυμαστάς ἐπέλεξε τὸ ἐγκώμιον. Μνημονεύσας τῆς δοκιμασίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου και τῶν ἀγώνων τῶν Κυπρίων, διεδήλωσε τὴν συμπάθειαν και τὴν συμπαρατάσασιν τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ. 'Ἐν τέλος νυχήθη ὑπὲρ τῆς εὐμερίας τῆς 'Ελλάδος και τῆς Σερβίας και ἠλόγησε τὸν λαόν.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Κατερίνῃ παραμονῆς Αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν 'Αγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὁλύμπῳ και τὰ 'Εκκλησιαστικὰ Ἰδρύματα, ζωνρῶς διαδηλώσας τὴν ἱκανοποίησιν Αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἐπιτελουμένου πνευματικοῦ και κοινωνικοῦ ἔργου.

Πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου παρετέθησαν ἐπίσημα γεύματα ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους και τοῦ Δήμου Κατερίνης, κατὰ τὰ ὅποια ἠγέθησαν ἐγκάρδιοι προποσει. Ὑπὸ τοῦ Δήμου Κατερίνης ἐν δεξιῷσει ἀπενεμήθη εἰς τὸν Πατριάρχην τὸ Χρυσοῦν Μετάλλιον τῆς πόλεως.

'Ἐκ Κατερίνης ὁ Πατριάρχης ἀνεχώρησε τὴν ἐπομένην δι' 'Ἄγιον Ὅρος, προπεμφθεῖς τιμητικῶς ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους κ. Βαρνάβα και τῶν ἀρχῶν.

'Ιερά Μητρόπολις Παραμυθίας, Φιλιατῶν και Γηρομερίου

1) Σύγκλησις 'Ιερατικοῦ Συνεδρίου τῆ 1 ἐως 3 Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ.

Τῆ 1 Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. συνεκλήθη ἐν τῇ 'Ιερᾷ Μητροπόλει Παραμυθίας ὀλικὸν 'Ιερατικὸν Συνέδριον τοῦ 'Ἐφημεριακοῦ αὐτῆς Κλήρου. Τὴν πρωτὰν ἐτελέσθη 'Αρχιερατικὴ Λειτουργία παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παραμυθίας κ.κ. Τίτου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπενεμήθη τὸ ὀφικιον τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου εἰς τὸν συνταξιούχον ἱερέα Δημήτριον Λιόντον, ὑπερήλικα (115 ἐτῶν) τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Βερενίκης, συμπληρώσαντα ὀδοηκονταετῆ ἱερατικὴν διακονίαν, ὡς και τὸ ὀφικιον τοῦ Οἰκονομοῦ εἰς τρεῖς ἐφημέριους τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως. 'Αμα τῷ πέρατι τῆς Θείας Λειτουργίας ἐτελέσθη ἐπιμνημόσυνος δέησις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κοιμηθέντων κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν 'Ιερέων.

Εἰς τὰς 10.30' π.μ. ἐγένετο ἡ ἐπίσημος ἐναρξίς τοῦ 'Ιερατικοῦ Συνεδρίου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Οἰκοτροφείῳ παρουσία τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως Παραμυθίας και τοῦ Νομοῦ Θεσπρω-

τίας. 'Ἐν ἀρχῇ, μετὰ τὴν γενομένην προσευχὴν, εἰσηγούμενος ὁ Σεβασμιώτατος, ἀνέπτυξε τὴν σημασίαν, τὸν σκοπὸν και τὴν ὀφελιμότητα τῶν 'Ιερατικῶν Συνεδρίων. Κατόπιν ἐλαβε τὸν λόγον ὁ Νομάρχης Θεσπρωτίας κ. Θ. Τσαούσης, ἀναφερθεῖς εἰς τὰς σχέσεις τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν 'Εκκλησίας και τοῦ Ἔθνους, ἐξάρας τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας τοῦ Ὁρθοδόξου 'Ελληνικοῦ Κλήρου και συγγαρεῖς τὸν Σεβασμιώτατον διὰ τὴν σύγκλησιν τοῦ παρόντος Συνεδρίου. 'Εχαίρηθησαν τὸ συνέδριον ὁ Βουλευτὴς Θεσπρωτίας κ. Νικ. Ἀθανασίου και πολλοὶ ἄλλοι ὀμιλήσαντες καταλλήλως. Τέλος προσεφώνησε τὸν Σεβασμιώτατον ὁ 'Ιεροκήρυξ τῆς 'Ι. Μητροπόλεως 'Αρχιμ. Τίτος Καραντζάλης ἐκ μέρους τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου.

'Αμα τῇ ἀποχωρήσει τῶν ἐπισήμων ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου, αἴτινες διήρκεσαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Τὰ θέματα ἄτινα ἀπησχόλησαν τὸ συνέδριον ἦσαν πρακτικῆς φύσεως γύρω ἀπὸ τὰ τελετουργικά και ποιμαντορικά καθήκοντα τῶν 'Ιερέων. Ὁμιληταὶ ἦσαν κυρίως ὁ Σεβασμιώτατος, ὅστις ἀπὸ πρώτας μέχρις ἐσπέρας διετύθη τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου και ἐδίδασκε κατὰ τὰς περισσοτέρας ὥρας. 'Ἐπίσης ὁ 'Ιεροκήρυξ τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως πραγματευθεὶς θέματα τῆς κατηχητικῆς διακονίας και ὀμιλητικῆς. Κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐγένοντο εἰσηγήσεις ἐκ μέρους τοῦ Γενικοῦ 'Αρχιερατικοῦ 'Επιτρόπου 'Αρχιμ. Νικολάου Τάσσου και Πρωτοπρ. Ἀντωνίου Παπᾶ ὑπαλλήλων τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως ἐπὶ θεμάτων διοικητικῆς φύσεως. Κατὰ τὸ συνέδριον ἐγένετο πρακτικὴ ἐξάσκησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

'Ἐξεδόθησαν και ἀπεστάλησαν ψηφίσματα πρὸς τὰς 'Εκκλησιαστικὰς και Πολιτικὰς 'Αρχάς, δι' ὧν ἐζήτηθη ἡ βελτίωσις τῆς μισθοδοσίας τοῦ 'Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, ἰδίᾳ τῆς ὑπαίθρου και τῶν παραμεθορίων Μητροπόλεων, ἡ ἐπέκτασις τοῦ ἐπιδόματος 50ο/ο ἐπὶ τοῦ βασικοῦ μισθοῦ εἰς ὅλους τοὺς ἐφημερίους τῶν παραμεθορίων ἐπαρχιῶν, ἡ πλήρωσις τῶν κενῶν 'Ἐφημεριακῶν θέσεων, ἰδίᾳ τῶν παραμεθορίων, τῆς Μητροπόλεως Παραμυθίας ἐχούσης 40 ἐφημεριακὰς θέσεις κενὰς, τέλος δὲ ἡ χορήγησις οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως πρὸς ἀνέγερσιν ναῶν ἀκριτικῶν χωρίων, στερουμένων παντελῶς τοιούτων. Ὡσαύτως ἀπεστάλη χειροεπιστήριον Μήνυμα πρὸς τὸν 'Ἐφημεριακὸν Κλῆρον τῆς 'Εκκλησίας τῆς Κύπρου.

'Απαντες οἱ 'Ιερεῖς διέμειναν εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Οἰκοτροφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον δωρεὰν ξενίαν και κοινὴν ἐστίασιν.

2) Τῆ 22 τοῦ μηνὸς 'Ιουλίου ἐθεμελιώθη παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παραμυθίας, Φιλιατῶν και Γηρομερίου κ.κ. Τίτου ὁ 'Ιερός Ναὸς τοῦ 'Αγίου Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ Παραποτάμου παρουσία τῶν Ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ Θεσπρωτίας και τοῦ κτίτορος αὐτοῦ κ. Δημ. Μοσχόβη προσενεγκόντος τὸ χρηματικὸν ποσὸν τῶν 300.000 δραχ. ὑπὲρ ἀνεγέρσεως αὐτοῦ. Ὁ λαὸς ἐξεδήλωσε τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν θεοσεβῆ κτίτορα, ὅστις καίτοι δὲν πρόερχεται ἐξ Ἡπείρου, ἐν τούτοις, τῇ ὑποδείξει τοῦ Σεβασμιωτάτου, ἀνέλαβε νὰ διαθέσῃ τὸ σημαντικὸν αὐτὸ ποσὸν νὰ κτισθῇ ὁ Ναὸς εἰς χωρίον πρώην Μουσουλμανικόν, νῦν δὲ καιτοικουμένον παρὰ Ὁρθοδόξων Ἐλλήνων Χριστιανῶν στερουμένων παντελῶς τοιούτου ἐν αὐτῷ.

3) Τῆ 26ῃ τοῦ μηνὸς 'Ιουλίου ἐνεκαίνισθη ὁ 'Ιερός Ναὸς τῆς 'Αγίας Ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς ἐν Πολυδρόσῳ, ἀνεγερθεῖς ἐξ ὀλοκλήρου δαπάναις τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν κ.κ. Χρυσοστόμου Λαμπρίδου και Κων. Μάκου. Ὁ Ναὸς οὗτος κείται παρὰ τὴν Ἐθνικὴν ὁδὸν Ἡγουμενίτης — 'Ιωαννίνων και ἐπὶ γραφικωτάτης τοποθεσίας. Πλήθη λαοῦ παρηκολούθησαν τὴν 'Ιερὰν Ἀκολουθίαν τῶν Ἐγκαινίων, ὡς και πολλοὶ Ἡπειρωταί, διαμένοντες ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τούτῳ ἀφιχθέντες, ὡς και ἀντιπροσωπεῖαι Ἡπειρωτικῶν Συλλόγων και Σωματείων. Κατὰ τὰς ἀπογευματικὰς ὥρας ἐπεσκέφθησαν τὸν Ναὸν τοῦτον οἱ εἰς 'Ιωάννινα και Ἡγουμένισαν ἐλθόντες Ὑπουργοὶ και Ὑφυπουργοὶ.

4) Ἡ 'Αδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ» προσέφερε και διετέθησαν μέσω τῆς 'Ιερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως ἐβδομηκονταπέντε (75) διπλᾶ ἀντίτυπα τῆς Καινῆς Διαθήκης μετὰ ἐρημνευτικῶν σχολίων τοῦ καθηγητοῦ κ. Π. Τρεμπέλα εἰς στρατιώ-
τας τῶν συνοριακῶν φυλακείων τοῦ 628 Τάγματος Προκαλύ-
ψεως.

επιστήμιον τῆς εἰρήνης», ὅπερ ἰδρύθη τῷ 1960 εἰς Τιχάνγκε-λεγ-Χοὺ τοῦ Βελγίου διὰ τοῦ ἀπονεμηθέντος εἰς τὸν Δομινικανὸν Πατέρα Πύρ βραβείου τοῦ Νόμπελ.

— Ὁ βοήθης ἐπίσκοπος τοῦ Μονάχου Νεουχάουσερ ἐτέλεσε τὴν πρώτην Λειτουργίαν εἰς τὴν οἰκοδομημένην μονὴν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως τοῦ Νταχάου. Ἡ μονὴ αὕτη, ἥτις θὰ ἀφιερῶθῃ εἰς τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Σωτήρος, θὰ κατοικήθῃ ὑπὸ καρμηλιτῶν μοναχῶν λίαν προσεχῶς. Οὕτω διὰ τῆς προσευχῆς θὰ ζητῆται συνεχῶς ἡ συγχώρησις τῶν φρικτῶν ἀμαρτημάτων, τὰ ὅποια διεπράχθησαν εἰς Νταχάου.

— «Ἡ καθολικὴ ἱατρικὴ καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ» ὑπῆρξε τὸ γενικὸν θέμα τοῦ πρώτου εὐρωπαϊκοῦ συνεδρίου τῶν ρωμαιοκαθολικῶν ἱατρῶν, ὅπερ συνεκροτήθη ἀπὸ ἡς μέγρι 10ης Σεπτεμβρίου εἰς Μάλταν.

— Κατὰ πληροφορίας ἐκ Ρώμης, ὑπερηγήθησαν αἱ δυσκολίαι τῆς ἐκπροσωπήσεως τῆς Ἀγίας Ἐδρας παρὰ τῇ ἔδρᾳ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἐὰν ἡ ἐν λόγῳ ἔδρα παραμείνῃ μονίμως εἰς Βρυξέλλας, ἐκπρόσωπος τοῦ Βατικανοῦ θὰ εἶναι ὁ «νούντσιος» τοῦ Βελγίου, ἐὰν ὅμως μεταφερθῇ εἰς ἄλλην πρωτεύουσαν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ὑπάρχῃ «νούντσιος» ἢ «αδελγᾶτος», θὰ ὁρισθῇ ἰδιαιτέρος ἐκπρόσωπος.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Κατὰ τὴν ἐν Φραγκφούρτῃ συγκροτηθεῖσαν Γενικὴν συγένητρον τοῦ Παγκοσμίου Συνδέσμου τῶν Μετερρυθμισμένων Ἐκκλησιῶν ἔλαβον μέρος 733 ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι ἐκ τῶν 5 ἡπείρων. Νέος πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου ἐξελέγη ὁ Δρ. Wilhelm Niesel, καθηγητὴς ἐν τῇ ἀνωτέρα ἐκκλησιαστικῇ σχολῇ τῆς πόλεως Wuppertal. Ὁ καθηγητὴς Niesel εἶχε καταπολεμήσει τὸν Ἐθνικοσοσιαλισμὸν καὶ ἀνήκεν εἰς τὴν ἀμολογοῦσαν Ἐκκλησίαν» τῆς Γερμανίας. Εἰς τὸν Παγκόσμιον Σύνδεσμον τῶν Μετερρυθμισμένων Ἐκκλησιῶν ἀνήκουν 95 ἐκκλησίαι ἐξ ὧν τῶν ἡπείρων.

— Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Εὐρώπῃ κοινοτήτων τῶν Βαπτιστῶν ἐδιπλασιάσθη κατὰ τὰ τελευταῖα 50 ἔτη. Οὕτω ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ὀμοσπονδία τῶν Βαπτιστῶν περιλαμβάνει σήμερον 1.200.000 μέλη. Ἐξ αὐτῶν περίπου 500.000 ζοῦν ἐν Ρωσίᾳ, 330.000 ἐν Μ. Βρετανίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ, 100.000 ἐν Γερμανίᾳ καὶ οἱ λοιποὶ εἰς ἄλλας χώρας.

Ἀπὸ 28ης Αὐγούστου μέχρι 3ης Σεπτεμβρίου συνεκροτήθη ἐν Λειψία τὸ ὄγδοον συνέδριον τῆς ἐν Γερμανίᾳ Ἐκκλησίας τῶν Μεθοδιστῶν. Εἰς τὸ συνέδριον, ἐκτός τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Γερμανίας, παρέστησαν πολυάριθμοι ξένοι ἐξ ἄλλων χωρῶν.

— Ὁ παγκόσμιος σύνδεσμος τῶν μετερρυθμισμένων Ἐκκλησιῶν θὰ ζητήσῃ ἐκ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν δημιουργίαν μιᾶς διεθνoῦς σταθερᾶς χρονολογίας ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα.

— Οἱ πλείστοι τῶν μετασχόντων τοῦ συνεδρίου τοῦ «Λουθηρανικοῦ ἔργου ἐνότητος», ὅπερ συνῆλθεν ἐν Λειψία πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τῆς ἱερωσύνης τῶν γυναικῶν διεκήρυξαν, ὅτι ἡ χειροτονία χριστιανῶν ἱερείων ἀντίκειται εἰς τὴν Βίβλον καὶ εἶναι ἐπικίνδυνος διὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἐκκλησιῶν. Ἰδίως ἐτονίσθη, ὅτι ἡ χειροτονία ἱερείων ἐν τῷ Προτεσταντισμῷ θὰ αὐξήσῃ τὸ χάσμα, ὅπερ χωρίζει τοῦτον ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου, ἀγγλικανικῆς καὶ ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ὁ καρδινάλιος Μπέα ἐπέστρεψεν εἰς Ρώμην ἐξ Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐνθα παρέμεινεν ἐπὶ ἑβδομάδα, καθ' ἣν ἔσχεν συναντήσεις μετ' ἐκπροσώπων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν.

— Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν διώρισεν ὡς παρατηρητὰς του κατὰ τὴν γ' περίοδον τῆς Β' Βατικανικῆς Συνόδου τοὺς κ.κ. Λουκᾶν Βίσσερ (ἐξ Ἐλβετίας) καὶ Νικόλαον Νησιώτην (ἐξ Ἑλλάδος), οἱ ὅποιοι εἶχον παρακολουθήσει καὶ τὴν β' περίοδον, καθὼς ἐπίσης καὶ τοὺς καθηγητὰς Κ. Μαθιθοῦς (ἐκ Νοτ. Ἀφρικῆς) καὶ Γ. Μπράουερ (Η.Π.Α.).

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι θὰ παρακολουθήσουν διαδοχικῶς τὴν γ' περίοδον.

— Ὁ πρωθιερεὺς τῆς Ρουμανίας καὶ διακεκριμένος καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βουκουρεστίου Ἰωάννης Coman ἐπεσκέφη τὸ παλαιοκαθολικὸν ἐπισκοπικὸν ἱερατικὸν σεμινάριον τῆς Βόννης καὶ ἐμίλησε πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ὀρθοδόξους, ἀγγλικανοὺς καὶ παλαιοκαθολικοὺς σπουδαστὰς τῆς Θεολογίας περὶ τῆς ἐν Ρουμανίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἰδίως περὶ τῆς στάσεως αὐτῆς ἐναντι τῆς οἰκουμένης κινήσεως.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἐξ ἐπίσημοι πηγῆς ἐπληροφορήθημεν, ὅτι εἰς τὴν Στουτγκάρδην τῆς Γερμανίας ὑπάρχουν 450 περίπου Εὐαγγελικὸι ἐλθόντες ἐκεῖ ἐκ Κατερίνης. Συνεπῶς δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν πραγματικότητα ἡ εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 15 φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» σχολιασθεῖσα εἰδήσις, ὅτι εἰς τὴν ἐν λόγῳ πόλιν μετεστράφησαν ἐκ τῆς Ὀρθοδόξου εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Ὀμολογίαν 4.500 Ἕλληνες μετανάσται.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Π. Β. Πάσχοϋ, Ἐρωτὸς Ὀρθοδοξίας («Ἅγιοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ κατανυκτικὰ κεφάλαια ὀρθοδόξου πνευματικότητος, στολισμένα μετὰ πολλὰς βυζαντινὰς εἰκόνες»), Ἀθήναι 1964, σ. 459.

Πρόκειται διὰ συλλογὴν καὶ ἐκδοσιν ραδιοφωνικῶν ὁμιλιῶν, τὰς ὁποίας ὁ κ. Πάσχος εἶχεν εἶπει ἀπὸ τὸ Ἀ' Πρόγραμμα τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ραδιοφωνίας. Ἐξ ἐπόψεως περιεχομένου αἱ ὁμιλίαι αὐταὶ ἐπέχουν θέσιν ὑπομνήματος, τρόπον τινα, εἰς τὴν μεγαλυτέραν θρησκευτικὴν προσωπικότητα ἢ τὸ μεγαλύτερον ἐπίκαιρον θρησκευτικὸν γεγονός τῆς ἑβδομάδος, ἢ, ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστερον, ἀνάλυσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἐκάστης Κυριακῆς.

Τὴν ἰδιάζουσιν ἀξίαν τοῦ ἔργου τούτου εὐρίσκομεν τὸ μὲν εἰς τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ εἰς τὴν μορφήν αὐτοῦ. Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν, παρατηροῦμεν, μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς, ὅτι ὁ συντάκτης τῶν ὁμιλιῶν — κηρυγματῶν κάμνει ἐν εἶδος πραγματικῶν, ἀκραφινούς, ἄλλας λέξουσιν ὀρθοδόξου, οἰκοδομητικοῦ θρησκευτικοῦ λόγου. Μετὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἵσταται ἐπὶ θρησκευτικοῦ καθαρῶς ἐδάφους, κηρύττων, καὶ ἀσκεῖ οἰκοδομὴν διὰ μόνης τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας. Τουτέστι χωρεῖ εἰς πραγμάτων τοῦ σκοποῦ του ἄνευ τῶν ἀπαραδέκτων, διὰ τὴν περίπτωσιν, δεκανικίων τῆς δῆθεν χριστιανικῆς κοινωνιολογίας καὶ τῆς φιλοσοφίας μετὰ τῆς συμπαρομαρτεούσης ἀπολογητικῆς, ὡς καὶ πάσης ἄλλης σκυβαλικῆς μορφῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Εἰς τὰς σελίδας τοῦ «Ἐρωτος τῆς Ὀρθοδόξου» δύναται τις νὰ ἀνεύρῃ ἀνόθευτον τὴν «μωρίαν τοῦ Σταυροῦ». Περιποιεῖ δὲ τοῦτο θεῖαν τιμὴν εἰς τὸν σ.

Οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι τὸ ἀπολογητικὸν καὶ κοινωνικὸν κήρυγμα ἐκόστισεν οὕτε ὀλίγον οὕτε πολὺ τὴν πίστιν μυριάδων ἀνθρώπων καὶ τὸν κατ' ἀνάγκην ἀνόσιον ὑποβιβασμὸν τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἀριστοτελικῶν κατηγοριῶν καὶ τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων συστημά-

των τῆς σοφίας τοῦ κόσμου τούτου. Μετὰ δὲ τὰς ἀπωλείας καὶ τὰ τρομακτικὰ αὐτὰ ἐρείπια, εἰς τὰ ὁποῖα κατηντήσαμεν, διότι κατ' οὐσίαν ἐντρεπόμεθα τὴν «μωρίαν τοῦ Σταυροῦ», ἤτο καιρὸς πλέον νὰ ἀναφανοῦν μερικαὶ δάσεις ἀληθοῦς θρησκευτικοῦ λόγου, μίᾳ τῶν ὁποίων καὶ ὁ «Ἐρως Ὁρθοδοξίας» τοῦ κ. Πάσχου.

Τὸ ἔργον ὅμως τοῦ ἀσκήσαντος γνησίαν ὀρθόδοξον οἰκοδομήν, κατ' εὐτυχή σύμπτωσιν, κέκτηται καὶ ὅλας ἰδιαιτέραν ἀξίαν διὰ τὴν μορφήν αὐτοῦ. Προικισμένος μὲ λογοτεχνικὸν τάλαντον ὁ κ. Πάσχος, ἐπιχειρεῖ τὴν δημιουργίαν ὕφους προσωπικοῦ, προσιδιάζοντος (καὶ ἐδῶ ἐγκτεῖται ἡ σημασία τοῦ ὕφους τούτου) εἰς τὴν ποιότητα καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς «μωρίας τοῦ Σταυροῦ». Καί, νομίζομεν, ὅτι ἡ προσπάθειά του στέφεται ὑπὸ ἐπιτυχίας, γεγονός τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι εὐρισκόμεθα πλέον πρὸ ἐνός λογοτεχνικοῦ εἴδους, τὸ ὁποῖον δέον ἕπως ἐντάξωμεν εἰς τὰς λεγομένας λειτουργικὰς ἢ ἐκκλησιαστικὰς λεγομένας τέχνας.

Ἐὰν ὁ κ. Πάσχος, τῇ βοήθειά τῆς θείας χάριτος, δώσῃ μεγαλυτέραν ἔκτασιν, καὶ μάλιστα μεγαλυτέραν στερεότητα, εἰς τὸ νέον τοῦτο λειτουργικὸν λογοτεχνικὸν εἶδος (τὸ ὁποῖον καὶ ἕτερος πεπρωκισμένος θεολόγος κατ' ἴδιον καὶ διαφορετικώτερον πῶς τρόπον λίαν εὐδοκίμως καλλιεργεῖ), νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἔργον του σταθμὸν μέγαν εἰς τὴν καθ' ὅλου ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς Ὁρθοδοξίας. Ὀλίγοι ἐκλεκτοὶ μόνον ἀντελήφθησαν, ὅτι αἱ ἀποκεκαλυμμένα ἀλήθειαι χρῆζον ἰδίου ἐνδύματος, λειτουργικοῦ καὶ ὀσιωπρεποῦς χαρακτῆρος. Μεταξὺ τῶν ὀλίγων τούτων φαίνεται καταλέγεται καὶ ὁ κ. Πάσχος. Εἶθε, λοιπόν, καὶ μετ' ἄλλων ὁμοῦ, νὰ μᾶς ἀνοίξῃ ὀριστικῶς τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ σύγχρονον λειτουργικὸν λογοτεχνικὸν εἶδος. Ὁ «Ἐρως» του τὸ ὑπόσχεται. Ἐγεί τὰ θερμὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς ὅσων ἐπιποθοῦν «ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς».

Σ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Μητρόπολις Χίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46, 47, 48, 49 καὶ 63 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2200/1940 Α.Ν. «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὡς καὶ τοὺς σχετικὸς Νόμους περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν Διακόνου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Κοινότητος Οἰνουσσῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, ὑποβάλλωσι δὲ ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «Ἐκκλησία» σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων.

Ἐν Χίῳ τῇ 4ῃ Σεπτεμβρίου 1964

Ὁ Τοποτηρητῆς
† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Φλωρίνης, Ἀλμωπίας καὶ Ἑορδαίας ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν: Δρχ. 50, 75, 100 ἔτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἔτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Μακρὰ καὶ πανόλβια.

Οἱ Βασιλικοὶ Γάμοι.

Ἐπισκόπου Μελόης Αἰμιλιανοῦ, Ποιμαντικὴ τοῦ Μετανάστου.

Αἰμιλιανοῦ Τσιρπανλή, Δ.Θ., S.T.M., Ἡ θεολογία τῆς ἱστορίας κατὰ τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα.

Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Τὸ πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης.

Παρατηρήσεων στὴλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Βιβλιοκρισία.

Προκηρύξεις.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗΣ
Μενάνδρου 4—Ἀθῆναι—Τηλ. 533.805

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάφης
Ἰασωνίδου 22 — Σούρμενα